

ЕДИЦИЈА КИПАРИС

КАТАКОМБЕ

ИВАН М. АНДРЕЈЕВ
ЈЕРОМОНАХ СЕРАФИМ (РОУЗ)

КАТАКОМБЕ

ИВАН М. АНДРЕЈЕВ
ЈЕРОМОНАХ СЕРАФИМ (РОУЗ)

КАТАКОМБЕ
(НОВИ СВЕТИТЕЉИ РУСКИХ КАТАКОМБИ)
II издање

преводилац са руског
Антонина Пантелић

УВОДНО СЛОВО

У књизи која је пред читаоцем по први пут се код нас говори о ономе о чему се и у осталом свету мало зна - о Истинитој Православној Катакомбној Цркви Русије. Истинитој - у смислу верности аутентичном јеванђелском духу, оданости до мучеништва за истину Христову гоњењем сатерана у илегалност, то јест у својеврсне катакомбе нашег доба, она је по њима и добила име. Чињенице показују да ово поистовећивање са Црквом из првих векова хришћанства и њеним скривањима по катакомбама Рима и Мале Азије уопште није претерано. Страдања која су се сручила на православне хришћане Русије после револуције 1917. године премашују страдања првих хришћана.

Ради очувања чистоте Православља део Руске Цркве се у она смутна времена повукао из јавности. И уместо да тиме нестане из видокруга богоборне совјетске власти, она постаје предмет суровог гоњења. У својој акцији за искорењење религије милитантни атеизам се свом силом обрушио на Катакомбну Православну Цркву, истовремено и у земљи и на Западу порицајући њено постојање. Речи Апостола Павла да ће "сви који хоће да живе у Христу Исусу (макар то било скривено од очију других) бити гоњени", дословно су се испуниле на Катакомбној Цркви.

Црква Христова је најјача онда када је гоњена, када је на крсту. Семе засејано многим Новомученицима вере учинило је да Катакомбна Црква разрасте и да донесе стоструки плод. Данас, иако још увек скривена она показује запањујуће размере, сведочећи да је за сво време комунистичког "раја на земљи" руска душа била жива. Кроз сведочења емиграната на Запад су продирале вести о тајним богослужењима по фабрикама, бироима и другим местима које су верни били увежбани да за тили час претворе из обичних световних просторија у цркве и обратно. И до нас су допрле вести о тамошњем "белом монаштву", тј. о тајним монасима који радећи по фабрикама и совјетским институцијама држе своје монашке завете, о наизглед фантастичној цифри од око 70.000 ових људи расејаних по целој Русији; о неком од генерала коме су, спремајући га за погреб, испод униформе нашли монашку схиму; дошла и вест "о цркви које нема у граду кога нема", од једног нашег сународника који је позват као инжињер у један од комсомолских "невидљивих" градова - војних база (необележених на картама, насељених искључиво комунистичком младежи) у којима, јасно, није могло бити ни помена о постојању храма, као верујући човек био удостојен да види епископа, свештенике и огроман број народа у подрумима града над којим се шепурила петокрака.

Књига која је пред нама доноси сведочење о катакомбној Цркви и житија Новомученика. писана пре десетак година, за време бољшевичког терора, она је још увек могла да нашкоди савременицима и зато је сва од тајанствености. Али и тим скривањем имена и места она пројављује начин живота Катакомбне Цркве, сада већ шездесетогодишњи. И показује да се при сваком гођењу, које за разлику од званичне Цркве, за Катакомбну Цркву ни данас није престало, ова повлачи у још већу тајност, да би затим изашла оснажена, бројнија, али и даље скривена све док се слобода потпуно не врати у Русију. Питање је да ли ћемо и тада успети да сазнамо све што се за последњих седамдесет година дешавало, колики су хорови новомученика непознати свету отишли Господу и кроз каква страдања, или ће се тек на Страшном Суду, "када се књиге отворе" (Откровење Јов. 20,12) обелоданити њихов мученички подвиг и верност Христу.

КАТАКОМБНА ЦРКВА

Стварност живота у Совјетском Савезу је ужасни кошмар и чије постојање нико не може да поверује нити да га схвати ако га и сам није искусио. А најстрашније у њему нису материјална лишавања, хапшења и прогони него чињеница да се води свесна, систематска и демонски оштроумна богоборна битка за поседовање људске душе. То је главни циљ, а све остало је њему подређено.

У суштини, претече Антихриста тамо су већ направиле своје царство. прави Антихрист неће изумети ништа ново. Остаће му само да прошири методе совјетског НКВД-а (тајне полиције) на осталих пет шестина површине Земљине кугле. Једина светла, радосна и охрабрујућа појава тамо је постојање Катакомбне Цркве, Цркве у пустињи. Она нам допушта да са више оптимизма гледамо на борбу руске душе са атеизмом; у њој је сачувана непоколебљива Црква коју, као што нам је Христос обећао, врата пакла неће надвладати.

Не могу да именујем многе личности и догађаје. Из разумљивих разлога много тога не могу детаљно да опишем. Могу само да кажем врло штуро, да тек навестим. Али у сваком случају не могу да оћутим. Немам ни права, а и не желим, јер бих својим ћутањем издао истину и успомену на Свештеномученике које сам видео, са којима сам говорио, и са којима сам провео пет ужасних година у концентрационом логору на Соловкима.

Патријарх Тихон је мудро управљао лађом Цркве по житејском мору узбурканом Револуцијом. Његов положај био је изузетно тежак, не само зато што му је живот био у опасности. Чак не ни зато што је за

Патријарх Тихон

свих седам година свога патријарховања пролазио кроз свакодневне моралне тортуре, него пре свега зато што никад у историји Цркве није било такве ситуације. Морао је да прокрчи потпуно нови пут кроз непознату земљу. Зато су и његове грешке тако разумљиве и опростиве. Његова велика заслуга је у томе што је предвидео и положио темеље Катакомбне Цркве. Још за живота благословио је лекара - психијатра, проф. Жижиљенка да оснује Катакомбну Цркву. Касније је проф. Жижиљенко, радећи под совјетском влашћу као лекар, примио тајни монашки постриг и постао епископ катакомбне Цркве; потом је ухапшен, затворен и 1930. године стрељан.

И ја сам такође, био ухапшен и послат у прогонство на пет година. На Соловкима сам срео многе јерархе истинске Цркве. И већ тамо су имали нашу Катакомбну Цркву.

У концентрационим логорима прогон вере је био отворен: свештеници су били шишани и бријани и забрањено им је да носе мантије и крстове. Разумљиво да није могло бити помена о богослужењу. Мошти Светих су биле изложене поруге ради у антирелигиозним музејима, са хулним натписима - чак су и Светитељи страдали са нама. Монасима који су остали на Соловкима као стручњаци за поједине послове био је забрањен сваки контакт са затвореницима под претњом смртне казне. Посебно је тешко било пред велике празнике. немогуће је било окупљање, чак ни по двоје. Нико није нигде пуштан без специјалне дозволе, обиласци ноћних патрола су бивали чешћи, а страже удвостручене. Да би се богослужило морало се сваког тренутка бити спреман за мученичку смрт. И били смо за њу спремни, увек носећи са собом, као и први хришћани, честицу Светих Дарова. једну од тих честица ја сам донео и овамо у Америку и дао је митрополиту Анастасију.

И не да смо били спремни да умремо, него су многи заиста и умрли. уверени да негде тамо, изван домашаја совјетских власти, где је слобода, истина блиста у свој својој чистоти. Људи су живели тиме и д тога. и нису се поклонили Антихристу.

Када сам се из изгнанства вратио у Лењинград, нашао сам Катакомбну Цркву. Лично знам око две стотине места на којима су вршене службе. Обављало их је дванаест путујућих свештеника и двојица епископа. места су била сасвим разнолика: од сељачких колиба до просторија совјетских институција у које се улази само са пропусницом. У то време катакомбна Црква није имала никакву оштру обједињујућу организацију.

Дошавши у Америку ја сам, разумљиво, тражио људе који су припадали Катакомбној Цркви. Већина избеглица није о њој ништа знала. Али скоро сваке године сретао сам бар по једног члана, чак и свештенике, и дописивао сам се са епископом.

Судећи по подацима које имам, Катакомбна Црква у данашње време не само што је ојачана, већ има и неке организацијске облике. Према речима једног епископа, иако је сразмерно мало клирика Катакомбне Цркве, огромна већина народа их подржава и помаже. Без те подршке, у условима Совјетске управе, катакомбна Црква не би могла да опстане.

Дошавши у Америку био сам запрепашћен сазнањем да већина свештенства Катакомбне Цркве која је дошла овамо остаје у тајности, не прилазећи чак ни Руској Синодалној Цркви. то ме је јако узнемиравало: да нисам погрешно улазећи у Руску Заграничну Цркву? Ако нисам, зашто онда они остају у тајности? И тек недавно сам добио разрешење моје недоумице: Епископ Катакомбне Цркве, мени непознат, који живи овде у Америци, послао ми је преко познаника писмо. У њему је прво уопштено говорио о мојим чланцима и о исправности мојих ставова. А онда је дао одговор на моје сумње. Рекао је да свештенство Катакомбне Цркве углавном не излази у јавност и не прикључује се Руској Заграничној Цркви, мада је она истински Православна, зато што се битка још увек води и ко зна хоће ли бити потребно да они своје искуство примене и овде, на Западу. Претече Антихриста већ су се појавиле и нико не зна кад ће наступити време за верне да "не улазећи у куће беже у горе", то јест у катакомбе. Мислим да је време да се опоменемо пророчких речи светог старца Игњатија Харбинског да ће "оно што је почело у Русији - безбожни тоталитарни систем - завршити се у Америци, што значи и у целом свету. И ако под тим системом отпочне неко ново гоњење хришћана, први на удару наћи ће се Епископи Православне Цркве - сви осим оних који се сада "потуцају по пустињама и горама, по пештерима и јамама земаљским" (Посл. Јеврејима, 11,38), стрпљиво чекајући време у коме ће моћи да пруже своју драгоцену помоћ.

ЕПИСКОП МАКСИМ СЕРПУХОВСКИ ПРВИ ЕПИСКОП КАТАКОМБНЕ РУСКЕ ЦРКВЕ

Спомен 6.јула (+1930.г.)

Максим, Епископ Серпухова у Московској епархији, у свету Михаил Александрович Жижиљенко, рођен је 2.марта 1885.године. Његови родитељи су у то време живели у Калиши (у Пољској), где му је отац двадесет пет година био управитељ окружног суда и уживао велики углед међу људима. Породица је била велика, патријархална и сложна: свих деветоро деце одрасло је и школовало се у граду Калиши. Мајка их је све подигла у вери, надахњујући их љубављу према Богу и ближњима.

Михаил је био млађи брат Александра Александровича Жижиљенка, чувеног професора Кривичног права на Петроградском Универзитету који је 1922. године учествовао у одбрани на познатом суђењу Митрополиту Венијамину. По братовљевим речима, Александар није био религиозан човек и на овом суђењу "црквеним личностима" он се у почетку свога излагања изјаснио као атеиста који само представља закон и правду. Ипак, када је сазнао за тајно монашење свога брата дошао је до њега и узео благослов. По речима Александрове удовице, (преминуле убрзо после овог монашења) тај догађај, тајно монаштво и епископство начинили су велики утисак на њега, тако да је, умирући у агонији исповедио: "Кажу да нема Бога, али Он ипак постоји".

По завршетку нижег образовања, Михаил Александрович је уписао Медицину на Московском Универзитету. То је зачудило његове рођаке будући да су и његов отац и три брата били правници. Било је то негде око 1908. године. Око 1911. године, иако још студент, оженио се својом колегицом, поживевши са њом само пола године. Не подносећи трудноћу она је отишла својим родитељима у Ајск и тамо умрла. Обоје никако нису желели да се трудноћа насилно прекине. Владика је своју преминулу супругу називао праведницом. У исто време и он сам је био врло болестан и после операције слепог црева у тако лошем стању да су се бојали да му кажу за женину смрт. Када је почео да се опоравља, велики бол и туга су га опхрвали због овог губитка.

Његова сестра прича да је у то време имао сан који је у многome утицао на његов потоњи живот. У том сну је видео своју мајку, тада већ упокојену, која га је упутила да се моли Светом Пантелејмону Исцелитељу, њеном за живота омиљеном светитељу. Следећег јутра Михаил је отишао у капелу Св. Пантелејмона, купио малу икону Светитељеву од које се више никад није раздвајао и молитве Св. Пантелемона Исцелитеља помогле су му кроз живот. Променио се, продубио веру, постао необично благ, саосећајан у боли других, и помагао је сиротињу.

Треба напоменути да га је Господ обдарио великим даром за музику. Изврсно је свирао клавир, сам компоновао, и као психијатар употребљавао музику за лечење својих пацијената.

По завршетку студија, Михаил је радио као психијатар у Сокољничком округу у Москви. Када је 1914. године избио рат, постао је лекар Кубанског (Пластан) батаљона и био на аустријском фронту. Ту умало није умро од тифуса који је добио од оболелих аустријских заробљеника.

Кратко време био је професор Психијатрије на једном универзитету у унутрашњости, а затим психијатар - терапеут. У годинама које су следиле био је главни лекар таганског затвора у Москви.

Својој сестри у Београду послао је 1921. године прво и последње писмо. Знаменовано крстом, оно је говорило о томе да су невоље у којима су верни дошли због наших грехова и да морамо да се молимо Господу и затражимо Његов опроштај и помоћ. Само годину или две касније стигло је писмо од заједничких пријатеља, у којем се на заобилазан начин каже да је Михаил примио свештенички чин, не напуштајући своје дотадашње занимање затворског лекара. Тако је постао и духовни и телесни лекар. Неко време непријатељи то нису открили. Касније његова сестра је обавештена да је послат на три године "у једно од одмаришта на Северу" (тј. у концентрациони логор).

Лекара затворске болнице, пренатрпане преко сваке мере углавном криминалцима, али и немалим бројем политичких затворенима, сећали

су се као Анђела чувара сви они који су у њој били заточени. на овој тешкој дужности он није био само лекар већ и зналац срдаца, отац и утешитељ. Пред њим, лекарем, не ретко као пред свештеником исповедали су се најокорелији и непоправљиви криминалци, добијајући ту не само утеху, већи снагу за повратак у частан живот. Многи у Москви су знали да он спава на голој дасци, да једе затворску храну, да непрекидно раздаје сву своју плату затвореницима. Он то није радио само тада, за време большевика, већ и раније, у доба царске управе.

Као дубоко религиозан човек, Владика се још као световњак упознао са Његовом Светошћу патријархом Тихоном, кога је много ценио. патријарх је веома волео доктора Жижиљенка и често му се обраћао за савет. Њихов однос је временом прерастао у најдубље пријатељство. По речима владике Максима, Патријарх му је поверовао најскривеније мисли и осећања. Тако је, на пример, у једном од њихових разговора Свјатејши изразио Владици, тада још доктору, своје болне сумње у даље повлађивање Совјетским властима. У тим уступцима, он је са ужасом постајао све више свестан да границе "политичких" захтева совјетских власти леже иза границе верности Христу и Цркви. Накратко пре смрти Патријарх је изнео мисао да је очигледно једини начин да Руска православна Црква сачува своју верност Христу тај - да сиђе у катакомбе. Тако је Патријарх благословио др Жижиљенка да прими тајно монаштво и да постане тајни епископ.

Када је нама, лекарима затвореним у концентрационом логору у Соловјецком манастиру причао о томе како је Патријарх Тихон једном одбио да благослови једнога од белогардејаца, владика је напомињао изузетну обазривост Патријархову у политичким питањима. Људима око себе он није откривао своја лична политичка размишљања, и тек их је у највећем поверењу саопштавао својим ништа мање обазривим пријатељима. Велику радост причињавала му је делатност Митрополита Антонија који је водио Руску заграничну Цркву: "Како они тамо све добро разумеју и, очигледно, не осуђују ме" рекао је једном са сузама.

Владика Максим нам је детаљно приповедао о многим покушајима убиства патријарха Тихона. једном се тобожњи лудак бацио на њега са ножем када је требало да изађе из олтара. Неочекивано, уместо Патријарха Тихона изашао је неко други, а "лудак" изненађен није томе нанео никакву рану. Други пут, када је келејник патријархов убијен, убица је трчао уздуж и попреко по Патријарховим одајама тражећи га, не приметивши да он седи у фотељи. Неколико покушаја тровања вршено је помоћу лекова који су му били послати.

Владика Максим нам је говорио и о неким својим неслагањима са патријархом Тихоном. Окосница неслагања лежала је у томе што је Свја-

тејши увек био оптимистички настројен и веровао да ће терор совјетског начина живота ипак проћи и да Русија још увек може наново да се роди кроз покајање. Владика Максим је за разлику од њега нагињао песимистичкој визији догађаја и веровао да смо већ ушли у завршне дане апокалиптичког доба. "Очигледно је, закључио би он, смешети се (што се иначе ретко дешавало) да смо један другог помало заразили својим ставовима; ја њега песимизмом, а он мене оптимизмом".

Његова Светост Патријарх Тихон умро је 25. марта 1925. године, по речима владике Максима, несумњиво отрован. за његов тестамент, Владика Максим категорично тврди да је фалсификат, позивајући се, при томе и на ауторитативно мишљење свога брата, професора кривичног права.

Испунивши вољу Патријарха Тихона, Михаил Александрович је 1927. године, када је митрополит Сергије издао своју добро познату "Декларацију", примио тајно монаштво узевши име Максим и постао први тајни Катакомбни епископ.

Када је нови, тајни епископ стигао у Серпухов (предграђе Москве) и када су верни у њему препознали доктора из таганке, на њихове душе је учињен велики утисак. Осим осамнаест серпуховских парохија, по његов архијерејски жезал прешли су и Коломна, Звенигород, Волоколамск, Перјеслав, Задески и знатан број парохија из других градова. Његов утицај је непрестано растао, а посебно када је у Петрограду у Литургију укључена чувена "Молитва за Свету Цркву", коју су верни међу собом звали "Молитва против бољшевика".

Гласине су њено ауторство приписивали ником другом него Владика Максиму. Судбина му је била запечаћена. Совјетске власти су га znale као лекара, совјетског службеника. Његова појава у мантији, и то на челу исповедничке Цркве, чинила им се као крајња дрскост.

На свом новом положају, Владика није остао дуго. Ухапшен је половином 1929. године и затим провео пуне две године у затвору пре него што је задобио мученички венац.

Тајни епископ владао се врло обазриво. када је ухапшен, на саслушању је тако мудро одговарао, да га инспектор Тајне полиције није могао ни за шта друго да оптужи, осим за то што се тајно замонашио, а у исто време радио као главни лекар Таганског затвора. Суд се ограничио на казну од три године затвора у концентрационом логору на Соловкама (у складу са чланом 58, став 10 о контрареволуционарној пропаганди).

Крајем октобра 1929. године нови лекар је са једном од група нових затвореника приспео на четврти одсек Соловјецког концентрационог логора, у специјалистичко одељење на острву Соловки у Белом мору. Командант логора га је довео у групу 10 где су санитарни радни-

ци били смештени, увео га у лекарску ћелију и представио: "Ово вам је нови доктор, професор Михаил Александрович Жижиненко". Ми, лекари затвореници из Санитарног одељења пришли смо свом новом другу у затвору и представили се. Наш придошли колега је био високог раста, херкулске грађе, густе сиве браде и сивих обрва оштро постављених над благим плавим очима.

Седмицу пре доласка др. Жижиненка пријатељи из канцеларије Санитарног одељења су нас обавестили да новоочекивани доктор није обичан човек, да има специјални тајни досије, и да је у посебном положају и под посебним надзором. Да можда чак неће моћи да ради као доктор, него ће бити пребачен у издвојену 14. групу такозвану "групу забрањених" у којој затвореници не раде своју професију већ дужину целог свог рока заточеништва проводе у такозваним "општим" тешким физичким пословима. Разлог за овај посебан статус био је тај, да је др Жижиненко, док је био славни лекар таганског затвора у Москви, постао тајни епископ са монашким именом Максим Серпуховски.

После измене мишљења о главним питањима нас сва тројица лекара рекосмо новодошавшем да знамо његову прошлост, разлоге за његово хапшење и конфинирање на Соловкама, па приђосмо да узмемо благослов. Лице лекара епископа се усредредило, сиве обрве се још више намрштиле и он нас је полако и достојанствено благословио. Његове плаве очи су постале још топлије и нежније и озарене радосном светлошћу.

Цела недеља нам је прошла у мучном ишчекивању док напokon статус новог доктора није био обелодањен. Нису га пребацили у "групу забрањених". Шеф целог Санитарног одељења логора на Соловкама, др В.И. Јахонтов (бивши криминалац и заточеник који је по истеку казне остао да служи као лекар у Политичкој милицији) чак је желео да именује др Жижиненка, као искусног лекара, за шефа Санитарног Одељења четвртог одсека (тј. целог острва Соловка) али му се супротставио шеф Обавештајно-иследног одсека, најстрашнијег одсека у логору, од кога су зависили судбина и живот свих затвореника. Др Жижиненку такође није дозвољено да заузме место лекара у Централној болници, те је, иако искусан лекар, одређен за једну од барака са тифусарима где је био под административном влашћу млађег лекара. Ускоро су међутим, откривени необични таленти и искуство др Жижиненка, па су га позивали на консултације у свим тежим случајевима. Чак и саме старешине логора, комунистички ГПУ агенти, обраћали су му се са својим породицама за помоћ. Готово сви доктори, и млади и стари учили су од овог новог колеге, прихватајући његове савете и користећи његове методе постављања дијагнозе.

Крајем 1929. године избила је на Соловкама тифусна грозница која је убрзо достигла ужасне размере: од 18.000 затвореника на острву, крајем јануара 1930. пет хиљада је било болесно. Степен смртности је био изузетно висок - 20-30%. Само у одељку где је др Жижиљенко радио, смртност није премашила 8-10%. Лекар - епископ је врло детаљно испитивао сваког новог болесника и први преглед је увек био изузетно обиман. Осим дијагнозе главне болести, нотирао је и остале пратне болести као и детаљан закључак о стању сваког органа. Дијагнозе су увек биле тачне и без грешака, што је потврђивано и при аутопсијама умрлих. Никад није примећена ни најмања неподударност између клиничке дијагнозе и патолошко-анатомског извештаја.

Лекове је употребљавао мало, али често би основним додавао неке друге, што није увек било јасно ни лекарима. У озбиљним и са медицинских гледишта, безнадежним случајевима, некада је преписивао врло сложу терапију за коју је захтевао да се дословно испуњава, упркос томе што је поједине лекове требало давати сваки сат, и то данима. Када би једном пажљиво прегледао болесника, изгледало је да при следећим обиласцима није много пажње обраћао на њега, заустављајући се код његовог кревета тек минут, послушајући пулс и гледајући га интензивно у очи. Већини болесника се то није допало и било је многих притужби на докторову "немарност". Једном је чак позван код Шефа Санитарног одељења да то објасни. Оправдавајући се, лекар - епископ је показао статистике о смртности одељења које му је поверено, иначе знатно ниже него код осталих лекара у другим одељењима, и прецизност својих дијагноза. Док би "немарно" обилазио болеснике, понекад би стао поред неког кревета и пажљиво, као да је при првом обиласку, наново прегледао пацијента. То је увек значило да је дошло до озбиљног погоршања на које се пацијент још није пожалио.

Болесници су увек умирали на његовим рукама. Изгледало је као да му је час смрти увек био унапред познат. Чак и усред ноћи дошао би изненада у своје одељење умирућем неколико минута пре смрти. Склапао је очи сваком умрлом руке му полагао на груди у облику крста и стајао крај њега неколико минута, непомично и без речи. Очигледно, молио се. За мање од једне године, ми његове колеге, схватили смо да је он не само изванредан лекар већ и велики молитвеник.

У личним контактима лекар - епископ, кога смо сви ми доктори звали "Владика" био је врло уздржан, строг, ћутљив до крајности. О себи није волео да говори ништа. Теме разговора су увек били болесници или, у кругу њему духовно блиских, положај Цркве.

Упркос изузетно строгој дисциплини у Соловјецком логору, излажући се ризику мучења и стрељања, владике Виктор, Иларион, Нектарије

и Максим не само што су често служили тајне катакомбне службе по шумама острва, него су и рукоположили неколико нових епископа. То је обављено у највећој тајности, незнано чак и онима који су најближи кандидатима, да у случају хапшења и мучења не би одали ГПУ-у истините тајне епископе. Тек вече пред мој одлазак са Соловке сазнао сам од свог блиског пријатеља, целибатног свештеника, да он није више свештеник, него тајни епископ.

Заједнички духовни отац целог катакомбног епископата и нижег свештенства на острву Соловке био је изванредни исповедник и касније мученик, протојереј Николај Пискановски из Вороњежа. Владика Максим га је много ценио и називао га "дијамантом Православља". Једном ми је са великим узбуђењем и сузама које као да су из срца капале (а ретко је био у том стању) показао разгледницу коју је отац Николај добио од своје жене и малог сина. На њој је писало: "Увек се радујемо, мислећи на твоја страдања у логору за Христа и Његову Цркву. И ти се радуј што смо се и ми удостојили да нас опет и опет, непрестано гоне због Господа".

На Соловкама смо имали више тајних катакомбних "храмова" али наше омиљене су биле катедрална црква Св.Тројице и црква Св.Николаја Чудотворца. Прва се састојала од мале чистине у густој шуми у правцу "Саватијевог" одељења. Купола у њој била је небо. Зидови су били - брезова шума. Црква Св.Николе се налазила дубоко у шуми према "Мушком" одељењу. Био је то честар природно обликован од седам великих оморика, и ту су службе најчешће вршене. У "Светотројицкој" катедралној цркви служили смо само лети, на велике празнике и посебно, свечано, на Педесетницу, Духове. Некада, зависно од околности, службе су паралелно вршене и на другим местима. Тако смо, рецимо на Велики Четвртак 1929. читање дванаест Јеванђеља обавили у нашој лекарској соби у блоку 10. владика Виктор и отац Николај су дошли до нас, тобоже ради дезинфекције. А онда, у катакомбном маниру служили су иза забрављених врата. на Велики петак прочитано је наређење по свим одељењима да у следећа три дана нико неће моћи да напусти просторије после осам увече осим у изузетним случајевима и са посебном дозволом од команданта логора.

У седам увече ми лекари смо се управо били вратили у наше ћелије после дванаесточасовног радног дана. Отац Николај нам је дошао и рекао да је сликар Р. насликао Плаштаницу величине длана и да ће служба Сахране Христове почети за сат времена. "Где"? - упитао је Владика Максим. "У великој просторији за сушење риба, близу шуме, а поред логора. Лозинка: три пута куцајте, а затим два пута. Боље је да дођемо по један у временским размацима."

За пола сата Владика Максим и ја смо напустили одељење и пошли на назначену адресу Два пута нам је патрола тражила дозволе. Као ле-

кари, имали смо их. А остали, Владике Виктор, Иларион и Нектарије и отац Николај?

Владика Виктор је радио као књиговођа у фабрици ужади, а Вл. Нектарије је био рибар. Остали су ткали мреже.

Дошли смо до краја шуме, до сушионице, девет метара дуге, без прозора и са једва приметним вратима. Био је први сумрак, небо прекривено тамним облацима. Куцали смо трипут, па онда двапут. Отац Николај је отворио. Владика Виктор и Иларион су већ били дошли. За неколико минута дошао је и Владика Нектарије. Унутрашњост сушионице је претворена у цркву. На поду и зидовима, гранчице оморике. Неколико свећа је горело. Иконе мале, папирне. Мала плаштеница положена у зелене гранчице. Десет људи је дошло на молитву. Касније још четворица или петорица дођоше, од којих двојица монаха. Служба је почела, шапатам. Чинило нам се да смо бестелесни, да само душе имамо. Ништа није реметило нити расејавало молитву... Не знам како смо отишли кући (тј. у одељење). Бог нас је закрилио.

За Светлу службу Пасхе - Васкрс одредили смо нашу лекарску ћелију. До поноћи, под разноразним хитним изговорима које је издејствовала медицинска екипа, без икакве писмене дозволе, скупили су се сви који су хтели да дођу, све у свему петнаестак људи. После Јутрења и Литургије, сели смо за сто да и јелом, сада не бише посним, прославимо Васкрс. Имали смо Пасхални колач и сир, фарбана јаја, нека хладна јела и вино (тј. течни квасац са боровницом и шећером). Око три ујутро смо се разишли.

Патроле у нашем блоку вршио је командант логора, пре и после службе у 11 увече и 4 ујутру. Нашавши нас, четири лекара предвођена Владиком Максимом, при свом последњем обиласку рекао је: "Шта је докторе, још не спавате" И истог момента додао: "Таква ноћ... и да неко неће да спава!" и отишао.

"Господе Исусе Христе! Благодаримо ти за чудо твоје милости и моћи", прозборио је Владика дирљиво, изражавајући наша заједничка осећања.

Бела ноћ на Соловкама приближавала се крају. Нежно, ружичасто Васкршње јутро се будило на Соловкама, сунце раздрагано играло поздрављајући манастир - концентрациони логор, преображавајући га у невидљиви град Китеж и пунећи наше душе тихом, неземаљском радошћу. Много је година од тада прошло, али мирисно сећање на то нежно Пасхално јутро је незаборавно живо; као да је баш јуче било. А срце верује да је тада међу нама био Светитељ.

Владика Максим је нарочито пријатељевао са Владиком Виктором, који му је био сушта супротност. Ниског раста и пуначак, пун радости, отворен, приступачан, дружељубив и разговорљив. "Човек је долазио Влади-

ки Максиму и дуго с њим разговарао о судбини Руске Православне Цркве. Као оптимиста непрестано је покушавао да зарази Владику Максима својом вером у светлу будућност Русије: али је овај ипак остао песимиста или како је за себе говорио, речима К. Леонтијева, "оптимистички песимиста". Трагични крај светске историје се ближи. Али, по речи Господњој треба да подигнемо главе очекујући несумњиво тријумф Христове истине.

21. јануара (3. фебруара) на празник Св. Максима Исповедника (Владикин имендан) ми лекари смо се скупили и купили у логорској радњи један велики "Епископски" порцелански чајник, изузетно fine израде и свечано га дали на дар нашем драгом Владики. Он је мало јео, али је волео да пије чај. Поклон је био прави погодак. Цео тај дан провели смо, као на Васкрс заједно у нашој ћелији и Владика Виктор нам је пуно говорио уз занимљиве појединости о суђењу Св. Максиму Исповеднику.

"Срећни сте Владико, што носите име тако великог небеског заступника и исповедника у овим данима" - закључио би своје излагање Владика Виктор са срдачном радошћу.

Петог (тј. осамнаестог) јула на празник Светог Сергија Радоњешког наши пријатељи у канцеларији Санитарног одељења обавестили су ме да ћу бити ноћу послат "специјалном конвоју" у Лењинград, "на нову дужност". Упозорен, припремио сам се, опростио се са пријатељима, и не одлазећи на спавање чекао да дођу по мене. Чувши у два по поноћи буку и кораке у приземљу (ћелија нам је била на другом спрату) начинио сам метанију пред Вл. Максимом (који такође није спавао) и замолио да ме благослови и да се помоли да ми Господ да снаге да поднесем предстојеће патње, страдања и можда чак и мучење и смрт. Владика је устао, подигао се у свој својој херкулској грађи, да ми је изгледало да је порастао, полако ме благословио и целивао три пута и топло рекао: "Чекају те многе патње и тешка искушења али ће ти живот бити сачуван и на крају ћеш се домогнути слободе. А за мене ... за неколико месеци ће ме депортовати и... стрељаће ме. А ти се моли за мене, док сам жив, а нарочито после смрти".

Његово пророштво се потпуно испунило. Децембра 1930. је депортован у Москву. Руска штампа у Европи донела је следећи извештај "Ватикан, Новембра 30. Тек данас је ватиканска комисија "ПРОРУСИЈА" примила вест о смрти Максима, православног епископа Серпуховског. Епископ Максим је стрељан 6. јула од стране бољшевика.

Упокој господе, са Светима Твојим, душу слуге Свога Максима, првог катакомбног епископа многострадалне Руске православне Цркве.

(Напомена приређивача): Светост епископа - мученика Максима, не само у мучеништву, већ и у његовом животу просијава кроз ово сведочење из прве руке. Скорашња потврда тога потиче од његове нећаке ко-

ја живи у Њу Јорку. Ове године она је спашена из наизглед безизлазног положаја несумњиво помоћу свише и она каже: "Чврсто верујем да се то десило зато што се ујак молио за мене Господу".

И тако можемо да сматрамо да данашњи православни хришћани имају посебног заступника у невољама и долазећим проверама вере, кроз молитве епископа - мученика Максима и хорова милиона Новомученика атеистичког комунистичког ропства.

Свети новомучениче Максиме, моли Бога за нас.
АМИН.

АРХИЕПИСКОП ДИМИТРИЈЕ ГДОВСКИ
и његов свештеник Николај Прфозоров

спомен 6. августа (+1938)

*"И познаћете Истину и Истина ће вас
ослободити." (Јев. по Јовану, 8;32)*

Син Гаврила Љубимова, будући свештенослужитељ Димитрије, рођени је Петрограђанин. На Духовној Академији у Санкт Петербургу дипломирао је 1883. године и постављен је за појца у руској цркви у Штутгарту. Следеће године радио је као професор Богословије у Ростову. Године 1886. рукоположен је за свештеника постављен у цркву Светог Арханђела Михајла у Орниенбауму, да би после две године био премештен у Санкт Петербург, у велику парохијску цркву Покрова Пресвете Богородице, у којој је служио преко тридесет година. Црква се бавила разноврсном харитативном (милосрдном) делатношћу: водила сиротиште, старачки дом своје школе итд. Налазила се недалеко од Сенског трга, у крају који је постао познат преко романа Достојевског, и у коме се могла видети многа сиротиња и разни отпадници од друштва. Отац Димитрије је био врло благонаклон према сиромашним и несрећним људима своје парохије, а та љубав и његово несебично жртвовање за њих добро су пристајали уз његово презиме, Љубимов, што значи "љубљени".

После Револуције отац Димитрије је остао удовац. Време искушења руске Голготе није поколебало његову веру-напротив, постао је ватрени бранилац истине Христове, сада већ као епископ. за неочекиваним погубљењем Митрополита Петроградског, Венијамина, августа 1922. уследило је хапшење све четворице његових викарних епископа. Стара престоница остала је четири године без главног архијереја. Године 1926. Митрополит Петар Крутички, који је и сам већ био ухапшен, за наследника погубљеног Митрополита Венијамина одредио је Архиепископа Јосифа (Петровића), уздигавши га у чин митрополита. Друга двојица епископа пуштени су из затвора и ускоро је уследило неколико нових рукоположења у чин епископа. Тада је рукоположен и отац Димитрије. Пострижен је у монашки чин, али је наставио и даље да носи име Димитрије, с тим што је сада добио другог светитеља заштитника. постао је викар Петроградске епархије.

На радост верујућих, августа 1926. нови Митрополит Јосиф посетио је своју епархију и са својим викарима служио је вечерњу на празник светог Александра Невског, градског светитеља - заштитника. "Никада нећу заборавити", пише Алексеј Ростов, очевидац бурних догађаја из тога времена и дугогодишњи члан катакомбне Цркве, који нам је и дао све ове податке "вечерњу 29.августа у престоној цркви у лаври Светог Александра Невског, када је са Митрополитом Јосифом саслуживало седам викарних епископа. Пред иконом Светог Александра, у којој се налазио делић његових моштију, епископи и народ једнодушно су певали Акатист. Тако свечано богослужење нисмо имали још од 1917. године. Међутим, на нас су ускоро наишла тешка искушења, изазвана Декларацијом Митрополита Сергеја.

Митрополит Јосиф није прихватио Декларацију о слагању Цркве са безбожним режимом, а подржао га је епископ Димитрије и још неколико владика, свештеника и верника. Један од свештеника из те групе био је и Николај Прозоров, који ће касније пострадали заједно са епископом Димитријем. Митрополит Јосиф, тада већ у изгнанству, уздигао је епископа Димитрија у чин архиепископа и поставио га за привременог поглавара Петроградске епархије. Митрополит Сергеј је ставио под забрану архиепископа Димитрија, а указом од 17.јануара 1928. године испољио строгост према исповедницима изворног православља рекавши да на непокорност "наша Црква одговара изопштењем (екскомуникацијом) и анатемом, одузимајући кривцима чак и право да се обрате суду Сабора. Даље, истиче да "они не могу вршити ни једну свету Тајну, чак ни тајно не могу вршити службе и да ће свако, ко ступи у црквену заједницу са изопштенима или анатемисанима и ко се, чак и код куће, буде молио са њима, исти тако бити изопштен".

Архиепископ Димитрије, који је неустрашиво корачао траговима Митрополита Јосифа, одбио је да прихвати овај и било који други декрет Митрополита Сергеја, сматрајући да је то прилагођавање атеизму. ГПУ (тајна полиција), која је тежила да изазове раздор унутар Цркве, у почетку није предузимала никакве кораке против "јосифовца". Први ударац био је хапшење младог и надареног богослова, професора оца Теодора Андрејева, 1928. године. после страдања у затвору, умро је априла 1929. Архиепископ Димитрије, који га је називао "тврђавом Православља" служио му је опело. Новембра 1929. и сам је ухапшен, заједно са оцем Николајем Прозоровим и још неколико свештеника и верујућих. И ја сам био члан те групе и затворили су ме у ћелију број 9 у истражном затвору у Војној 25 (бивша Шпаљорнаја улица) у Лењинграду.

Десетог априла 1930. нас четворо премештено је у ћелију број 21, са 20 лежаја, које је требало да дели 80 и 100 људи. у ћелији, у којој смо били раније, на 35 до 40 људи долазило је 14 лежајева. Ту сам упознао младог свештеника, Николаја Прозорова. Био је ту још један свештеник, отац Јован, као и отац Николај Загоровски, свети човек од својих 75 година, доведен из Харкова.

У то време архиепископ Димитрије такође се налазио у том затвору, у самици. једном сам док смо износили претешку канту са отпадом, имао срећу да га видим. Били смо у пратњи стражара. Док смо улазили у затворско двориште, владика Димитрије се враћао из десетоминутне шетње, такође, у пратњи стражара. Било је топло јулско вече и могао сам га јасно видети. Био је то висок, стасит старац у мантији густе беле браде, нежноружичастих образа и плавих очију. У затвору није носио панагију. Био је то истински исповедник наше напаћене и гоњене Цркве!

Свештеници који су најдуже боравили у тој ћелији заузели су угао поред решетака и одвојили га картонском преградом од осталог дела ћелије. звали су га "свети угао" ту су спавали један поред другог. Јутарње су служили по Типику, а увече вечерње. Уочи празника, служили су свеноћно бденије. Седели су на поређаним ниским столицама и обично би им се придружила два - три световњака и одслушала читаву службу, изговорену по сећању и тихим гласом. Остали затвореници су се правили да ништа не примећују. Ту у затвору дочекао сам и први Ускрс. Премда ме мој добар пијатељ упозоравао да не идем у "свети угао", зашта сам могао добити још неколико додатних година робије на већ постојећу казну, нисам могао одолети. Отишао сам. када је отац Николај почео да пева прву ускршњу химну "Васкрсење Твоје Христe Спасе ангели певају на небесима; и нас на земљи удостоји чистим срцем тебе славити" други свештеници су га пратили, чинећи богослужење још ра-

доснијим. Када сам се вратио до свог лежаја, приметио сам да се многи затвореници још крсте, док су им сузе текле низ необријане образе. Сви су у тишини пратили службу.

Ту, у ћелији, дознао сам понешто о животу мог саговорника, оца Николаја. Био је средњег раста, тамнопут и прилично грубих црта лица, тамно смеђе косе и очију и кратке браде. Био је обичан човек, а не учени интелектуалац, али је зато његова вера била дубока, а исповедање непоколебљиво. Веровао је да ће му се због радосног прихватања мучеништва, отворити врата Царства Небеског. Рођен је 1896. и уписао се у богословију, али је школовање прекинуо 1915. када му је било 18 година, да би као добровољац отишао на фронт. Револуција га је затекла у чину потпоручника. када се вратио у свој родни Вороњеж, био је ухапшен и са још неким оптужен за "заверу". У страшним годинама грађанског рата осуђен је на смрт стрељањем. Пошто се нашао у ћелији са осуђеним официрима, предложио је верујућим да наглас читају акаист светом Николају Чудотворцу, заштитнику неправедно осуђених. Срећом, имао је текст акатиста код себе. Неки од официра су се сложили, издвојили се и тихо певали акатист. Друга група, којој су очигледно и припадали они официри који нису били верујући, није учествовала у молитви. Десило се несвакидашње чудо које је до темеља потресло душу младог официра Прозорова: ујутро, сви они који су читали акатист били су помиловани и уместо да буду стрељани, изречене су им различите затворске казне: други официри су стрељани. Прозоров се заветовао да ће чим изађе из затвора постати свештеник, и пошто је недуго затим ослобођен, завет је испунио. Хиротонисао га је архиепископ Јован (Помер), кога су касније бестијално погубили бољшевички терористи у Риги, 12. октобра 1934. године.

ГПУ је, међутим, забранио оцу Николају да остане у Вороњежу и он је отишао у Петроград, где је служио у малој цркви Светог Александра Ошењевског на периферији града, а недалеко од Пискаревске железничке станице.

Једном је код њега дошао један од водећих лењинградских комуниста и затражио да га венча са девојком која је одбијала да живи са њим уколико се не венчају у цркви. "Твоја црква је скривена у шуми и нико за то неће сазнати", рекао је пошто би као комуниста био искључен из партије зато што се венчао у цркви. Отац Николај се сложио и саветовао му да се унапред припреми за Свето Причешће. Комуниста се разбеснео и узвикнуо: "испунићу девојчин хир, али ја не признајем ни једну веру! Одмах да си нас венчао! Платићу ти колико год хоћеш, више него што можеш да зарадиш за годину дана. Док сам жив, нико те неће ухапсити. Назад, ја сам члан Централном комитета Партије! Тако је оцу Николају претио члан Партије, чије је име било познато широм Русије.

Међутим отац Николај је одбио, па је са својом породицом и даље у свему оскудевао, лишивши себе прилике да стекне моћног заштитника, који је имао утицај у Кремљу.

Ујутро 4. августа многи из наше ћелије су прозвани да изађу у ходник, где нам је речено да потпишемо да су нам саопштене пресуде неки су добили пет, неки десет година. Само оца Николаја нису прозвали да му изрекну пресуду. следећег јутра, за време јутарње гимнастике, помоћу врло компликованог система знакова дознали смо да је Архиепископ Димитрије, тада стар 75 година, осуђен на 10 година самнице. Више га никада нисам видео.

Сутрадан су сви они којима су казне биле изречене позвани на станицу и дошли су да се опросте са нама. Отац Николај није знао да ли да се радује или да буде тужан. Ако је ослобођен, највероватније да ће га ускоро пустити. Али, ускоро се све разјаснило, постојао је други разлог због кога је заборављен, док су његови пријатељи одведени.

Током читавог дана, 5/18 августа, уочи Преображења, настојао сам да се не одвајам од оца Николаја који се осећао усамљеним након одласка пријатеља.

Међу стотинама затвореника, нико није знао зашто су тако поступили. Неки су претпостављали да то наговештава скоро ослобођење. Сам је изговарао, по сећању, свеноћно бденије уочи Преображења, а ја сам га слушао. Они који су обично присуствовали службама, већ су били упућени у концентрационе логоре - људи у ћелији су се често мењали. Из џепа своје мантије извадио је фотографију својих трију кћери, од 6, 4 и 2 године. Нежно их гледајући, рекао је: "Надам се да Господ неће напустити ово троје сирочади у страшном бољшевичком свету".

Уобичајене припреме за ноћ почињале су око 9 часова. Најстарији по стажу у ћелији сместили би се на лежајеве, а остали на столове или клупе направљене од хоклица, док је за новодошавше било места једино испод столова и хоклица. Мој лежај је био поред прозора, а лежај оца Николаја поред решетке која нас је одвајала од ходника. када смо већ сви легли, дежурни службеник се појавио у ходнику, испред решеткастих врата и упитао:

"Прозоров - јели овде?"

"Да", Отац Николај је скочио из кревета.

"Име и очево име"? упитао је службеник, проверавајући своју листу.

"Николај Кириакович", одговорио је Баћушка док се облачио.

"Спреми се".

Оцу Николају је све било јасно. Много пута смо заједно посматрали како дежурни службеници прозивају људе на погубљење.

Отац Николај је почео брзо да се одева и да у сламнату торбу па-

кује своју затворску "имовину". Лежао сам на другом крају ћелије и нисам могао да му приђем, јер је просторија била закрчена лежајевима, клупама, столовима и телима људи који су лежали унаоколо. Али, из осветљеног угла у коме се паковао могао сам сасвим јасно да видим његово одважно лице са црном брадом, које је у том часу било обасјано неземаљском радошћу. Имао је 33 године, исто колико и Спаситељ када је пошао на Голготу. Читава ћелија је утихнула и сви су посматрали оца Николаја. С друге стране решетке, службеник није скидао поглед са њега. Док је прелазио преко прага, окренуо се к нама и гласно рекао: "Господ ме позива себи и одсад ћу бити с Њим!"

Потрешени величином душе овог скромног свештеника немо смо посматрали како се решетка затворила за њим. Сви смо шапатам почели да говоримо о оцу Николају и сви смо били врло узбуђени. Не само код верника, већ и код атеиста - троцкиста, мењшевика, разбојника и варалица, његова непоколебљива вера изазвала је поштовање и дубока осећања.

Следећег дана за време посете, затвореници који су се вратили са састанка са рођацима испричали су нам да су жене свештеника обавештене о казнама које су изречене њиховим мужевима. Сазнали смо да је отац Николај стрељан у предвечерје Преображења, 6. августа 1930. године.

Судбина епископа Димитрија је била слична, мада нисмо знали датум кад се овенчао мученичким венцем. После осам година проведених у самици у Јарославском затвору, стрељан је 1938. године.

Свете мученике који су умрли за Христа, а којих је било на стотине, Црква је прослављала без неке посебне процедуре канонизације: нико није имао разлога да сумња да су они прослављени светитељи и наши заступници пред Богом. Нека нас они укрепе и сада, када се приближава страшни час провере наше оданости Христу. Свети мученици Димитрије и Николаје, заједно са безбројним, на небесима прослављеним мноштвом страдалника нових катакомби, молите Бога за нас!

МИТРОПОЛИТ ЈОСИФ ПЕТРОГРАДСКИ
и почетак Катакомбне Цркве

спомен 15. децембра (1938.)

*"И не бојте се оних који убијају тело,
а душе не могу убити,
него се више бојте онога који може
и душу и тело погубити у паклу"
(Матеј 10,28)*

Живот Митрополита Јосифа (Петровича) пре револуције нам је углавном непознат, мада се главни догађаји могу ишчитати из његових списа, који се у Руској верској штампи појављивали крајем века. Тако знамо да је рођен између 1870. и 1875. године у Новгородској губернији, Тихвинском округу, познатом по чудотворној икони Мајке Божије, којој је будући архијереј био веома привржен. Године 1899. отишао је на ходочашће у Свету Земљу и изгледа да се тамо искра Православне вере по први пут разбуктала у пламен силне жеље да служи Цркви Христовој. проведши 18. јуна целу ноћ у Цркви Светог Гроба изашао је у зору, и ходајући пустим улицама Јерусалима био испуњен најузвишенијим осећањима. "Било је тако дивно као што је само на Васкрс, када се враћаш кући после службе горећи од жеље да загрлиш цео свет, да се одрекнеш земље и да одлетиш негде далеко, далеко у дубине и ширине

безграничних небеса". Потоњи његов живот остао је у знаку овог, Христом надахнутог одушевљења. Годинама касније већ прекаљеног подвижништвом и прочишћеног страдањем, оно га је водило ка исповедништву и мучеништву за Христа и Његову Свету Цркву.

Списи Митрополита Јосифа на тему духовног живота откривају његову чврсту заснованост на Православној патристичкој и аскетској књижевности и немалу надахнутост текстовима црквених служби. Године 1901. као јеромонах написао је темељну и истанчану студију на тему "Може ли православни хришћанин и како да се моли за неправославне?" Почевши од 1905. као архимандрит, објавио је своје главно дело, књигу састављену од кратких духовних умозрења са насловом "У Очевој загрљају: из дневника једног монаха". Изводи које доносимо из овога рада даће одблесак пишчеве осећајности и истанчаног прозрења у духовним стварима.

"Тешке туге, као злато у огњу очишћавају душу, дају још живот, утврђују је и прекаљују. И човек постаје мање осетљив за своје свакодневне туге и патње на земљи, постаје мирнији, уравнотеженији, на свет гледа озбиљније и трезвеније. Постаје мање привезан за земаљско и више жуди за небеским, вечним, бескрајним."

"У човеку постоји много енергије за делање, само је треба разбудити. А она се буди искањем, тугом, борбом за опстајање, љубављу према Богу, жудњом за спасењем, свесношћу о крхкости садашњег живота и радости будућег, и многим другим што се да научити помоћу онога што Црква Божја поседује за руковођење и просветљивање сваког човека који јој је поверен."

Што се више поуздамо у помоћ од људи и заштиту од других, то су даље од нас спасоносна и свемилосна благодат и помоћ Божија. А то је и природно: јер ако примамо помоћ од Бога онда када смо је очекивали од људи, ми ћемо Божје приписати људима и славу Божју претворити у славу људску. Зато Господ, уређује тако да његова помоћ постане јасна и очигледна у тој мјери да се наша беспомоћност пројави и тако сва наша нада буде у Њему."

Убрзо после 1908. године архимандрит Јосиф је хиротонисан за епископа Угљичког. Његова приступна беседа била је пророчка. Погођен свешћу о растућем покрету анархије и безверја које је већ нагризало хаљину Православне Руске цивилизације и припремало рађање револуције, млади јерарх је својој пастви упутио речи које су звучале као манифест душе Свете Русије.

Са доласком револуције снаге безверја чију је моћ архиереј добро знао, грунуле су свом жестином по руској земљи, а особито на Православну Цркву чије је само постојање било претња програму бољше-

визма и прекор за оно мало савести које је остало код помамљених атеиста. Све док је Патријарх Тихон био жив, Црква је имала видљиви центар јединства, па чак и када је био затворен, и када су отпадници из такозване "Живе цркве" заузели велику већину Православних храмова у Русији, а "прогресивна" Цариградска Патријаршија дала међународно признање овој зборници сатаниној, проглашавајући је за Православну Цркву Русије, још увек су верни, држећи се Патријарха остали православни. Верност њему представљала је тада проверу њихове Православности. И то је више него ишта сломило моћ "живоцерковника".

Али смрћу патријарха Тихона 1925. године ситуација је постала много нејаснија. У условима гоњења било је немогуће сазвати Сабор да изабере новог Патријарха. Предвиђајући то, Патријарх Тихон је именовао три заменика од којих би га онај који је на слободи заменио. Али уследила су непрестана хапшења ових заменика, па чак и оних које су ови са своје стране именovali као заменике. Убрзо је ухапшен и митрополит Јосиф и прогнан у Централну Азију.

Чак и у прогонству и затвору власти су прогониле веру и забрањивале богослужења (до револуције обавезна по затворима). Стање потпуног очаја, које су нарочито искусили свештеници било је тако снажно да га је мало њих разликовало од смрти. Знали су да су осуђени на погубљење и било је само питање тренутка када ће казна бити извршена. У том погледу био је то најсрећнији трен њиховог живота - јер се сусрет са Христом приближавао.

Један сведок, кога је много година касније упознао отац Димитрије Дудко изјавио је: "У концентрационим логорима често смо сретали браћу свештенике и тајно служили Литургију. Некада на дрвеном сандуку, некада на нечијим леђима. Тада нисмо размишљали да ли су такве ствари дозвољене канонима. Жеђ за сједињењем са Христом надвладала је све. Некада би нам наши споља слали Свете Дарове. Тамо из ограда и бодљикаве жице, као у некој православној мисији, тајно смо служили све службе. Ја сам крштавао, венчавао, вршио опела и проповедао. Остало је забележено да је неки свештеник, отац Александар сваки дан долазио на рад рано, у зору и клечећи, на пању служио божанствену Литургију. Неколико људи је видело како је зрак светлости сишао са небеса и ушао у путир преображавајући њега и оне са њим.

Архимандрит Леонтије, потоњи архиепископ чилеански је једанпут са неколико епископа и свештеника служио Литургију у сред затворске ћелије, претварајући се да играју карте, док су бездушни стражари стајали испред врата. затворски услови су били тако лоши да је већина логораша била припремљена за умирање у најтежим околностима. Неки

су божанску Литургију служили на телу умирућег сабрата, сматрајући га мучеником за Христа.

† Тако су по свој Руској земљи, том огромном концентрационом логору, "јосифовци" постали Катакомбна Црква. Херојство и страдање ове Цркве биће обзнањено у пуноћи онда када то Бог буде хтео. Али и пре тога жедно ишчекиваног тренутка могуће је летимично погледати на неке моменте њене историје. Извештај који доносимо, из прве руке, написала је Наталија В. Урсова, која је успела да побегне из Совјетског Савеза током Другог светског рата, а умрла је 1968. у Њу Јорку. †

"У августу 1936. живео је у Алма Ати (Централна Азија) релативно млади архимандрит Арсеније. Од њега сам сазнала о постојању тајне Катакомбне Цркве којој је на челу био митрополит Јосиф петроградски. Са благословом митр. Петра Крутицког, са којим је у прогонству у Чемкенту имао сталне контакте, Митрополит Јосиф је организовао Катакомбну Цркву. Рукоположио је архимандрита Арсенија, који је срећом могао материјално да га омогне израђујући рукодељем разне производе и ситне предмете за музеје и тако зарађујући за живот. Имао је цркву дубоко под земљом и у њој су он и Митрополит Јосиф служили. Митрополит ју је осветио приликом једног од ретких путовања у Алма Ату. Отац Арсеније је цркву ископао дуготрајним и тешким трудом.

Црква укопана у земљу налазила се у стану о. Арсенија. Улаз су била врата у поду, покривена ћилимом. Испод њих су биле лествице којима се спуштало у подрум. У једном углу подрума био је отвор у земљи, закривен камењем. Оно би се померило и погнувши се потпуно, пузећи три корака напред долазило би се до улаза у мајућњу цркву. Унутра је било много икона и лампи које су гореле. митрополит Јосиф је био врло висок, па ипак два пута у момо присуству он је тајно долазио и некако се увлачио у ову цркву.

А она је пленила ум и срце. Не кријем да је страх од тога да будемо откривени за време службе, нарочито ноћу, било тешко победити. Када би велики завезани пас залајао у дворишту, (иако је било пригушено, ипак смо га чули) тада смо сви очекивали вику и лупање ГПУ-а. Целе 1936. године, па до септембра 1937. године све је било у реду. Мој син је певао ту са једном монахињом. А двадесет шестог августа Митрополит Јосиф је дошао и почастовао нас попсетом на мој имендан."

"Какав дивни, смирени, непоколебљиви човек молитве. У његовим очима и на лицу то се читавало као у огледалу. Веома висок, са великом белом брадом и необично благим лицем није могао, а да не привуче људе, и човек би пожелео да се никада не раздваја од њега. Његова монашка одећа је била скривена као и коса, иначе би сместа био ухапшен још на улици, јер је био под присмотром и без права да икуда путује.

Остао је код нас на чају нешто више од сат времена. О свом десетогодишњем прогонству припао је да је било изузетно тешко. Живео је у обору за свиње, одељен од њих само оградом од неколико притки. У таквим условима он је подносио и мраз и жегу, сваковрсне временске промене и смрад од свиња. Једном се змија гмижући по притки уз кров, спустила до његове главе. Такви услови живота су сигурно допринели да се разболи. Повремено је страшно патио од чира или тумора у стомаку, можда чак и злоћудног, па је био на дијети о којој се архимандрит Арсеније бринуо. Страдања је подносио као праведник и ако би и причао о тешком гоњењу којем је био подвргнут. Било је то само зато што смо се опомињали суровости ГПУ-а.

Отац Арсеније је причао о једној врсти мучења и изругивања: "Када су нас водили кроз Сибир, био је оштар мраз. У возу је био и вагон за купање. Потерали су нас, потпуно наге, до овог вагона. Радосни смо се плускали топлем водом помало се повративши од хладноће, јер вагона скоро да и нису грејали. Не дајући нам ништа да се обришемо, са мокрим главама, потерали су нас назад. На металној платформи између кола, зауставили су нас намерно и наше мокре ноге су се моментално смрзле и слепиле за метал. поново потерани, оставили смо на платформи кожу са наших крвавих стопала."

"Следећег дана, пошто је преноћио код оца Арсенија, Митрополит се вратио свом пребивалишту. Сада је живео у другачијим условима. После много година дозвољено му је да нађе стан у Чемкенту, и отац Арсеније му је пронашао место погодно за миран живот, бринуо се о његовој храни и о дијети. Прво је цитра, а касније и хармоника набављена за њега што му је чинило велику радост. Он је добро свирао, претакao Псалме у мелодије и певао их."

Двадесет трећег септембра 1937. по свој околини Алма Ате и целом Казахстану сав клир подземних Јосифовских цркава је похапшен, и то по истеку казни или прогонства које су издржали. Сви они су осуђени на још додатних десет година и, како сам касније сазнала, Митрополит Јосиф је био такође међу њима. И архимандрит Арсеније је ухапшен. После хапшења мог сина, већ ван себе, ођурила сам оцу Арсенију у цик зоре и приближавајући се његовој кући опазила аутомобил и агенте ГПУ-а коју су улазили унутра. Срећом, нису ме видели. Подземна црква о. Арсенија била је откривена. Он је, наиме, неопрезно открио тајну старијем човеку достојанственог изгледа, за кога се испоставило да је агент ГПУ-а.

"Враћајући се у Москву после трогодишњег добровољног изгнанства уз свога сина, брзо сам и ту открила постојање тајних Јосифовских цркава. Уствари, не црква, него скривених соба, у којима се служило, и

у којима би се скупило двадесет до двадесет пет људи. Служило се шапатом, са многим проверама да не би случајно дошло до издаје. Људи су углавном долазили у зору, равнајући се према уговореном сигналу, углавном би тихо покуцали по олуку код прозора где је неко стајао и послушнвао. До доласка Немаца у Можайск 1941. године мирно сам ту живела и одлазила на катакомбне службе у Москву”.

Крајем 1938. године Митрополит Јосиф је стрељан због ”злочина” подржавања и подстицања путујућих катакомбних свештеника. Годинама раније он се био припремио за своје будуће мучеништво.. У уводу свог ”Дневника једног монаха” објављеног у септембру 1905. написао је:

”Љубите непријатеље своје (Лк. 6.35). Рећи то је лако, али како је тешко испунити га. то је много више од обичне љубави према ближњем. То је величанствени тријумф љубави, сама суштина њена и најдубљи израз. Да би се срце запалило љубављу према непријатељу, мора се пребивати у посебном, благодатном стању душе и посебном свише дарованом благоустројењу срца: мора постојати та неизрецива и неописива пуноћа која је испуњавала душу првомученика Стефана коме је, каменованом, лице сијало као у анђела и који се молио за своје мучитеље: Господе не урачунај им гријех овај? (Дела ап. 7,60) О, како је у том, за њега величанственом моменту, тако мало земаљског било у њему. Шта су за њега представљали погубитељи? Пред њим је било отворено небо, Син Божији с десне стране Оца. небеска слава спустила се у његову душу и озарила је потпуно неупоредивим боговиђењем. А погубитељи, са жаљења достојном злбом, присуствовали су томе, а нису могли да то спрече. у том тренутку они су чак представљали његове добротворе, поспешујући његов брзи одлазак из тела и погружавање његове душе у океане блаженства и созерцања небеског. У том блаженом треутку зар је могао измучени страдалник да завали другачије него гласом свепобедне љубави према непријатељима?”

Пример овог неустрашивог исповедника и челника Цркве Христове није био узалудан. После имена патријарха Тихона, име митрополита Јосифа прдставља симбол јединствености и непатворености Православља у Руској Цркви. Чак и после пола века гоњења, терора и издајства истинита Православна Црква, мада скривена, не престаје да постоји. До данашњег ова Катакомбна Црква назива се ”Тихоновска” и ”Јосифовска”. Али чак и совјетским властима она је најпознатија под именом ”Истинита Православна Црква”. У одломку, који следи, узетом из ”Атеистичког речника” (Москва, 2 издање 1966.), практичног приручника за атеистичке агитаторе, поред измишљотина и претеривања својствених, совјетском начину мишљења, открива се истинита и исповедничка данаш-

ња Православна Црква Русије. Може да се уочи и свесност Совјета о њеном историјском континуитету. Они наине, стављају њен почетак у године 1922 - 26. тј. у време патријарха Тихона и његових следбеника.

ИСТИНИТА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА (ИПЦ):

Православна монархистичка секта која своје порекло води још из 1922.-26., званично организована 1927.г., када је митрополит Сергије прокламовао принципе оданости совјетским властима. Монархистички елементи, уједињени око лењинградског митрополита Јосифа (Петровича), такозвани ”јосифовци”, основали су 1928.г. управно језгро и ујединили све групе и елементе који су се успротивили совјетском систему. У унутрашњости ИСТИНИТА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА има подршку међу кулацима, и здружена са осталим анти-совјетским елементима противи се колективизацији и организује терористичке акције против партије и совјетских делатности, прогреса итд. Одаслала је у села мноштво монаха и монахиња које вршљају по унутрашњости ширећи анти-совјетске гласине. ИПЦ је широко распрострањена монархистичко-побуњеничка организација: у њеном саставу је 613 свештеника и монаха, 416 кулака, и 70 бивших царских званичника и официра. Фанатичнији чланови, луде жене, издају се за пророке, свеце, исцелитеље, чланове царске породице, шире монархистичке идеје, воде пропаганду против вођства православне цркве и позивају народ да се не покорава совјетским законима.

Основне карактеристике секте:

1. признавање само оног свештенства које су рукоположили Тихон и следбеници, 2. прихватање Православног обреда; 3. пропаганда о долазећем крају света; 4. култ чланова царске породице Романових: њихови портрети се чувају као светиње и верници се пред њима тајно клањају; 5. величање имена царева и њихових рођака од стране вођа секте; 6. чување и ширење контрареволуционарне монархистичке литературе; 7. оснивање катакомбних цркава и манастира по кућама. Институција свештенства је очувана, али на многим местима неке од обреда предводе обични верници. На велике верске празнике чланови секте се окупљају на такозваним извориштима (језерима, изворима и слично) где пропаганду врше разни прозорљивци, предсказивачи, лудаци, јуродивци, који уживају посебан углед у секти. Намеравајући да одвоје чланове секте од утицаја совјетске стварности, вође секте, да би их уплашили, користе мит о Антихристу, који наводно влада светом од 1917. године. Да се случајно не би упало у његову мрежу. По њима хришћани треба

да воде затворен, изолован и пустињачки живот, да проводе све своје слободно време у молитви, и да не учествују у јавном животу".

Последњих година совјетска штампа је дала исцрпна сведочанства о постојању ове Истинске Православне Цркве. Режим је сматра противзаконитом, а њене чланове третира као политичке криминалце. Њено владајуће начело, дато у нужди, упутство које је Митрополит Јосиф дао својим следбеницима 1927. године: "Организујте се независно једни од других", а њени чланови углавном како је он то и предвидео "не само да нису епископи и протојереји, него је то најобичнији верни народ, Христу одан."

Постојање ове Катакомбне Цркве је свакако знак за Православље широм света: доба сјаја и величанствености Православља је прошло; последњи период, период катакомби је међу нама. У Русији је то више него очигледно; међу потврдама овога можда је најупечатљивија прича о Цркви Христа Спаситеља у Москви. Некада величанствени храм, споменик Божијег покровитељства Руске земље 1812. године и видљиви симбол свенародне вере, Совјети су до темења уништили. На том месту ни до данас ништа није саграђено, него зјапи рупа у самом центру престонице светског атеизма. Сведочанство о томе шта овај храм и дан данас представља за Руски народ може да се види у краткој причи "Искупљење" совјетског писца Јулија Данијела; Иако није верник, његова опажања дотичу нешто врло дубоко унутар совјетског живота: "Срео сам Мишку на станици метроа "Дворана Совјета" поред ограда која је окруживала ископине. Занимљиво: хоће ли овде да изграде нешто, или ће ова рупа остати споменик срушеној Цркви Христа Спаситеља. Колико ли већ година стоји ограда са постерима које по њој лепе." Мишка, кад су срушили цркву?" "Какву цркву... А да, још тридесетчетврте." Пре двадесетдевет година су минирали цркву. И свето место оста путо. наравно, не спорим, нема никакве користи од цркви, баш никакве. Оне су само архитектонски споменици и ништа више. Али опет... Срушили су Бога и ударни талас експлозије је ранио човека и обезнанио га. Глувоћа, немост... Гној истиче испод завоја, испод натписа о хуманизму..." (Писац је сада у затвору).

И, баш тако ко тражи Цркву у Совјетском Савезу данас, налази јаму у земљи, дубоку рану у Православном Руском народу. Али зар је у слободном свету ситуација другачија? Тамо су добровољно отпадништво од Цркве, разна новачења и јереси постигли исти резултат као и присила атеистичког режима у Совјетском Савезу. Иза блиставих спољашности готово свих слободних Православних Цркава са њиховим "екуменским" успесима зјапи рупа у земљи, понор од разлике између оних "званичних" сматрајућих се хришћанима, а уствари отпадника од вере и

"обичних смртника", тј. спасавајући се верног остатка Православних из многих народа."

Чак и сад су ти верни сатерани у добровољне катакомбе, бежећи од јерисијарха екуменизма, окупљујући се око оно мало истинских православних епископа који данас постоје. Тако их Божанска Глава Цркве припрема за још већа искушења вере која нам изгледа предстоје.

Изгледа да се пророчанство светог и прозорљивог старца Игњатија Харбинског о томе да ће се, "оно што је почело у Русији, завршити у Америци", не односи више на неку далеку будућност.

Али ако нас и задеси то ужасно време, чак и данашња православна Америка, тако слаба и неискусна, и тако наивна, има све што је потребно да се са њиме суочи имајући за пример Митрополита Јосифа и истинске Православне хришћане прве земље која је искусила стравични јарам сатанског атеизма.

Свети свештеномучениче Јосифе и сви Свети мученици комунистичког терора, молите Бога за нас!

СВЕДОЧАНСТВО ОПТИНЕ ПУСТИЊЕ

Није чудо што су манастири, некада понос Свете Русије, постали главна мета разарања и атеистичке револуционарне кампање за искорењење религије. једна од највећих трагедија је уништење познатог манастира Оптина, чпуеног по својим богоносним духовницима, "старцима", непосредним наследницима ученика великог Светог Оца, блаженог Пајсија Величковског. У деветнаестом веку Оптина је достигла висок ниво духовног развоја што је привлачило на хиљаде поклоника, међу њима и чувене руске писце и филозофе: Гогоља, Тургенева, Достојевског, Кирјејевског, Ленонтијева, Толстоја, Владимира Соловјева и друге.

Ти духовници, будући блиски људима, одгајали су у простом руском човеку осећај дубоке оданости Христу. и када је провера вере, у виду револуције дошла, многи су својим животима исповедили Христа, па тако и оци Оптине. Када су совјети коначно затворили и уништили манастир 1925-27 године, хтели су да потру и све трагове овог крвопролића. Тако су на пример, једном монаху, оцу Пантелејмону, одсекли главу, од тела да би онемогућили идентификацију. Многе зграде су уништене. чувена манастирска библиотека је однета и продата 1930. године на аукцијама у Паризу. Неке од књига сачували су напаћени оптински монаси и други који су их с пажњом чували, надајући се да ће манастир једног дана поново бити отворен.

Совјетске власти су отпочеле прогон монаха по читавој Русији. Оптина је проглашена државним власништвом, а безбожна држава, разу-

мљиво, није имала потребу за манастиром. Захваљујући напорима верника мирјана, манастир је успео да добије статус државног музеја, а у једној од цркава била је дозвољена служба. Монаси су ужасно мучени. Неки су ухашени, а други побегли куд су знали. ипак, поклоници су долазили још у већем броју, преплавивши свето место у потреси за духовном утехом.

Власт се била окомила и на старца Анатолија, последњег великог оптинског духовника. Војници Црвене армије су га неколико пута хапсили, обријали га, мучили и исмејавали. Иако је због тога страдао, примао је своју духовну децу кад год је могао. Предвече 29. јула 1929. године совјетска комисија је дошла и дуго га саслушавала, намеравајући да га ухапси. Старац се није бунео, али је скромно замолио да му је оставе 24 часа да се припреми. Његовом келејнику, погрбљеном оцу Варнави инспектори су оштро рекли да припреми Старца, јер ће га следећег дана водити. А онда су отишли.

Ноћ се била спустила и Старац је почео да се спрема за пут. Следећег јутра комисија се вратила. Изашавши из кола, питали су келејника, је ли спреман! "Да", одговорио је отац Варнава, "Старац је спреман". И отворивши врата увео их у просторије духовника. Запрепашћујућа слика појавила се пред очима: Старац, је заиста се "припремивши" лежао мртав у ковчегу на сред собе. Господ није допустио да Његов верни слуга и даље буде срамоћен, већ га је узео Себи оне исте ноћи.

Неколико дана пре Старчевог престављења, једна од његових духовних кћери примила је писмо у којем је он позива да дође у манастир и остане неколико дана. Она је одлагала полазак, и стигла тек деветог дана пошто је Старац променио светом. Тамо је срела и друге људе које је Старац писмом или у сну позвао да дођу. Једна жена је добила поруку од Старца о његовом престављењу неколико часова пре него што је оно наступило. Старац Анатолије био је погребен одмах уз Старца Макарија за чије се мошти тада установило да су нетрулежне.

Следеће године, негде пред Васкрс, манастир је коначно уништен. Сви преостали монаси су ухапшени и отерани у прогонство, цркве запечаћене, гробови великих Старца обесвећени, а Скит претворен у одмариште за совјетску "вишукласу". Игуман Исак и старац Нектарије затворени су у Козељск. Старац нектарије је ускоро ослобођен и прогнан осамдесетак километара од манастира, где је у кући једне побожне бабушке живео до своје смрти 1928. године, завршавајући тако величанствену еру оптинских Старца.

У једној од мноштва популарних књига о Оптинског пустињи које су се појавиле непосредно пред револуцију, "на обалама Божије реке", налази се дирљива приповест о светом детету, петогодишњем сину једног

духовног детета оца Анатолија. Док га је носила у утроби, његова мајка се усрдно молила Св.Сergiју Радоњешком, обећавајући да ће му посветити дете. Међутим, присуствујући канонизацији Св. Серафима у Сарову 1903. године осетила је како јој је дете заиграло у утроби, па је била у недоумици да ли би требало да га назове Серафимом. Ипак, после једног упечатљивог сна, дала му је име Sergије (Серјожа). Пет година касније "када су Вера и Серјожа одлазили из манастира, пошла сам да их испратим. тог тренутка сам опазила једног од најугледнијих старих монаха, оца Анатолија, како нам иде у сусрет. пришли смо и поклонили се да узмемо благослов. Серјожа је пружајући своје ручице, рекао: "Благослови ме, Баћушка". Али уместо да га благослови, стари монах му се поклатио до земље, говорећи: "Не прво ти мене благослови". И на наше запрепашћење дете је ставивши прсте правилно у положај којим свештеници благосиљају, благословио старог монаха. Шта ли ће бити од овог детета? пита се на крају ове приче писац.

А одговор на то питање, како нам сведочи Н.В. Урусова, трећину века касније, долази из Свете Катакомбне Русије:

"Није тешко замислити моју тугу када су ми 1927. године синови ухапшени од стране ГПУ-а и отерани у прогонство на десет година без права на дописивање. Пролила сам много, много горких суза, али ни најмањом помишљу нисам узнегодовала, него сам утеху тражила у Цркви. А то је могла да буде само Катакомбна Православна Црква, коју сам свуда тражила и божјом милошћу увек брзо налазила. И излила бих свој бол пред истинским богоугодним свештеницима, који су скривени са народом, тајно служили катакомбне службе. Тако је било и када сам, после хапшења синова, из Сибира отишла у Москву, сестри, која није ухапшена, иако је била царичина дворска дама. Она ме је упутила на једну нашу пријатељицу из детињства с којом се спорила о црквеним питањима, јер је ова ревностно похађала катакомбне службе. Та жена и остали чланови катакомбне Цркве дочекали су ме раширених руку. Повремено сам боравила код сестре и ишла на све службе које су се одржавале по приватним кућама у разним крајевима Москве. Био је тада тамо неки отац Антоније, стари јеромонах који нам је био свештеник и духовни отац. Стално сам чула да говори: "Како Старац каже, шта год Старац каже" и томе слично. питала сам оца Антонија где бих могла да видим тог Старца како бих му поверила своју тугу и добила утеху. Њега су сматрали необично светим човеком, и кад год би га помињали, чинили би то са великим поштовањем. "Не", одговорио ми је отац Антоније, "то не долази у обзир; ја ћу му рећи све твоје потребе." Године 1941. упознала сам се у Можайску са једном госпођом коју су из Москве прогнали после хапшења њеног мужа и кћерке јединице. Она је такође би-

ла члан катакомбне Цркве и духовно дете овог Старца од прве године његовог свештенодејствовања. Рекла ми је да Старац (није поменула име) сада борави у сеоцету три километра удаљеном од Можайска и да она тајно одлази на његове службе. На моје питање да ли би она могла да га замоли да ме прими, рекла је "Не, то је немогуће". Свима вернима је то ускраћено, јер њега ГПУ тражи већ двадесет пет година, а он путује жиром целе Русије, из места у место, очигледно духом Светим обавештаван о томе кад треба да крене. то ме је, разумљиво растужило, али шта сам могла. празник Духова је те године пао 7. јуни као што се у животу ништа не дешава случајно, тако ни тада нисам могла да идем у Москву, и тужно сам седела сама у соби у навечерје празника. А онда сам чула тихо куцање у прозор. Погледала сам и занемела. Једна стара монахиња је куцала и била је у монашкој раси, иако је то било строго забрањено. падало је вече. Отворила сам и она ми је улазећи рекла: "Старац, отац Серафим, позива да дођете код њега, сутра рано ујутру, и ако желите, можете да се исповедите и причестите. Показала ми је којим путем да идем и упозорила ме да будем обазрива. до села се пружало ражано поље, већ у пуном класу, и она ме је саветовала да се погнута крећем кроз поље. Обилазни пут кроз ово поље водио је баш пред колибу у којој је Старац боравио, а одмах прекопута је била станица ГПУ-а. Можете замислити моју радост када је монахиња, тако блага, са лицем које је зрачило, отишла. Звала се мати Н. Уз Старца су биле две монахиње. Другој је име било мати Б. Увек су биле уз њега. Старац би мирно боравио на једном месту два месеца или дуже и онда, потпуно неочекивано, у било које доба дана или ноћи, изненада би рекао: "Е, па да идемо!" И монахиње би спаковале руксак у којима је било све што је потребно за служење, и истог тренутка напуштале то пребивалиште, идући све док се Старац не би зауставио и ушао у неку колибу или кућерак, очигледно, надахнут одозго.

Рано ујутру изашла сам, идући не улицом, него како ми је саветовано, прашњавим путем који је водио до врата са задње стране. преда мном је стајао чудесни монах, и то уопште не стар. Немам речи да опишем његову свету појаву. Осећање страхопоштовања пред њим тешко је пренети. Исповедила сам се и било је предивно. После Божанствене службе и примања Светих Тајни позвао ме је да обедујем с њим. Осим мене ту је била још и госпођа коју сам раније споменула, две монахиње и још једна од његових духовних кћери из Москве. О милосрђа Божијег! Никад нећу заборавити разговор којег ме је удостојио и који је потрајао неколико сати. Два дана након овог духовног празника сазнала сам од оне госпође да је већ сутрадан, док су седели за столом, отац Серафим устао и рекао монахињама: "Е, па да идемо." Одмах су се спре-

ми и пошли, а у року од пола сата, не више, ГПУ је дошао тражећи га, али Господ га је сакрио. Прошла су три месеца. Немци су већ били упали у Можайск кад сам изненада опет чула тихо куцање у прозор. Била је то она иста мати Н. која ми рече: "Отац Серфим је сад у боровску (шездесет километара удаљеном од Москве) и послао ме је да ти дам његов благослов, и рекао ми је да ти откријем да је он онај Серјожа пред којим се поклатио отац Анатолије."

ОЦИ ИСМАИЛ И МИХАИЛ РОЖДЕСТВЕНСКИ

*"И сви ће омрзнути на вас имена мојега ради;
али који претрпи до краја, тај ће се спасти"
(Јевлп Марку, 13:13)*

Синови новгородског свештеника Исмаил и његов млађи брат Михаил одрастоше у Новгороду. Кренувши стопама свога оца, Исмаил је завршио Петроградску Духовну Академију, оженио се и постао свештеник у цркви Преображења Христовог недалеко од Петрограда. Веома озбиљно и савесно је схватио свештенство. Његов бескомпромисан ход стазом Светих Апостола водио га је на погубљење. Добри пастир полаже живот за своје стадо. Једном смо га чули да говори: "Крећем на Голготу. Ко ће да ме прати?" И отишао је далеко, на далеки север, у предео вечитог леда одакле се мало ко враћао. Али у душама оних који су га поштовали и волели он је жив и у тешким моментима они га моле за помоћ.

Искреног и бистрог погледа, отац Исмаил је привлачио велики број верујућих. Живео је недалеко од цркве и глас о њему као узорном свештенику допро је и до нас. Први пут смо у цркву у којој је служио отишли 1926. године и после тога одлучили да тамо идемо сваке недеље и празника. Слушајући с пажњом његове проповеди и потресно и брижљиво служење, све више смо се везивали за то место.

Многи су тамо долазили на Литургију и на Свеноћно Бдење. Понекад је црква била претесна за све који су желели да уђу, па су такви стрпљиво стајали у порти и чекали да баћушка изађе и да их благослови. Било је и неколико ђавоиманих (поседнутих) жена из околине и из далека. Волеле су оца Исмаила мада је његово присуство понекад изазивало праву буру у њима. Вриштале су, претиле, плувале, а често и падале на под са пеном на устима. Али требало је само да отац Исмаил прочита молитву и притисне крст на њихове усне па да све престане и оне постану нормалне, саме устану и гледају унаоколо. Био сам томе сведок неколико пута. Те паћенице понекад су дрхтале и при самом погледу на његову одану, послушну духовну децу.

Никад нећемо заборавити оно што се догодило када је отац Исмаил служио молебан пред иконом Мајке Божије зване "Ублажи моју тугу". Док је читао Јеванђеље, пред нашим очима се указао мали ружичасти облак који је окруживао његову главу као ореол. Било је то непосредно пре његовог хапшења и мученичке смрти 1937. године.

Ништа мање чудесна, и за нас и за све остале у цркви била је пројава његове прозорљивости. Човек који је живео 20 километара далеко и није долазио у нашу цркву, иако је чуо о изузетном свештенику и његовом деловању на људе, једне недеље је одлучио да се увери у те приче и дошао је. на крају Литургије, стојећи међу вернима, чуо је оца Исмаила да каже: "Хвала ти рабе Божији Петре што се молиш за мене" и гледао право у њега. Он се заиста звао Петар и то га је тако снажно погодило да је од тог дана стално долазио у цркву и постао близак оцу Исмаилу.

Али оцу Исмаилу су наносили бол и они који су му били блиски. Када је почео да врши тајне службе у Катакомбној Цркви, једном је у 11 сати увече закуцао на наша врата, молећи за преноћиште. У то време није више имао свој стан поред цркве, јер је све било одузето. Ишао је од куће до куће и остајао где год се људи нису плашили да га приме. те вечери, после дугог пешачења неосветљеним путем од своје духовне двери до нашег дома, испричао нам је, као узгред, како га је она неочекивано отерала. Провевши ноћ код нас, кренуо је даље. Према тој својој духовној кћери ни најмање се није променио, знајући да је била приморана да тако поступи. Тајна полиција је трагала за њим да би га ухапсила, а она је морала да заштити своју породицу.

Јендом опет, нека жена која није добро познавала оца Исмаила дошла је да се исповеди. По повратку кући вероватно из жеље да одбровољи своју кћер удату за атеисту, рекла је да ју је свештеник ударио док ју је благосиљао. Отац Исмаил је уствари, када би благосиљао, то обично чинио тако као да усађује знак крста на чело и на рамена. Уследио

је судски процес и он је осуђен на принудни рад. Када се после три године вратио кући, био је поново ухапшен и прогнан на десет година, што се показало фаталним: никад се више о њему није чуло. Имао је само 45 година и за собом је оставио жену и трогодишњег сина. Испраћајући га тај последњи пут, мноштво њих је хтело да трчи за возом али су их кундаци пушака Црвене Армије зауставили. Увек ћемо у памћењу држати његове драге, блиставосиве очи, чисте као очи детета и помало наивне, његов осмех и благослов са прозора...

Професор И.М.Андрејев, који је присуствовао службама оца Исмаила у катакомбама у околини Петрограда, обавестио нас је да је он 1937. године, за време Јежовљевих чистки, стрељан.

Још страдалнији био је животни пут његовог шест година млађег брата Михаила, који је под братовљевим утицајем 1927. године примио свештенство, а најпре заједно са њим служио у истој цркви. Када је отац Исмаил ухапшен, он је бригу о свом стаду и у потпуности поверио оцу Михаилу.

Дубока укоренењот у хришћанству оца Михаила и његова силна вера у вечни живот, за који је овај привремени, овоземаљски, само припрема, понека су људе остављали без даха.

Привучено њиме, као и раније његовим братом Исмаилом, словесно стадо се стално умножавало. Службу Божију, која се у прво време још увек одржавала у храму, обављао је са страхопоштовањем и предано. Проповеди, које је сматрао неизоставним делом службе, биле су проткане жељом да научи људе да воде Господа свим срцем, истинском, саможртвеном љубављу, припремајући им душе за неизбежна искушења и могућу смрт за Христа.

Незаборавни заједнички обеди после Литургије чинили су нам велику радост, упркос оскудној спрези и строгом придржавању постова. За столом су седели нишчи и убоги људи. Отац Михаил се према свима једнако односио и свакога је храбрио. Пошто је један од тих сиромаша био бесплатно сахрањен, према његовој удовици је био крајње предусретљив, умоливши је да обједује за заједничком трпезом наредних четрдесет дана. Била је то апостолска породица: сви смо били блиски и сродни и састрадавали једни другима. Будући скоро без икаквих прихода, пошто им је паства била врло сиромашна, оба брата живела су само са једном мишљу: радије давати него примати.

У та страшна времена, када су људи били затварани и терани у прогонство без суда и ислеђења, само због тога што су веровали у Бога, отац Михаил је без премишљања ишао где год је позван, ризикујући живот, крепљен једино својом вером у Божију свеприсутност, посећивао је чак и окореле безбожнике у њиховим предсмртним часовима, ако би се надахнут одозго, понадао да ће пробудити њихове олеђене душе. Уми-

сући атеиста приметио би лице које се са љубављу наносило над њим, смекшао би и ... покајао се.

Године 1934. отац Михаил је такође ухапшен и са супругом слат у прогонство, из места у место; децу су им прихватили родитељи. Ослобођен је после три године, али је могао да служи само у тајности, немајући чак ни стално место боравка. Његова жена није више могла да поднесе живот испуњен страдањем, и пошто је пуштена из затвора није му се више вратила него је отишла са другим човеком. Ипак, отац Михаил је чекао да је види када би долазила да посети децу. Он није имао дом где би се могао виђати са женом и децом, а разумљиво је да се нису могли срести на службама у катакомбама; због тога их је виђао на разним местима широм земље. У нашем граду је често виђао децу: једном је мајка пожелела да их одведе да посете њен дом у Алма Ати. Отац Михаил нас је замолио да одемо са њим да их испратимо. карте су већ биле купљене и седели смо чекајући воз, када је девојчица изненада изјавила да не жели да иде и да би радије остала са оцем. Дечак је, међутим, отишао и када се вратио био је потпуно другачији.

Када је избио II Светски рат, живот је постао још тегобнији. Увећавши молитву, отац Михаил је почео да нас припрема за још тежи крст. Сви смо ми већ били припремљени за смрт. По неким малим селима, у колибама удаљеним од главног пута, службе су почињале у пет часова ујутру. Када и где ће се оне одржати саопштавали смо усмено једни другима и људи би се окупили, трудећи се да долазе један по један, у различито време, како не би привукли ничију пажњу. После службе би се, такође, појединачно разилазили.

На службама нас је било мало: сваког од нас, све "наше" људе, отац Михаил је добро познавао. Ниједно ново лице није примљено у катакомбну Цркву док та особа - њен живот и гледишта - не би били добро проверени. Ако бисте се поверили некоме са стране, могли бисте и против своје воље постати издајник.

Часну Трпезу представљао је обичан сто: на њему су били Јеванђеље, Крст и Свети Путир. По зидовима су се налазиле иконе. Они који би певали окупљали би се код улаза; било је много кандила која су обасјавала просторију. Воштане свеће смо набављали од кога смо могли. све је било тихо, чисто, пуно страхопоштовања. Приликом читања и певања није било допуштено да се дода или одузме ма и једно слово: службе су биле апсолутно целовите.

До почетка проскомидије, сви би се већ сабрали. никада то не могу заборавити! Такву молитву човек не може да доживи поново: отац Михаил, раширених руку, са сузама које му теку низ лице... Сви заједно смо

плакали и због себе и због њега који је, поред осталог, имао велика искушења и у својој сопственој породици. Служио је полако и предано... Када би напољу залајали пси, срца би нам се следила; но, храбрили смо се да смо на то призвани. Душевно стање човека на таквим катакомбним службама тешко је изразити људским језиком. То ни најмање не личи на службе у нашој Цркви, овде у слободном свету, премда је то то исто Православље. Тамо је пре свега, потпуно одсуство страха - и уместо њега влада душевни мир, небеска, неземаљска радост, чежња да се не напушта и не прекида молитва. Желели смо само да будемо заједно са једноверном браћом. А онда, нека нас и хапсе, нека нас лише и живота.

Васкршња служба је у потпуности била као с Неба. Отац Михаил је био у белој ланеној одежди, а његов лик, изнутра осветљен небеским, анђеоским осмехом, био је незабораван.

Он је увек остајао присебан: у тренуцима који би могли бити опасни, када је он, који је иначе био без крова над главом, а из бојазни да његовим хапшењем паства не остане без пастира, проводио ноћи код нас, изненада би ишчезавали сви наши страхови, и били смо спремни да пођемо са њим, куд год био протеран. Био је у исто време и пријатељ и брат, и отац и мајка. Ако је требало да врши службу у нашем месту, дошао би у цивилном оделу и с кофером, у коме је била одежа. Под окриљем буке коју су правиле керозинске пећи у заједничкој кухињи, смирено је тихо обављао службу. И Бог га је сачувао.

Речи које нам је упутио приликом нашег последњег сусрета биле су од изузетног значаја. Други светски рат је већ беснео, непријатељ је надирући већ бомбардовао Петроград, када нас је отац Михаил ноћу тајно посетио, пошавши да да Свето Причешће једној духовној кћери. Наше молбе да не иде због опасности, или да пође с нама на окупирану територију биле су узалудне. Ништа га није могло зауставити. Док је још седео за наим столом, позвао нас је ближе себи и рекао: "Слушајте пажљиво. Ускоро ћемо се сви ми растати. Многи од нас неће преживети, биће побијени. Али запамтите: без обзира где будете, у часу ваше смрти ја ћу доћи, исповедићу вас, причестити и сам вас одвести у Царство небеско до Жртвеника Божијег; јер вас је мој брат, отац Исмаил, поверио мени, да бринео о вама као о духовној деци, и ја морам да дам одговор за вас."

То су биле последње речи које нам је упутио. Устао је, благословио нас и отишао у ноћ испуњену пуцњима, ватром и смрћу.

Овде се завршава историја Зинаиде Макушински, духовне кћери оца Михаила. По њој би се рекло да је пастир петроградског катакомбног братства страдао у зиму 1942. године, у јеку борби за Петроград. Међутим зна се да је отац Михаил умро 46 година после овог догађаја тј. 1988. године. Зна се и да је требао да прими епископски чин, али је

у последњем тренутку то препустио другим лицу, сматрајући се недојним. лист Руске Цркве "Приходскија Вједомости" открива шта се са њим дешавало током ових пола века скривања:

Преживевши неким чудом страшну зиму 1941- 42 године у опкољеном граду, отац Михаил је наставио да тајно служи по становима. Није имао право чак ни на следовање од 125 грама хлеба, колико је припадало незапосленима. На празник Богојављења 1943. године је ухапшен и осуђен на десет година, али је због лошег здравственог стања пуштен 1955. године. Тада је отишао у Печору, где је у некој изби живео две године. Сво то време је служио у катакомбној Цркви. Био је стално под призором и због тога на опрезу. У пролеће 1985. године наишло је ново искушење: налазећи се код своје духовне деце у Белорусији, где постоји велика катакомбна парохија доживео је ужас последица чернобилске катастрофе. Иако оболео, наставио је да служи. 29.августа одслужио је последњу Свету Литургију, а на дан Возвишења Часног Крста, у 11 сати ноћу, отишао је Господу овај нови исповедник православља, чијим молитвама нека се и ми удостојимо непролазног Царства христовог.

Јеромонах Серафим Роуз

ЕПИСКОП АЛЕКСЕЈ БУЈ ВОРОЊЕШКИ

спомен 12.фебруара (+1936.г.)

*Нико нека се не вара.
Ако неко међу вама мисли да је мудар
у овоме вијеку, нека буде луд да би био мудар.
Јер је мудрост овога света лудост пред Богом
(И Кор. 3, 18-19).*

Град Вороњеж се налази у срцу Свете Русије, недалеко од светих манастира, Оптинског и саровског, чији су свети старци пренели истинито православно духовно предање све до нашег доба.

Сам Вороњеж је центар епархије која је 1903. године имала 18 манастира, 2500 монаха и монахиња, око 1000 цркви и капела и скоро 3000 мирских свештеника. Духовно средиште града био је Благовештански манастир Светог Митрофана са моштима овог великог светитеља, првог епископа вороњешког. Касније у осамнаестом веку, још један велики светитељ био је ту епископ: Свети Тихон, који је своје земаљске дане окончао у мировини, у оближњем задонском манастиру. Још један светитељ, мада још неканонизован, Антоније, био је епископ вороњешки у деветнаестом веку, и заслужан је за прослављење обојице својих светих претходника.

Други по важности манастир у вороњежу, посвећен Св. Алексеју, имао је пре револуције тридесет монаха. А водећи женски манастир био је Покровски, са шест стотина сестара.

После револуције Вороњеж је постао највеће бојно поље грађанског рата, и у њему је страдало много људи. од почетка револуције био је прослављен својим новомученицима, од којих овде спомињемо неке:

Отац Георгије Сњесарев - свештеник болничке цркве Знаменија Пресвете Богородице у Вороњежу мученички је пострадао 1919. године. Био је скалпиран (коса с кожом му је скинута са главе) и нађен са 63 ране на телу. Под нокте на рукама и ногама забадани су му ексери и чиоде. Био је тако унакажен да га је готово немогуће било препознати. Родбина га је препознала по шакама.

Када је Црвена армија ушла у Вороњеж 1919. године после белогардејаца, седам монахиња је скувано у казану с катраном, јер су белогардејцима одслужиле молебан.

Јеромонах Нектарије (Иванов), суплент вороњешке Богословије који је дипломирао на московској Духовној академији, убијен је 1918. године разним мучењима најстрашније врсте: био је вучен по земљи сломљених руку и ногу, прободан дрвеним клиновима и "причешћен" растопљеним оловом. Мученик се молио: "Сада отпушташ у миру слугу свога, господо."

Архимандрит Димитрије био је убијен 1918. године пошто је претходно скалпиран.

Било је такође и других мученика у оближњим градовима.

Водећи јерарх епархије у то време био је митрополит Владимир Вороњешки. Пошто се он разболео, јула 1925. На испомоћ му је послат архиепископ Петар (Зверев). Међутим, митрополит је исте године, на Божић умро. Петнаестог новембра 1926. године и сам архиепископ Петар је последњи пут служио у Вороњежу. Следећег дана га је ГПУ ухапсио и послао некуд возом и 1929. године он је умро на соловкама. велики број писама овог светог новомученика је сачуван (Пољски, књ. 2, стр. 56-66).

По доласку архиепископа Петра, административање епархије преузео је викарни епископ Алексеј Буј. Епископ Алексеј је био висок и мршав, надахнути проповедник, велики испосник и истински монах. Био је настојатељ у Козловском манастиру, али није имао богословско образовање. Служио је божанствене службе са великим трепетом.

Било је то тешко време и за Вороњеж и за целу Русију. Револуција је донела ужасну анархију, узнемиреност и пометњу. Прогон Цркве је несметано вршен, а тајна полиција је употребљавала сваки расположиви трик да би људе уловила у замку "илегалних" делатности или изјавила. У Вороњежу ГПУ је давао све од себе не би ли међу свештенством изазвао раздор, и да би онда речи употребљавале у прекорима користио као оптужницу против њих самих. Истовремено, Света Русија је још увек била жива, и још увек је, као и у ранијим вековима било светих људи. У Вороњежу је живела света жена теоктиста Михајловна, Христа ради јуродива.

Баш у то време, средином 1927. митрополит Сергије је издао Декларацију и Вороњеж се, као и остали крајеви Русије, поделио. Све су очи биле упрте у епископа Алексеја, који је храбро одговорио одбацивањем Декларације, обзнанивши да је изабрао да следи митрополита Јосифа Петроградског. Ову посланицу потписало је шест водећих Вороњешких свештеника. Ти храбри људи страдали су због тога на следећи начин:

Протојереј Јован Андрејевски изузетно је допринео учвршћењу православља у Вороњежу. Прво је устао против "обновљеника", а затим се супротставио митрополиту Сергију. Ухапшен је 1928. године и прогнан у Централну Азију. Када је чуо за његово хапшење, епископ Алексеј је истог дана без страха дошао у цркву у којој је овај служио и тешио његову ожалашћену паству. По повратку из изгнанства, отац Јован је једноставно нестao и о њему се више ништа није чуло.

Протојереј Николај Пискановски је ухапшен и послат на соровке где је остао од 1928. године до своје смрти, вероватно 1932. године. тамо је правио рибарске мреже непрестано притом изговарајући Исусову молитву. Био је духовни отац целог катакомбног свештенства чак и епископа и свих верних у концентрационом логору на Соловкамa. Епископи заточени на соровкамa који су одбили да прихвате Декларацију митрополита Сергија изузетно су га волели и уважавали због његове љубазности, одговорности, постојаног мира у души и способности да утеши ожалашћене.

Протојереј Александар Филипенко, прво је ухапшен и потом 1926. године прогнан, у време када су скоро сви чланови његове породице, један за другим умрли од глади. Обревши се 1927. године у Вороњежу, он се прикључио онима који су се противили Декларацији митрополита Сергија. Ускоро је примио монаштво и постао архимандрит. Касније је живео илегално у Мичуринску (Козлов) правећи каљеве пећи и тајно служећи у Катакомбној Цркви.

Протојереј Јован Стебљин - Каменски, страдао је у концентрационом логору на соровкамa од 1924. до 1927. године. Постао је целибатни свештеник после успешне каријере официра у ратној морнарици. Поново је ухапшен 1929. године; сачувано је писмо које је својој пастви упutio из затвора, по духу слично посланицама љубави апостолских Отаца из времена древне катакомбне Цркве.

Све преостало свештенство Вороњежа које се супротставило митрополиту Сергију похапшено је 1930. године; нарочито су страдали монаси манастира Св. Алексима и манастира Св. Митрофана. Манастир Св. Алексиа је све до свог затварања по Ускрсу 1931. године, био центар "тихоновског" свештенства, које се супротстављало "обновљеницима" и "сергијанцима". Ниједна друга "тихоновска" црква није била остала. по затварању манастира и затирању свештенства, део народа одан пастирима остао је и без цркава и без божанствених служби, јер није желео да одлази у сергијанске цркве, које су биле отворене. Тајни свештеници су долазили ретко и неочекивано и служили су по кућама, за њихов долазак су знали само људи од поверења и истих назора, и они су обавештавали истомишљенике. Свештеник би служио ноћу, потом се крио у складишту или у амбару и опет ноћу одлазио негде другде да

служи. На службама би људи певали тихи и мотрили кроз прозор да неко не наиђе. Ако би неко покуцао, прво би сакрили свештеника, па тек онда отварали. Било је случајева када одговорни за кућу нису знали да је служба одржана, будући да се то дешавало док су они били на послу. неки чланови подземне Руске цркве су тек по одласку у иностранство, после пуних тринаест година, ушли у прави храм.

Због посланице коју је написао, епископа Алексеја је најпре митр. Сертије ставио под забрану свештенодејства, а потом га је 21. фебруара 1930. године ухапсио ГПУ и оставио да умре у затвору.

Његови последњи дани остали су забележени у мемоарима недавно представљеног протојереја Сергија Шукина који се у њима присећа свог сусрета с владиком:

"У лето 1936. године били смо послати конвојем у Ухто -Печерски концентрациони логор, на далеком северу. Пребацивање је трајало скоро месец дана, јер смо свака два - три дана морали да се заустављамо у успутним местима; Харкову, Орјелу, Сизрану, Вјатки и Котласу. У Котласу се пруга завршавала, па су нас даље пребацивали баркама, дуж Северне Двине и Вишегде, све до луке у Уст Виму. одатле смо логорским камионима слати у разне делове логора."

У почетку у конвоју није било никога од свештенства; то је била мешавина политичких затвореника и криминалаца. Али на свакој станици састав транспортованог људства се мењао: једне су искрцавали, а друге укрцавали. У Сизрану је ушао архиепископ Алексеј, дотадашњи вороњешки и козловски епископ. Био је то старац од око 65 година, висок, снажне грађе, и нездраве боје лица. Од свега је најчудније било што је Владика са собом носио два повећа и потеза кофера. Он није могао сам да их носи, па су други морали да му помажу. Остали у конвоју су носили са собом по један завежљај са сувим хлебом и оделом да не би привлачили пажњу криминалаца, и ноћу га стављали под главу."

"Природно да је појава Владике са два кофера одмах побудила интересовање криминалаца из наше ћелије. Моји другови и ја смо пришли Владици и упознали се, саветујући га при том да буде опрезан, нарочито ноћу, када лопови пођу на свој посао. Али он се није осећао добро и слежући раменима рекао је: "Шта могу! Нек носе... ја ћу у сваком случају да спавам." Онда смо одлучили да на смену чувамо стражу код кофера. Такав обрт догађаја није се баш свидео криминалцима, па ујутру нису крили свој гнев, али Бог нас је сачувао од неприлике..."

"Те вечери превезли су нас на станицу да би нас даље транспортовали. НКВД је то увек радио ноћу, да не би привлачио пажњу локалног становништва. Моји другови су носили владикине кофере, и нас су укрцали у један од одељака "Стоплин" вагона.

"За време царске власти људи су у таквим конвојима добијали топлу храну два пута дневно, али под совјетима се то свело на "суву храну": 400 грама црног хлеба, двадесет грама шећера и парче харинге. Воду су давали само два пута дневно, ујутру и увече, тако да су затвореници, поповши воду ујутру и после тога појевши слану рибу, патили од жеђи све до вечери."

"Цео дан Владика је лежао и дремао. Говорио је ретко и мало. Било је очигледно да је болестан, а није ништа јео. Јасно, и вагон и околина су га тишили. Када смо следећег дана приспели на станицу у Котлас, растали смо се с Владиком. Иако смо ишли у исти концентрациони логор, Ухто - Печерски, њега су ставили у неке друге бараке и више га нисмо видели."

С обзиром на физичко стање Владике Алексеја било је јасно да режим у логору он не би могао да поднесе. Није могао да ради, па сходно томе ни да очекује најбеднију порцију: триста грама хлеба и једном дневно водњикаву супу. чак и да су људи могли да му шаљу пакете са храном прошло би пуно времена док би сазнали његову адресу, а ако би био смештен у затворску болницу, тамо не би добио никакво лечење, јер није било лекова. Нико није пазио на исхрану затвореника, због чега је храна била неукусна и једнолична. Могло је да се претпостави да Владика не би издржао дуго у таквим условима. НКВД је устројио логоре на овакав начин да би се ослободио оних који су неспособни за рад.

Утицај епископа Алексеја на будући развој Истините Православне или Катакомбне Цркве у Русији био је видан. Совјетски комунистички истраживачи сматрају га оснивачем "секте" назване "бујевци". Једна недавно изашла књига о подземном илегалном православљу у Совјетском Савезу даје општи преглед совјетских извора о овом покрету који је очигледно био само локални огранак једног много већег - "јосифовског" или Катакомбног покрета. по књизи, трагови деловања "бујеваца" могу да се прате неких двадесетак година после хапшења епископа Алексеја (Вилиам Ц. Флетцхер, *тхе руссиан Ортходох Цхурцх Ундерграунд*, Лондон, Охфорд Университи Пресс). Покрет "бујеваца" почео је да делује као чисто локални, са центром у Вороњежу, и утицај му је био ограничен на околну област. Судећи по истраживањима Института за атеизацију, ипак је било и директних веза са многим другим регионима. Организационо је био врло добро решен. Величину и бројност му је тешко одредити, али свакако да није био мали, јер је био кадар да привуче људе. Тридесетак година касније совјетски истраживачи су открили трагове неких четрдесетак заједница са укупно око 700 верних бујеваца. гледано из угла посебних околности изазваних подземним животом Цркве, тешко је замислити да су комунистичка историјска истраживања јмогла

да открију више од тек једне гране овог "покрета", па бројеви који су дати немају неку већу вредност за процену величине, снаге и утицаја катакомбних бујеваца.

Буј је ухапшен 21. фебруара 1930. године, али изгледа да хапшење человође није битније зауставило ширење покрета. Бар три следеће године бујевци су наставили свој рад са изузетном виталношћу, тако да се и у следећој деценији осећао њихов утицај. Иако им је организациони центар био у Вороњежу, бујевци су имали велики успех у крајевима око Тамбова, око сто педесет километара северно од Вороњежа и по широким просторима Кавказа и Украјине.

Очигледно да је дошло до неког снажног напада на покрет, што се завршило хапшењем његових вођа и нестајањем организационе структуре 1930. и 1931. године. После овог првог удара, покрет је поново успоставио заменик еп. Буја 1932. скупивши, према процени комунистичких истраживача, око 200 људи. Совјетски академик Митрохин тврди да је крајем 1932. године бујевска организација престала да постоји, а њени најревноснији чланови осуђени за антисовјетску делатност, али додаје да упркос наводном уништењу покрета, они врше антисовјетску пропаганду приликом "избора" 1939. године.

За време пропагирања колективизације бујевци као и други истородни покрети широм земље снажно се супротстављају увођењу колхоза... будући да је број цркава у којима су могли да служе био далеко мањи од потребног, сакупљали су се на гробовима још неканонизованих мученика комунистичког режима чији се култ ширио. Непостојање сталног, утврђеног места окупљања привлачило је људе из бројних села, јер је опасност од препада полиције била много мања него приликом окупљања у храмовима.

Есхатологија је играла значајну улогу у учењу бујеваца. Потоња совјетска наука тврди да је тај есхатолошки мотив био повезан са несумњивом тежњом за успостављањем монархије.

Касније, бујевци су прихватили један број људи који су затим постали челници истините Православне Цркве, па и када је покрет ликвидран као организација, они су током тридесетих година наставили своју илегалну делатност. Даље, према совјетским изворима (Митрохин) коришћеним у овој књизи, бујевци су и идејом и организационим устројством дали почетни импулс следбеницима Истините Православне Цркве у годинама 1946-52. Међу посленицима Истините Православне Цркве тога доба непрестано се сусрећу или активни бујевци или људи који су некад били са њима у вези."

Тако, совјетски извори сами потврђују континуитет одважног иступања епископа Алексеја 1927. године, продуженог кроз деценије делова-

њем Истините Православне Цркве, Цркве у Катакомбама, која, као што то знамо и из многих других извора, постоји и данас, гоњена и скривена као и увек.

ЕПИСКОП АРКАДИЈЕ
ПАСТИР СВЕТОВНОГ БРАТСТВА КАТАКОМБИ

спомен 26. јануара (1938)

*"Лисице имају јаме и птице небеске гнијезда.
А син човјечији нема гдје заклонити главе.
А другоме рече: Хајде за мном."
(Лк. 9, 58-59).*

Један од верних следбеника христових у нашем времену био је скромни пастир христовог стада по имену Аркадије, што на грчком и значи "пастир". Рођен је 26. јануара 1888., а на светом крштењу дато му је име Светог Аркадија, сина преподобних Ксенофонта и Марије, чији се спомен слави 26. јануара. Његов отац, свештеник Јосиф Осталски, ухапшен је 1919. године и пошто се разболео од тифуса, пуштен је из затвора и ускоро умро. Његова мајка Софија Павловна била је побожна жена и до краја живота се бринула о духовном расту свога сина.

Пошто се припремио за служење Цркви, младић се оженио и постао свештеник са службом у цркви у Старом Константиновом. Као млад свештеник, 1917. године право са фронта је стигао у мој град Житомир и прихватио црквицу у центру града. Ту је, по узору на прве хришћане, организовао братство световњака. Његова жена, коју је више привлачио ово-

земаљски живот, напустила га је и преудала се за бољшевика. Отац Аркадије јој је смирено дао развод, и прешао да живи код мајке. То му је дало могућност да се у потпуности посвети служби у цркви и својој пастви. Са младалачким жаром и снагом, бринуо се о одбрани православне вере, привукавши својим ватреним проповедима велики број верујућих, служио је свако јутро и вече. Те полетне, апостолске службе, уносиле су бујицу радости и вере у душе прогоњених хришћана. Он је сав горео за веру. Никада се није одмарао, нити мислио на себе. У својој несебичности био је спреман да првом просјаку да све што има. Мрачна совјетска стварност, са сиромаштвом које је непрестано расло и сталним оскудевањем у најнеопходнијим животним потребама нагнало је христољубивог свештеника да пројави своје милосрђе. Видевши у студеној ноћи сиромашног човека у поцепаним панталонама, отац Аркадије ни једног тренутка није оклевао да му да своје сопствене. С обзиром да је увек носио ризу и мантију, могао је лако отићи, а да се то не примети. Његова мајка би, спремајући његово рубље, ипак то открила или често би у шали говорила суседима: "Синоћ је Аркаш опет дошао кући без панталона."

Отац Аркадије поседовао је велики дар молитве. У нашој цркви током службе није било разговора нити комешања; свако се сабрано молило, као што је то чинио и Баћушка у олтару. Често би сви у цркви спонтано пали на колена. Сви су певали.

Прогони цркве су се појачавали из године у годину и свештеници су трпели велика искушења, стално носећи главу у торби. ЧЕКА* је прогонила верујуће, цркве су посвуда затваране, а хришћани су отпуштани с посла само зато што су хришћани. А отац Аркадије, пламтећи небеском ватром, привлачио је себи све више и више верујућих, сједињујући их у једнодушној оданости Христу.

Убрзо је организовао братство световњака које је чинило милосрдна дела страдалном руском народу. Била сам члан Братства Светог Николаја, у коме смо сви пламтели жаром и ентузијазмом. Они који су желели да се придруже Братству били су свечано примани полагањем заклетве да ће испуњавати циљеве Братства, који су, пре свега, били оданост чистоти православља - да га се никад не одрекну, чак ни под претњом смрти; подразумевало се ношење скромне одеће, затим пост итд. Пријем у Братство одвијао се врло свечано, најпре је свако обављао неопходне припреме за исповест и примање Светог Причешћа. Затим би сви остали у цркви и пре читања јеванђеља понављали речи које је изговарао отац Аркадије - односно, правила Братства - и потврдили их заклетвом. Тада бисмо добили велике упаљене свеће које смо држали док сасвим не утихну, након чега бисмо примили Свето Причешће.

У нашем Братству постојало је неколико група: једна је била мисионарска, којом је управљао лично отац Аркадије и чији је циљ била борба са секташима, атеистима и "обновљеницима", затим група појаца и група која је посећивала болнице и бринула се о усамљеницима, болеснима и сиромасима са пуно деце; онда, група за погребе, чија дужност није била само да сахрањује верне и надзире да ли су добили црквено опело, већ и да обезбеди и превезе сандуке до гробља; пошто су времена била врло тешка, често смо ковчеге морали да вучемо до гробља на малим таљигама или на санкама, па чак и да сами копамо гробове. Не заборавите да су то биле крајње тешке године! Такође је постојала и група добротвора.

У прво време отац Аркадије је служио у две цркве: у мањој, Благовештенској и већој, цркви Света Три Јерарха. Ова друга је првобитно припадала Богословији, пре него што су друге њене зграде заузеле световне власти. Када је Братство постало сувише упадљиво властима, његови чланови имали су срећу да добију некадашњу цркву старовраца, посвећену Светом Игњатију богоносцу, где смо успели да останемо до 1937. године; али те године она је била затворена и братство се почело окупљати у гробљанској цркви. Имали смо два свештеника: оца Јулијана Краситског, који је касније био приморан да побегне, и оца Јована сирова који је остао до самог краја, потајно управљајући црквеним животом. Он је 1939. крстио моју децу, без обзира на то што се за обављање црквених обреда могло одмах бити протерано. Али, Бог га је чувао и била сам у контакту са њим све до доласка немаца.

Године 1921. стигла је наредба патријарха Тихона о забрани давања црквених сасуда у руке неверника, нарочито Светих Путира, освешћених Божјом благодаћу. Отац Аркадије, као одани син Цркве, није се оглушио о патријархов позив и није предавао црквене драгоцености. међутим, сатанска власт чинила је своје. Једног дана, баш после Божанствене Литургије, оца Аркадија ухапсили су агенти ЧЕКЕ. Било је то 1922. године, током Ускршње, Светле седмице. Када су га чекисти одвели, маса народа упутила се за ухапшеним оцем Аркадијем ка чекиној згради. Војници ЧЕКЕ зграбили су пушке и с мржњом повикали: "Идите сви кућама или ћемо почети да пуцамо!" Сви су ћутали, прибијајући се једно уз друго и заустављајући дах. Онда је иступила монахиња по имену Серафима и храбро узвикнула: "Не! нећемо се разићи док не ослободите нашег оца Аркадија или нас ухапсите заједно са њим!" На то су војници спустили пушке и нису нас дирали, пошто смо формирали зид: тада су почели да нас гурају у Чекину зграду. Како је гомила била огромна, почели су да затварају врата, па су тако ухапсили 35 жена и 17 мушкараца. Одвели су нас у подрум те зграде. Наш хоровођа је био у тој

групи, па се та мрачна грађевина одмах испунила пасхалним ускршњим појањем. Затим су нас извели и изгурали у двориште поред гараже и почели нас спроводити једно по једно на саслушање; после тога смо избачени на улицу. Дато нам је да потпишемо изјаву да је отац Аркадије започео побуну, али је нико није потписао. Онда је тој изјави дописана примедба да је сам народ одбио да напусти свог духовног оца, што су потписали појединачно сви, као по заједночком договору. међу ухапшенима биле су и две девојке старе око 16 година (укључујући и мене), па смо и ми потписале.

Вест о хапшењу оца Аркадија одмах се раширила градом и Чекина зграда била је опседнута бескрајном гомилом пакета хране за ухапшене. Њима су се хранили сви ухапшени, па чак и Чекисти.

У међувремену оцу Аркадију је суђено због подизања побуне и одбијања да преда црквене драгоцености. На јавно суђење позвано је много сведока: сви су изјавили исто, говорећи о оцу Аркадију као дивном и непоткупљивом човеку, свештенику који је цео свој живот посветио једино служењу Богу и људима. Изнето је много примера његове доброте и изузетног самопожртвовања. Није постојао ниједан једини доказ против њега. Али судија, млад, горд и самоуверен, изјавио је са циничном искреношћу да целокупан опис личности оца Аркадија, који су изнели сведоци не може да му иде у прилог, и да ће пре утицати на повећање броја доказа против њега, јер идеје које је проповедао и спроводио у дело стоје у супротности са идеалима совјетског режија, а такви људи не само да нису неопходни совјетској власти, него су јој крајње непожељни.

Отац Аркадије је најпре био осуђен на смрт, а затим је казна преиначена на десет година тамнице. пет година је тамновао у нашем граду, Житомиру, што му је донекле олакшало судбину, јер је постојао непрестани контакт између њега и нашег Братства. У затвору је задобио наклоност не само затвореника, него и тамничара и чувара и, захваљујући томе, неколико пута је успео да да свето причешће осуђеницима који су вођени на стрељање. Спасао је многе душе. Наравно, храна коју је добијао од нашег Братства помогла је и његовим друговима у сужањству.

После ослобађања, 1927. године, отац Аркадије је отишао у Петроград да би се састао са нашим (катакомбним) архијерејима, а одатле на ходочашће у Саров. Тамо је блискост са великим Светим Серафимом учинила да се приклони монаштву: вратио се у Петроград и примио монашки постриг, а ускоро и хиротонисан за епископа из руке самог митрополита Јосифа, оснивача и поглавара Катакомбне Цркве. Био је викар Полтавске епархије али је никада није угледао, на путу ка својој па-

стви стигао је до града Лубина, где је био ухапшен и послан у Казан. Одатле је успео да побегне и дуго времена је живео кријући се у Петрограду, тајно вршећи службе Божје у Кијеву-печерском метохиону и надахњујући катакомбна братства.

Група монаха са Новог Атоса населила се у региону Туапсе, у скоро непроходним шумама кавкаских планина. Дуго времена оне су служиле као склониште и епископу Аркадију, када је побегао из прогонства. Верни народ, жедан духовног руководства, одлазио је тамо. НКВД (тајна полиција) је трагала за монасима и за епископом по планинама уз падобранце и псе трагаче. Многе су нашли у пећинама и урвинама. Млађе међу њима послали су у радне концентрационе логоре, а старије на лицу места убили. Напори да нађу епископа Аркадија били су безуспешни.

У подножју Кавкаских планина, недалеко од Сошија, постојала је колхозна фарма млечних крава. Била је пример и углед за све. Много се о њој писало у локалној штампи, јер је спадала међу најбоље фарме у земљи. Али 1937. године, на почетку стаљинових чистки, сва њена управа и сви радници су ухапшени. Неки од њих, укључујући и директора су стрељани, а остали одаслани на север. Откривено је било, наиме да је директор фарме тајни епископ, а сви радници свештеници и монаси.

Епископ Аркадије је отишао у Москву где је ухапшен и спроведен у чувену тамницу Гутирка, да би касније био прогнан у концентрациони логор Соловке. Сведоци се сећају величанствене Божанствене Литургије коју је отац Аркадије служио у Москви; црква је блистала ус ветлости а усред мноштва верника, који су са љубављу и ревношћу слушали, стајао је млади архијереј. Све је било испуњено духовном радошћу, лепотом и усхићеном молитвом. А онда, изненада - туробна ноћ на железничкој станици и његово прогонство на Соловке. Кроз гомилу жена које су се окупиле да га испрате, група наоружаних војника Црвене Армије спровела је епископа Аркадија до полицијских кола ограђених бодљикавом жицом; уследио је последњи кратки поглед вољеног пастира док их је три пута благословио кроз решетке слабо осветљеног воза који је кретао. Када се вратио из логора Соловке био је седокоси старац кога је тешко било препознати.

Председник нашег Братства, Наталија Ивановна Орожевскаја и још неки прешли су дуги пут до логора Соловке не би ли добили дозволу да га виде, али им није било дозвољено чак ни да узму благослов од њега. У пространој одаји била су смештена два реда столова. У једном од њих седели су посетиоци, а у другом затвореници. Између њих, читава гомила стражара непрестано је ходала горе-доле правећи толику buku да је човек дословно морао да виче да би се чуо. Наравно, није им

омогућено да приђу по благослов због "опасности од инфицирања".

Много година касније епископ Аркадије приповедао је како су му предлагали да добровољно остане у логору Соловке и заузме место благајника, па су му чак обећавали да ће престати да га непрекидно шпијунирају и надзиру, што показује да је требало да се одрекне свештеничког чина; но он је више волео живот у тоталној оскудици, али са Господом у срцу.

По ослобођењу из логора Соловке, епископу Аркадију била је одузета совјетска лична карта, без које је и сам живот појединца био незаконит и због чега је био осуђен на непрекидно, бескућничко лутање. Ипак је у тајности успевао да путује и посећује сабраћу из катакомбних братстава. Неколико пута посетио је и своју мајку у Житомиру: ту су његове посете биле велико надахнуће и подршка, како за свештенство, тако и за нас грешне.

Реално гледано, наше Братство Светог Николаја је после 1922. године било лишено званичног вођства, али смо успели да се одржимо до 1937. када је затворена и последња црква. Наравно, Братство није било регистровано, премда је главнина нашег чланства наставила и даље да се окупља у гробљанској капели. Године 1934. епископ Аркадије тајно посећује Кијев и састаје се са схи-епископом Антонијем. Током својих лутања, која су се углавном одвијала ноћу да не би изазвао подозрење, склапао је познанства чак у Грузији и Сибиру. Онда је још једном ухапшен у граду Рилску. Читав његов живот био је страдање за Христа. Тек што би се вратио из једног изгнанства, био би у року од месец дана поново ухапшен и прогнан. А између слободе и прогонства није ни било много разлике.

У време када је положио монашке завете девствености, послушности и сиромаштва, за свог заштитника одабрао је Светог Аркадија из Фјазме и Новопоржска. Свети Аркадије, јуродив Христа ради, у древној Светој Русији водио је живот луталице и бескућника и често се молио на некој великој стени. Сада, поставши својим лутањима нови бездомни Аркадије распете Свете Русије, зар је могао, а да се не заустави на месту манастира и његовог заштитника у Вјазми? И клањајући се стени на којој је подвижник из прошлости клечао на молитви, савремени исповедник морао је бити свестан да је лишен чак и хладне стене на којој би за тренутак застао да отпочине и да се помоли.

Пред њим је било широко звездано небо, у његовом срцу мир. Био је у блаженом стању бића лишеног свега што човек може поседовати. Али, оно "нешто" што је горело у његовом свештеном срцу, нико му није могао одузети! Јер, он је био пастир Христовог катакомбног стада, запаљен жаром за чистоту православља и храбро је корачао напред.

делећи Хлеб Живота својој сабраћи у Христу, распршеној као звезде над њим по бескрајном хоризонту руске земље. Тако се 1939. коначно затекао на територији широке реке Волге, у граду Кострому, где је ухапшен и више се никада за њега није чуло. Биле су то године Јежовљевих чистки, када су многи нестали без трага и када је Катакомбна Црква сишла дубоко под земљу, прикривајући сваки траг свог постојања, све до времена угоднoг Богу, када ће из њених груди по целом свету засјати бљештава слава Светитеља руских катакомби.

Свети нови свештенотучениче Аркадије, моли бога за нас!

Извори:

Ово сведочанство састављено је на основу материјала који је Братству Светог Германа приложила духовна кћи епископа Аркадија, Ирина Машин, која је такође приложила фотографије и кориговала 8. поглавље "Новомученика Русије" од Пољског, том II стр. 84-87.

НОВОМУЧЕНИЦА ЛИДИЈА И ВОЈНИЦИ КИРИЛ И АЛЕКСЕЈ

чији се спомен слави 20. јула (+1928.)

Лидија, свештеничка кћи из Уфе, рођена је 20. марта 1901. Од детињства је била осећајна, нежна и од свију вољена, клонила се греха и свега онога што је Господ забранио. По завршетку девојачке школе, са 19 година се удала. Мужа је изгубила у грађанском рату, приликом повлачења Беле армије.

Њен отац се од самих почетака раскола "Обновљеника" који су, иначе, организовали бољшевици 1922. придружио расколницима. Кћер је, падајући на колена пред оцем, говорила: "Благослови ме оче да те напустим, да те не бих ометала у спасењу твоје душе!" Стари свештеник је, као што је знао своју кћер, исто тако био свестан погрешке свога избора. Јецао је и, благосиљајући Лидију за самосталан живот, пророчки јој рекао: "Видиш, кћери, кад ти задобијеш венац, рећи ћеш Господу да ја, иако сам био исувише слаб за подвиг, тебе нисам спречавао, него сам те благословио." "Хоћу, оче." рекла је љубећи му руку, такође предсказујући своју будућност.

Лидија је успела да се запосли у Шумарском одељењу, а 1926. била је премештена у Одељење Друштвене дрвне индустрије, на рад са најслабије плаћеним радницима. овде је непосредно дошла у додир са обичним руским народом, који је топло волела и који јој је узвраћао истом мером.

Дрвосече и возачи, огрубели од рада у тешким условима, са усхићењем су приповедали да се у канцеларији Шумарског одељења, где су виђали Лидију, у њима будило сада скоро угушено осећање, какво се у њима јављало када би пре Револуције, одлазили да се поклоне многопоштованој икони Мајке Божје у селу Богородскоје, недалеко од Уфе. У канцеларији се више нису чуле псовке, увреде или свађе. Узбуркане страсти су се стишале и људи су постали пријатнији једни према другима.

То је било изненађујуће и сви су то приметили, укључујући и партијске руководиоце. Надзирали су Лидију, али нису открили ништа сумњиво; није одлазила ни у једну од цркава, а службе у катакомбама посећивала је ретко и опрезно. ГПУ (тајна државна полиција) је знала да чланови катакомбне цркве постоје у епархији, али није имала начина да их открије и похапси.

Са циљем да разоткрије оне који још нису били похапшени, ГПУ је изненада вратио из прогонства епископа Андреја Ухтомског, који је био дубоко поштован међу свим људима и припадницима Катакомбне Цркве. Али предвидевши то, свети јерарх је наредио да га јавно дочекају само у једној цркви у Уфи, мада га је у тајности посетила цела епархија. ГПУ је погрешно: уместо да буде откривена, катакомбна Црква се још дубље закопала и разасула, оставши, као и до тада, неприступачна уходама. Увидевши своју грешку, ГПУ је поново ухапсио епископа Андреја и послао га у прогонство.

Лидија је ухапшена 9. јула 1928. Одељење за тајне задатке дуго је трагало за дактилографом који је раднике Шумарског одељења снабдевао брошурама куцаним на машини, а које су садржавале Житија святих, молитве, проповеди и духовне поуке древних и савремених црквених архијереја. Запажено је да је мало слово "к" на дактилографовој писаћој машини било преломљено и тако је Лидија откривена.

ГПУ је схватио да се дочепао кључа за откривање читаве Катакомбне Цркве. Десет дана непрекидног испитивања није сломило светитељку; једноставно је одбијала да каже било шта. Двадесетог јула иследник је, изгубивши стрпљење, предао Лидију "специјалном одељењу" за испитивање.

То "специјално одељење" радило је у просторији у подруму зграде ГПУ-а. У подрумском ходнику даноноћно су биле постављене страже. Тог дана на стражи је био Кирил Атајев, војник стар 23 године. Видео је када су Лидију довели у ћелију. Претходних десет дана испитивања исцрпело је снагу светитељке и она није била у стању да сиђе низ степенице. Војник Атајев, на позив својих претпостављених, придржао ју је и одвео доле у одају за испитивање.

"Нека те Господ спасе", захвалила је Лидија чувару, осетивши у нежности снажних руку војника Црвене Армије трачак самилости.

И Христос је спасао Атајева.

Речи мученице, њене очи пуне бола и збуњености, урезале су се у његово срце. Сада више није могао без саосећања да слуша њене непрестане крике и јецаје као што је раније слушао исте такве јауке од оних који су испитивани и мучени.

Лидија је мучена врло дуго. Мучења ГПУ-а била су обично тако удешена да не остављају видљиве трагове на телу мученога; али, док су испитивали Лидију на то се више није обраћала пажња. Лидијина запомагања и јецаји непрекидно су трајали дуже од сат и по.

"Али зар те не боли? Запомажеш и плачеш, што значи да те боли." хукнуо је исцрпљени мучитељ у једном од предаха.

"Боли! Господе, како боли", поновила је Лидија у тешким, испрекида-ним јауцима.

"Али зашто онда не говориш? Болеће још више", рекли су збуњени џелати.

"Не могу да говорим... не могу... Он не допушта...", уздахнула је Лидија.

"Ко не допушта?"

"Бог не допушта"

Џелати су смислили нешто ново за мученицу: сексуално насиље. Било их је четворица, а био им је потребан још један. Позвали су стражара да им помогне.

Када је Атајев ушао у одају, видео је Лидију, схватио какво јој мучење припремају и своју улогу у томе, у њему се десило чудо слично преобраћењу древних мученика. Читава душа Атајева била је згранута сатанском гадошћу и обузео га је свети занос. Потпуно несвестан онога што чини, војник Црвене армије је из револвера на лицу места убио два мучитеља која су стајала испред њега. Али пре него што је одјекнуо и други пуцањ, човек из ГПУ-а, који је стајао позади, ударио је Кирила дршком свога пиштоља по глави. Атајев је имао још толико снаге да се окрене и шчепа за врат свог нападача, али га је пуцањ четвртог оборио на под.

Кирил је пао главом окренут Лидији која је била растегнута каишевима. Господ му је дао прилику да од мученице још једном чује речи наде. Гледајући Лидију право у очи, Кирил, из чијег је тела липтала крв, тешко дишући изустео је речи свог сједињења са Богом:

"Светитељко, поведи ме са собом!"

"Повешћу те", озарено се смешила Лидија.

Одјек и смисао овог разговора као да су отворили врата другог света и ужас је помрачио свест двојице људи из ГПУ-а који су остали живи. Са лудачким крицима почели су да пуцају у недужне жртве и пуца-

ли су све док нису испразнили оба револвера. И док су лудачки запомагали, остали који су дотрчали чувши пуцње, одвели су их, и сами жељни да што пре побегну из те одаје, будући обузети необјашњивим ужасом.

Један од те двојице људи из ГПУ-а потпуно је полудео. Други је ускоро умро услед нервног слома. Пре смрти, све је испричао свом пријатељу, нареднику Алексеју Иконикову, који се вратио Богу и донео Цркви ово сведочанство. Због ватреног приповедања о овом догађају и сам је пострадао мученичком срмћу.

Сво троје - Лидија, Кирил и Алексеј - канонизовани су као светитељи у свести Катакомбне Цркве.

Молитвама Твојих мученика - Лидије, Кирила и Алексеја, Господе Исусе христe, Боже наш, спаси руски народ!

Извори: Пољски "Новомученици Русије" том II стр. 249-253

ЕПИСКОП ЈЕРОТЕЈ И ЊЕГОВ ПРИЈАТЕЉ СХИЈЕРОМОНАХ СЕРАФИМ

спомен 31.маја (+1927.)

*"Добри пастир душу своју
полаже за овце"
(Јован 10,11)*

Први мученик Катакомбне Цркве, који је умро за чистоту вере при самом избијању безбожног сергијанизма био је млади и ревносни, патријарху Тихону добро знани Јерарх, Никољски Јеротеј (Атоник) у Великоусташкој епархији у волгодском Викаријату. А земља његовог мучеништва, северне равнице Русије, некад препуне славних монаха - светитеља ове "Северне Тиваиде" још једанпут се напунила светитељима - али сада мученицима и исповедницима Цркве Христове.

Епископ Јеротеј је био веома вољен и омиљен међу својим паством. Његова отвореност и искреност одвела га је до мученичког венца. Маја 1928. г. када су совјетске власти дошле да га ухапсе, велики број људи се скупио да то спречи. Без много церемонија власти су му пуцале у главу и убиле га тако, лавши мртав у руке своје вољене пастве, све-

штеномученик је дословно испунио Христове речи, које је и цитирао у посланици својој пастви накратко пред смрт: "Добри пастир душу своју полаже за овце." И као изабране жртве он је одлетео право пред Престо Божји, као први небески заступник Катакомбне Цркве, Цркве чији ће верни од тога времена имати да поднесу најљућа страдања, постајући тако семе за оне који долазе као једини носиоци чистоте истините Православне Цркве у Русији.

Епископ Јеротеј је имао младог пријатеља, оца Серафима. О његовом животу знамо из казивања његове рођаке, јелене Концевич.

"Отац Серафим је рођен 1897.г. као Сергије. Детињство је провео у Петрограду, где је његов отац Константин Војенски, био управник Архива Министарства Просвете и историчар. Било је нечега сличног између породице Војенски и Карамазова из романа Достојевског. Отац породице, лакомислен човек од детињства је водио раскалашан живот. Његова жена Олга, огорчена тиме непрестано је била са њим у сукобу. Долазило је до непријатних сцена и мучне атмосфере у кући, што се негативно одразило на нежног и осећајног дечака. Он је рано увидео да његов отац живи од својих страсти и никако није хтео да се на њега угледа, зато је почео да вежба вољу. Читао је књиге о томе, спавао на патосу и чак се спремао да почне са Јогом, а онда је једног дана отишао у манастир Валамо. Величанственост манастира је на њега учинила дубок утисак, и његова душа је нашла дом. Почео је често да одлази тамо на ходочашћа, чак је наговорио и оца да му се придружи, а овај је тамо, чудом, оставио пушење што му раније нијакда није пошло за руком. 1917. Сергије је свршио Војну Академију. Вихор револуције развејао је породицу: отац је завршио на Малти, а Сергије се са мајком обрео у граду Никољу, где су се сместили у кућу једног свештеника и живели у великом сиромаштву.

У Никољу се и догодио, за Сергија судбоносни сусрет са младим епископом Јеротејем. Епископ Јеротеј га је рукоположио и дао му да служи на парохији. За то време револуција је беснела и свештенство је затирано. Владика Јеротеј је оца Сергија представио патријарху Тихону као кандидата за епископа, и патријарх га је позвао у Москву. Он је пошао, срео се са њим и на повратку у Никољск био ухапшен. У затвору је поднео уобичајена мучења које је атеистички режим одредио за свештенство. Разболео се од туберкулозе. На крају је пуштен из затвора "да би умро код куће", што се у ствари и убрзо догодило, 1923. године када је има само двадесет шест година. На самртној постељи његов пријатељ, Епископ Јеротеј, постригао га је у велику схиму са именом Серафим и сахранио га по црквеном обреду.

"Оца Серафима срела сам први пут 1915. године. Тада је он још био

студент Сергије, блиски пријатељ мога брата који је похађао школу у Петрограду. Био је то стасом онижи мршави младић, црне косе и необичног драгог и пријатног лица. Имао дивне тамноплаве очи. Било је у њему нечега што није од овога свијета."

"На вест о смрти о.Серафима писала сам његовом оцу: "Драги ујка Коста, како сте срећни. Ви сте отац светитеља. На дан ваше смрти он ће доћи по Вас да Вас одведе у земљу у којој је он сад и у којој неће бити суза и туге, већ вечна радост".

Господе, упокој с праведнима душе твојих слугу, епископа Јеротеја и схијеромонаха Серафима и њиховим молитвама даруј нам снагу да исповедамо истинито православље до задњег даха, АМИН."

ИГУМАНИЈА СОФИЈА КИЈЕВСКА

катакомбна игуманија
Покровског манастира,
спомен 22. марта (+1941)

*"... праведник пева и весели се".
(Сол. 29,6)*

Неустрашива постојаност новомученика Русије за Христову истину не може се ни са чим мерити. својом одлучношћу да посведоче где је истина, у време када то многи нису видели, јосифовски исповедници из 1927. историјски су очували чистоту православља за генерације које долазе. сада, када је прошла готово половина столећа, историја је доказала да су ти "тврдоглави бунтовници", следбеници митрополита Јосифа из Петрограда били у потпуности у праву. И њихов значај може се упоредити (једино) са значајем великих исповедника православља у древна времена.

Један од таквих "јосифоваца" била је игуманија Софија чија је смелост као исповедника била плод њене високе духовности и истински православног погледа на свет. Духовну зрелост досегла је у време врхун-

ца светлости Русије, када се руска земља spremala да се принесе као чиста и spremna жртва богу окрвављеном руком богомрских комуниста.

Будућа игуманија, Софија Гринева, рођена 1837. у богатој земљопоседничкој породици. Област Тиле и Калуге, освешћена Оптинским манастиром и његовим огромним утицајем на све облике верског живота, била је атмосфера у којој је млада Софија добила образовање и духовно васпитање. Када јој је умро отац, деца су неко време остала у манастиру у њеном родном граду Бељеву, који је био под директним утицајем оптинских Стараца и међу чијим је монахињама била и некадашња њихова породична гувернанта. често су посећивали Општински манастир, где је једном старац Анатолије пророчки назвао дванаестогодишњу Соњу "игуманијом". Испоставило се да Софија има изузетно леп глас па је била упућена на студије на музички Конзерваторијум ради професионалног бављења опером. Међутим, то није задовољило срце Божије изабранице која је спремила вишем призиву и чија је душа чезнула за монашким подвигом.

Недалеко од имања Гриневих живео је богати земљопоседник Знамењски, чија је кћер Ана, непосредно по завршетку више школе, напустила све што ју је везивало за каријеру у високом друштву, и ревнујући за веру, више волела да буде учитељица веронауке на селу. Запаљена монашким идеалом, давала је часове са певањем Акатиста који би потрајали до касно у ноћ. Понекад би им присуствовало и више од четири стотине људи. Ана и Софија постале су блиске пријатељице. Касно, једне зимске вечери, идући кроз густу шуму на Анино предавање, Софија је изненада срела вука, а тиме и, како је изгледало, и сигурну смрт, јер звери, које су узнемиравале ту област, нису убијале само стоку већ су недавно усмртиле и наоружаног официра. Ту је дала завет да ће се замонашити ако остане жива. Начинила је знак крста над вуком и он је истог тренутка отрчао у шуму. Убрзо је Софија добила јаку прехладу и изгубила глас, окончавши тако тежње ка овоземаљској слави. У то време Ана је тражила и добила свој део имања из очевог наслеђа и заједно са још десет младих девојака настанила се у забаченој и пустој шумској области и започела да води сурови монашки живот. Све је то било по благослову неколицине светих људи: Светог Јована Кронштадског, Старца Амвросија Оптинског, Старца Варнаве из Гетсиманског скита и других. Девојке су подигле колибе од пруга и дасака за своје обитавалиште, спавале су на земљаном поду са каменом уместо јастука, јеле сув хлеб и само су празником имале мало јечмене супе. ускоро се раширила вест о њиховом истински подрижничком животу и Софија се придружила Ани. Ана је са својим духовним кћерима обарала дрвеће, цепала дрва, иско-

пала бунар и изградила прелепу цркву посвећену Светој Тројици, у којој су обављана сва дневна богослужења. Живот је био тежак, али је и награда била велика. Сестринство се увећало док није достигло до великог манастира са преко шест стотина сестара, сиротиштем, старачким домом, великим повртњаком и воћњаком, фабриком цигала и метосима у Москви и Петрограду. Али, Ана је, погордивши се због свог успеха, преживела страшну духовну катастрофу: била је заведена спиритизмом и напустила је манастир. Неслога је почела да раздира сестре и неке од њих су напустиле обитељ. Софија се упутила код светог старца Герасима калушког који је за своје духовне кћери управо основао манастир Светог Николе.

Отац Герасим, духовно чедо старца Амвросија Оптинског, и сам је имао духовно чедо, Мишу, који је касније у монаштву, добио име свог старца, Герасим. Као и његов старац, и он је био удостојен дара прозорљивости. Основао је испосницу Светог Сергеја, где је многим нападеним душама пружио духовно исцељење. Између њега и Софије развило се духовно пријатељство које је трајало читавог живота. Касније би једно другом слави духовно осакаћене људе на исцељење. По угледу на њега, Софија је са још једном сестром и сама основала независтан манастир. На обали предивне реке Оке налазила се напуштена црква Светог Јована Милосрдног. Ту су се младе сестре зауставиле да би наставиле пут својом "узаном стазом" сиромаштва, свакодневних богослужења и рада. Њихово делање надахнуло је и друге и нова заједница, посвећена икони Пресвете Богородице "Подршке и утехе" брзо је расла, поставши извориште духовног просветљења чак и радницима оближње фабрике, углавном бившим робијашима.

Када су црквене власти запазиле обдареност игуманије Софије, поставиле су је за игуманију једног од највећих руских манастира, манастира Покрова Пресвете Богородице у Кијеву; тај задатак прихватила је са надом да ће бити у могућности да помогне свој сопствени манастир, који је у свему оскудевао. Градски манастир у Кијеву био је толико велики да је, поред осталих харитативних установа, поседовао и огромну болницу. Мати Софија остала је и даље онако једноставна и безазлена као и раније. Тако ју је затекла Револуција.

Као истински духовни изданак оптинских старца, са којима је и била у непрекидног контакту, трезвено је оценила праву природу Совјетске револуције и знала је шта од ње може да очекује. Када је препад "живоцерковнима" извршен, њен манастир био је међу првима који им је узвратио ударац, мада је она сама већ била ухапшена ГПУ је у манастир убацио епископа новокалендарца да служи Литургију. Када су жене које су присуствовале служби на крају дошле да целивају крст, јед-

на за другом плунуле су на епископову руку, која је тај крст држала и тиме је стављена тачка на "обновљеништво" у Покровском манастиру, а епископ је добио лекцију и покајао се. Чувши за то, епископ Дамаскин изјавио је са горчином: "Да није било жена, ко би одбранио цркву? Допустите им онда да је бране како знају и умеју!"

Мати Софија била је хапшена и ослобађана неколико пута и то у периоду који је претходио Декларацији митрополита Сергија о издаји цркве из 1927. године. Мати Софија и њено свештенство које је предводио млади свештеник Димитрије Иванов били су први у Кијеву који су отворено одбили. На жалост, подржала их је само неколицина других свештеника, док је већина локалних епископа ћутала, у суштини прихватајући Декларацију. Манастир је због тога био у смутњи и подељен и мати Софија сматрала да ће бити мудрије да са неколико истомишљеница и оцем Димитријем напусти манастир. Богата племкиња Барбенко понудила је свој летњиковач у кијевском предграђу Ирпену као уточиште за ове исповеднике. У то време, недалеко одатле откривен је чудотворни извор. Наравно да није било лако живети ту, јер је издато наређење о појачаном прогону свих "јосифоваца". У кући у којој су живеље монахиње налазио се хол украшен сликама. преко ноћи те слике су скидане и замењиване иконама по читаву ноћ, у посебним бденијима, узношене су памене молитве. Ујутро, слике би биле враћене и нико од посетилаца није могао ни да претпостави да је то катакомбна црква, која је служила као духовни центар за истински православне хришћане читавог кијевског округа.

Велика брига епископа Дамаскина била је очување чистоте Православља у Русији, и ту бригу је делио са митрополитом Кирилом и игуманијом Софијом. Једино објашњење ситуације у Руској Цркви био је по њему, већ наступајући долазак последњих времена и свршетка света, што је подразумевало одустајање од размишљања о црквеној "организацији". Често је хапшен, накратко ослобођен, а затим опет и опет, теран у изгнанства. Приликом једног од ретких сусрета, када је и мати Софија била пуштена из затвора, постригао ју је у велику схиму. Сачувана је и једна од његових фотографија са мати Софијом и њеним духовним стадом, настале вероватно 1934. године у периоду између два последња хапшења.

Свештеник сестринства мати Софије, завршио је своје течење као прави исповедник. Тешко је испаштао због своје непоколебљивости у питањима православне вере и својих ватрених проповеди. Дуго је био у затвору, затим је пуштен, па поново ухапшен и тада немилосрдно бијен. Коначно, измучен скоро до смрти, изгнан је на далеки север, у Архангелск. Његова супруга је успела да добије дозволу да га прати на том путу,

јер је он био исувише слаб и једва се држао на ногама. када су стигли у Архангелск, где нису познавали баш никога, отац Димитрије је пао на сред улице и остао да лежи, неспособан да се покрене. Један јеврејски лекар који је туда пролазио одвео га је својој кући и побринуо се за њега; на његовим рукама отац Димитрије је предао душу Богу. Касније је његова жена сведочила о томе.

Исто тако сви чланови Ирпенског катакомбног манастира били су једног дана ухапшени и прогнани на једно острво у области Камчатке на Далеком истоку, где су смештени у колхоз (заједничко, колективно имање) за узгајање ирваса. Госпођа Барбенко, која се замонашила - јавила се одатле, али се касније о њој више ништа није чуло. Тако је окончало своје постојање уточиште Православља из Ирпена.

Мати Софија била је ухапшена пре осталих из манастира, тако да није са осталим сестрама упућена на Далеки исток, већ су је премештали из једног затвора у други, углавном у европском делу Русије. Њене сестре су ту и тамо успевале да се побрину о њој док коначно није добила астму и још неке озбиљне болести - последицу нељудских услова затвора, те тако пуштена да умре. Међутим, чак и у затвору била је опасна совјетским богоборцима. Судећи по једној ранијој расправи коју је водила са убеђеним атеистом, изгледа да је у прах претварала уверења и предубеђења материјалиста у затворима, разбијајући у парампарчад њихове философске противуречности и тако приводећи њихове душе Богу. Једном, пре Револуције, извесна госпођа која је познавала њено дубоко укоренење поимање православног погледа на свет преклињала ју је да утиче на њеног сина, који је био убеђени атеиста. Тај човек, бриљантног ума и веома надарен, градио је сјајну каријеру инжењера и не би попустио ни под чијим убеђивањем. Мати Софија му је говорила о вери, али он се супротстављао њеним речима. ипак, успела је да га наговори да оде у Саровски манастир, где је и сама одлазила у то време. Вербални дуел између свете монахиње и безбожника није био нимало лак, али њеним светим молитвама десило се чудо које га је потресло до сржи. Не само да је постао верник, него је доживео и истински духовни препород. Према свом ранијем животу осећао је потпуну одбојност и није могао да га и даље настави. напустио је посао, одбацио све што је имао, обукао једноставну сељачку одећу и пешице се упутио у манастир. Некадашњи неверник постао је ходочасник са молитвом Исусовом на уснама.

Последњег јутра свог мукотрпног живота игуманија Софија била је окружена својим духовним кћерима на колхозу поред Серпухова, тада катакомбног манастира. Била је потпуно исцрпљена, будући да већ неколико дана ништа није окусила. после јутарњих молитава и распрема-

ња њене келије, мати Софија замолила је да је оставе саму, а онда започела да чита своју најдражу књигу, јеванђеље; утом су сестре зачуле њен кашаљ и тешко дисање. Агонија је трајала око три часа, мада је она била потупно свесна, бистрих очију. Онда је уперила поглед ка једној икони, по последњи пут склопила очи и отишла Господу, било је то 22. марта (4. априла по новом календару) 1949. године.

У памети ће ми заувек остати једна слика: игуманија Софија седи на софи; на поду, као турчин, седи млади отац Димитрије (Иванов). Весели су, шале се и смеју. Она прича о безазлености деце, њених сирочића... упркос том веселом расположењу добро су знали да их комунистичко "сутра" неће поштедети и да морају бити спремни на све. Њихова вера није им допуштала да падну у очајање и због тога су били тако весели и радосни.

Блажени чисти срцем, јер ће Бога видети.

АМИН

ЕПИСКОП АНДРЕЈ ИЗ УФЕ АРХИЈЕРЕЈ "ПУСТИЊСКЕ ЦРКВЕ"

спомен 26.децембра (+1937)

*"И учинићу с њима завјет мирни,
истријебићу зле звијери из земље
и они ће живјети у пустињи без страха и спаваће у шумама.
И благословићу њих и што је около горе моје..."
(Језекиљ, 34,25-26)*

Епископ Андреј, чије је световно име било Александар Ухтомски (из татарске племићке породице ухтомских) рођен је 26. децембра 1872. заједно са братом Алексејем, који је касније постао признати научник, стекао је високо образовање на Московској Духовној Академији, најпре под надзором архиепископа Антонија (Храповицког), будућег Митрополита и првог архијереја Руске Заграничне Цркве, а затим под надзором архиепископа Арсенија (Страдницког), потоњег Митрополита Новгородског. Оба ова истакнута архијереја била су предложена на Сабору 1917/1918. као кандидати за патријаршијски трон. Пошто је окончао Академију, мла-

ди Александар, тада стар 23 године, се замонашио, а после четири године рукоположен је у чин јеромонаха.

Сећајући се своје беседе са хиротоније, владика Андреј је причао са коликим је страхом он, млади јеромонах, преузео на себе ту одговорност:

"Трпео сам страшне муке откако сам први пут чуо речи које се изговарају приликом посвећења у чин епископа: "Прими овај завет (Тело Христово) и очувај га цело и неупрљано до свог последњег даха, за Онога коме мораш дати одговор приликом великог и страшног Другог доласка Господа Бога и спаса нашег Исуса Христа." Размишљао сам, "Како могу да очувам Тело Христово, тај велики Завет који ми је поверен, када нисам у стању да сачувам ни самога себе?" Осетио сам тада да су свете Тајне Евхаристије истински огањ који сагорева недостојне. Читаве две године нисам имао мира, вршећи Свете Тајне у страху и дрхтећи због своје недостојности, готово већ да се оглушим о тај ужасни и застрашујући позив. Сусрет са великим оцем Јован Кронштадским спасао ме је од горчине, мучења и продужетка тог тегобног окршаја у мојој души. Када сам га замолио за савет по том питању, отац Јован је рекао: "Да, сви смо ми недостојни пред Светим Тајнама, али морамо бити искрени према свом свештеничком позиву, јер смо обавезни на послушност Светој Цркви. Док јецамо над својим сопственим гресима, морамо испуњавати вољу Христове Цркве и следити њена упутства која добијамо преко наших архијереја."

Те речи оца Јована представљале су умирујући балсам за моју израњављену и грешну душу, растрзану разним недоумицама. Учиниле су да свој живот сагледам у целини и указале ми на моју животну стазу: почео сам то да схватам као најсавесније испуњавање послушности Цркви, као најсавршенији пут да служим Светој Цркви, народу и људима Божијим, који су искупљени Драгоценом Крвљу Христовом." (Прилог из "Црквених новости", за 1907, бр. 49).

Године 1899. удостојио се чина архимандрита и био постављен за надзорника Казанске мисионарске школе.

Свој рад на православном просвећивању започео је још као млад јеромонах у предавањима на богословији и мисионарској школи и, био вољен и поштован од свих. Због милосрдних дела учињених сиромашнима и свог подвижништва ускоро је постао омиљен. Знало се да ноћи проводи у молитви, а да му неудобни кревет, без покривача и јастука, служи само за кратак предах. Док је радио на збрињавању несрећника увек је постио, не једући чак ни рибу. Сандуке свежег воћа, које је добијао од својих имућних поштовалаца, одмах би поделио богословима и деци. Људи су били запрепашћени видећи га да једе само две-три просфоре и неколико шоља чаја дневно, никада се не жалећи

на слабост или недостатак снаге, и поред преобимног посла. Када је добио чин архимандрита постављен је за игумана старог манастира Светог Преображења у Казану и њиме је вешто управљао, држећи ватрене проповеди, основао је манастир за татарске девојке и био изузетан духовник. Штампало је часописе и брошуре и организовао мисионарска саветовања.

Ускоро је хиротонисан за епископа Мамадинска, викаријата Казанске епархије и наставио са обављањем истих дужности. Једанпут, револуционарне 1905. године, радници фабрике барута, удаљене осам миља од Казана, подстакнути комунистичком пропагандом подигли су побуну и убили једног од осморице директора. Буре са барутом је експлодирало и попрасбијало прозоре на околним кућама. Епископ Андреј је моментално узјахао коња и ризикујући живот, одјахао до фабрике: ту се попео на једно узвишење и мирно сачекао да се гомила умири. Они су му се смејали, проклињали га, гађали прегрштима блата и трулим јабукама; смирено је стајао и тихо се молећи, гледао у гомилу. Руља, која га је посматрала тако неустрашивог и смиреног, и сама се постепено стишавала; онда је владика почео да говори. Његова беседа била је кратка али убедљива, тако да су се сви покајали схвативши какав су грех починили убијањем недужног човека. Ослободили су остале директоре и вратили се на посао, пошто су епископа отпустили назад у његове манастирске одаје.

Владика Андреј је потом премештен у Сухуми на Кавказу, да би се ускоро вратио као епископ епархије у Уфи, североисточно од Казана, где је тада живео велики проценат муслиманског становништва. Предано је обављао свој мисионарски посао; често је путовао, и био познат и омиљен у целој Русији. предосетивши да се приближава револуција, позвао је све православне вернике да се саберу око Помазаника Божијег, Цара. Истовремено, био је отворени противник богатих експлоататора сиротиње, и показао се као веран ученик митрополита Антонија у критици синодалног система црквене управе и захтеву за рестаурацијом патријаршије.

Када је избила револуција, надао се променама на боље, чак и од бољшевика. прозревши ускоро њихову праву природу, покренуо је захтев за формирање православних "пукова" за студенте богословије. ускоро је ухапшен и премда ослобађан неколико пута, никада више није био истински слободан, но само премештан из једне тамнице у другу, из једног прогонства у друго.

Без обзира на све, људи га нису заборављали и многи су успевали да га посете у затвору или да му пошаљу пакете са храном; свако његово ослобађање и повратак стаду за људе је био прави догађај. Тајна полиција покушавала је да искористи његову популарност као мамац на који би се ухватили најверноснији верници, али епископ Андреј је био

врло опрезан и разборит усвојим поступцима, и ти су покушаји увек пропадали.

Верујући су сада увидели да је епископ Андреј био у праву и он је преузео старешинство над подземном и илегалном Црквом у области Уфе, водећи је дубоко у "пустињу". Та Црква започела је живот и делатност које се могу упоредити једино са катакомбном Црквом првих хришћана. Људи су се пре свитања сабирали на молитву у пећинама, шумама, напуштеним сеоским домаћинствима. У периодима између тамнице и прогонства епископ Андреј је снажио цркву рукопоплажући епископе и свештенике и надахњујући свете да пођу на стратишта једнака стратиштима великих мученика ране цркве. Новомученицу Лидију катакомбна црква је прихватила као канонизовану светитељку. И пре смрти патријарха Тихона епископ Андреј је ујединио неколико група старовераца са православном црквом, па су и они приступили катакомбној цркви, која је, духовно слободна, наставила да расте умногоме ствара немир у редовима својих непријатеља. "Многи не верују да катакомбе постоје", закључује сведок из Уфе. "Нека и даље не верују. Безумници такође поричу и постојање духовног света, што не значи да он због тога престаје да постоји. Изгледа да прогони последњих хришћана превазилазе прогоне првих."

О последњем раздобљу живота епископа Андреја постоји сведочанство једног његовог познаника из тамнице: "Маја 1932. године био сам пребачен из унутрашњег затвора ГПУ-а у затворску болницу Бутирке, на изоловано одељење за оболеле од скорбута. Епископ Андреј из Уфе, који је после прогонства и издржавања казне у Узбекистану, доведен у Москву, после два дана је пребачен са одељења за венеричне болести на ово одељење. Пре овог премештаја, епископ Андреј био је од фебруара до 1. маја 1932. године затворен у самици унутрашњег затвора ГПУ-а, а онда, вероватно зато што није било места на другим одељењима затвора Бутрика, четири дана (затворен) на одељењу (за венеричне болести); после тога, коначно је пребачен на четврто, за оболеле од скорбута, јер је, у ствари, и био болестан од скорбута. 1919. био сам са епископом Андрејем у затвору у Омску, али сада га више нисте могли препознати; остало му је само мало косе на глави и понека маља на лицу јер их је изгубио као последицу скорбута; потпуно оседео и оронуо, толико мршав да га је тешко било препознати, али као и увек, скроман и пун охрабрења и разумевања. Овог пута био је оптужен за оснивање православних удружења (тј. Катакомбне Цркве), што је било у супротности са совјетским законом, као и због агитације и пропаганде против бољшевизма. Вечерима је владика Андреј држао нашу пажњу својим причама и може се рећи да су оне имале таквог ефекта на затво-

ренике да се чак ни криминалци, ни комунисти који су пали у немилост, и остали њима слични, нису усуђивали да псују и проклињу у његовом присуству. Владика Андреј је жустро и отворено реаговао на све неправде у затвору, због чега су га често лишавали пакета које су му слали пријатељи. На затвор, прогонство и друге недаће одговарао је мирно, философски уздржано и жалећи више због оних око њега, него због себе самог. На своје другове у сужањству деловао је охрабрујуће. Локално становништво би од затворског персонала брзо дознало о његовом доласку у место тамновања па би му слало пакете пуне хране. Нису му их увек предавали, али оне које је примао делио је са онима који нису добијали ниједан. Стрељан је у изолованом затвору у Јарославску, 1937. године.

Тако се завршио овоземаљски живот епископа Андреја, његов глас утихнуо, а гроб му постао заједничка јама са стотинама других жртава покопаних испод кошмарних тамница тамног света совјетског атеизма. Успомена на њега остала је жива и мирисна духовним миомиром истинског хришћанског мученика. Лик овог татарског племића који је постао монах да би проповедао духовну слободу у Христу, макар и у катакомбама, заиста надахњује, и данас је жива више него икад. На полеђини портрета који је 1912. дао некој особи скрханој болом, његова рука исписала је речи охрабрења, које до нас данас долазе пуне смисла, као да су из бољег света у коме се он сада налази; "Плачем, волим и молим се".

ИЗВОРИ (све на руском):

- "Богословска енциклопедија", том VII. 1906. чланак "Казань"
- "Православна Русија", 1948, бр. 3; 1949, бр. 8-9; бр. 5-9. 1981. бр. 5
- "Православни живот", 1966. бр. 6
- Прот. М. Пољски, "Новомученици Русије", Том II, стр. 250.
- Необјављена писма и рукописи о. Н. Депутатова, монахиње Јулијане, монахиње Тавите, професора С. В. Гротова, о. М. Пољског
- М. Поповски; "Прототоп Авакум 20. века "руски живот", август 1981. "Нада", бр. 3, за 1979. год.

МЛАДИ ОТАЦ ВЛАДИМИР

нови чудотворац Катакомбне Цркве,
спомен 16. августа (+1930)

*"Учини самном чудо доброте.
Нека виде који ме не виде, и
постиде се, што си ми, Господе,
помогао и утјешо ме".
(Пс. 86, 17)*

Од детињства сам имала другарицу која је била две године старија од мене. Она се и удала две године пре мене. прве године брака родио им се син коме је на крштењу дато име Владимир. Од самог рођења то дете је свакога чудило својим лепим, крупним тамносмеђим очима тужног израза. Било је неуобичајено мирно. У другој години њиховог брака родио им се и други син, коме су дали име Борис. Он је био сушта супротност свом старијем брату. Од првог дана доласка на свет, изазивао је чуђење својим необично бучним и живахним карактером. Волела сам оба дечака и често сам их чувала. Владимир је растао и остао потпуно исти онакав као када се и родио. Никада није желео да се игра са другом децом. Миран и сам, обично би седео у углу. То је забрањивало његове родитеље: "О чему та главица стално размишља", питали су ме они. Отац мајка били су врло побожни, па су децу васпитавали у том духу. Мали Волођа је радо ишао у цркву и често би одлазио и са дадиљом, када би његови родитељи из било ког разлога били спречени да присуствују служби Божијој. Насупрот њему, други дечак, Борис, је био лењ за одлазак у цркву.

Када је дошло време да Владимир пође у школу, његова мајка ми је рекла: "Не знам колико ће Волођа бити у стању да учи. Чини ми се да он не само да је неспособан, него и да у њему има нешто ненормално. Не интересује га ништа осим цркве; увек је миран и дубоко задубљен у нешто што није примерено његовом узрасту." Родитељи су грешили; нису разумели своје сопствено дете. Кроз све разреде, до самог краја, пролазио је као први у класи, задивљујући своје учитеље умом и на-

дареношћу. И када је после завршетка средње школе изјавио да би желео да се ради даљег школовања упише на Духовну Академију, његови родитељи ни тада нису имали разумевања за пут који је одабрао и који му је самим Богом указан. Захтевали су да најпре заврши четворогодишње школовање на универзитету, и то на групи коју сам изабере; па ако би и после тога истрајао у својој намери, онда би му дали свој благослов за Духовну Академију. "Ти си још увек врло млад", говорили су му, "Послушај своје родитеље". И он их је покорно послушао.

Четворогодишње студије права завршио је за три године, што је у то време било дозвољено, а онда се уписао на Духовну Академију. Убрзо по завршетку Академије, рукоположен је за ђакона, а 1916. године за свештеника. Није желео да се жени, али пошто према црквеним правилима није могао остати неожењен као свештеник, ево какав га је посебан знак Божији спасао и испунио се на њему.

Његова породица дружила се са једном, такође врло побожном породицом. Они су имали младу кћер која је умирала од галопирајуће туберкулозе. Лекари су прогнозирали да неће живети дуже од месец дана. Она је знала за Владимирову огромну жељу да постане свештеник и његово жаљење у погледу неопходности ступања у брак. Знајући да умире, понудила је себе као свету жртву. Пристала је да се венча са Владимиром, мада се једва држала на ногама, да би он, као удовац, имао право да постане свештеник. Родитељи нису спречавали ово свето дело. После венчања, из цркве су је одвели кући; више није устајала из постеље и после две недеље мирно је издахнула.

Тако је отац Владимир, кога је Бог изабрао од самог рођења, кренуо својим путем. Године 1924. је са родитељима упућен у Москву у Твер у такозвано "добровољно изгнанство". Упркос својој младости, Владимир је био окружен љубављу и великим поштовањем парохијана тамошње цркве у којој је служио. Ни они ни његови родитељи нису имали дозволу за напуштање града и стално су били под присмотром ГПУ-а.

Проповеди оца Владимира одликовале су се беспримерном неустрашивошћу. позивао је људе да не прихвате никакво бољшевичко уплитање у цркву. Није прихватао ниједно упозорење да буде опрезан. После једне изузетне проповеди, отишао је да се опрости са родитељима. Исте ноћи је одведен и погубљен у затвору Љубанка у Москви.

После тога, будући да нисам живела у Москви, све до 1932. нисам ништа знала о његовој породици, са којом смо били тако добри пријатељи. Године 1935. отишла сам да посетим остарелу мајку која је жовела у Москви. Шетајући сама низ улицу, спазила сам Бориса који ми је долазио у сусрет. Истог тренутка смо препознали једно друго, мада се нисмо дуго видели. Ужареног погледа почео је да ми прича о себи.

Дошли смо до првог булевара и сели на клупу. Ево шта ми је испричао о чуду великог Божјег милосрђа које се пред њим збило:

"У немирним временима, пре него што је почела Револуција, одмах сам подлегао пропаганди. Придружио сам се Комсомолу непосредно пошто је организован и ускоро сам, на велику жалост мојих родитеља, постао и члан Атеистичке лиге. Мој брат Владимир покушавао је да ме врати Богу, преклињући ме да се дозовем памети и вероватно се и у ово земаљском животу и после своје смрти много молио за спасење моје душе. Међутим, то ме није поколебало. Напротив, после његовог стрељања, убрзо сам постао шеф Атеистичке лиге у једном удаљеном граду, где сам добровољно отишао после женидбе са једном младом девојком, која је такође била члан Комсомола и исмевала веру у Бога. Њени родитељи су, као и моји, били врло побожни. И њени и моји су нам саопштили да ће нас се одрећи ако се не венчамо по црквеном обреду. Упркос огромној разлици у ставовима, много сам воле оца и мајку. Видевши њихову неизрециву тугу, убедио сам своју невесту да испунимо захтеве својих родитеља; мада смо с њом у души изругавали светој тајни брака, ипак смо били тајно венчани - тајно, јер бисмо иначе обоје били убијени. Пре венчања, мајка моје невесте благословила је кћер великом иконом са Нерукотвореним Ликом Спаситељевим и рекла: "Дај ми реч да је нећеш бацити; чак и ако ти сада није потребна та икона, ипак је немој уништавати. заиста, није нам била потребна та икона, па је стајала у ковчегу у шупи са осталим непотребним предметима.

После годину дана родио нам се син. Обоје смо желели да добијемо дете и били смо срећни када се родио, али се родио врло болешљив и слаб, са туберкулозом кичме. Успели смо да сачувамо нешто од предреволуционарног богатства, а моја сопствена плата била је довољно велика да смо и без задуживања могли да позовемо најбоље лекаре. Сви су се сложили да би дечак у најбољем случају, ако би увек лежао на леђима у гипсаном кориту, могао да поживи до шесте године, али дуже не. Чувши то отидосмо у једно удаљено место уздајући се у боље климатске услове. Ту сам постао шеф Атеистичке лиге и на све могуће начине сам прогонио Цркву.

Дете је напунило пет година и његово здравље се свакодневно погоршавало. Тада више нисмо живели у граду, него на здравијем месту у околини. До нас је дошао глас да је чувени професор, стручњак за дечије болести, упућен у тај град на праксу. Требало је ићи 37 километара од нашег села до најближе станице, а воз је полазио само једном дневно. Дечак је био врло болестан и одлучио сам да одем и доведем професора код нас. Када сам дошао на станицу, воз је, на моје очи, управо полазио. Шта да учиним? Да ли да чекам цео дан, док је жена без мене сама код

куће, а дете је могло изненада умрети. Мислио сам и мислио - шта би се могло учинити? Вратио сам се. Стигао сам кући и затекао следећи призор: мајка је плачући клечала, обргливши детиње ноге, које су се већ хладиле. тамошњи лекар управо је отишао и рекао да су му наступили последњи минути. Сео сам за сто поред прозора, насупрот шупи, држећи главу у рукама и пао у очајање. Изненада сам сасвим јасно видео да се врата шупе отварају и из ње излази мој брат Владимир у свештеничкој одежди. У његовим рукама, лицем према мени, била је икона са Нерукотворним Ликом Спаситељевим. Био сам запрепашћен. Јасно сам га видео како корача, док му дуга, смеђа коса лепрша на ветру; како се приближавао, чуо сам његове кораке. Следио сам се и скаменио. Ушао је у собу, пришао ми и без речи предао икону у моје руке и онда нестао.

"Не могу изразити речима", рекао је Борис са сузама које су му текле низ образе, "то што сам тада доживео. Осетио сам Бога! Одјурio сам у шупу, пронашао икону у ковчегу и положио је на дете. Ујутро следећег дана наш дечак се осећао сасвим добро. Доктори који су га лечили само у слегали раменима. Вратили су и накнаду за лечење. Није било ни трага од туберкулозе! Тада сам све разумео! Схватио сам да постоји бог, који је милостив према грешницима и да је молитвама оца Владимира учинио величанствено чудо исцељења детета, исцељења моје супруге и мене и спасења наших душа. Без оклевања, дао сам оставку, не само на место шефа Атеистичке лиге већ и у комунистичкој партији, чији сам члан такође био. Моја жена је учинила исто. Говорио сам отворено и нисам сакривао чудо које нам се догодило. Од тога часа причао сам свакоме и свугде о чуду које се збило и позивао људе да верују у Бога. Његовом светом вољом нисам био одмах ухапшен и, не одлажући за неки други дан, дошли смо код мојих родитеља који су се после повратка из прогонства, настанили недалеко од Москве. Крстили смо дете и дали му име Георгије."

Растала сам се са Борисом, наравно, под неизрецивим утиском због чуда које се над њим збило молитвама праведног оца Владимира; никада га више нисам видела. Када сам се 1937. године са далеког југа вратила у Москву од његових родитеља сам сазнала да су месец дана после крштења детета отишли на Кавказ. Борис је наставио да свима казује о својим некадашњим духовним заблудама. И премда савршеног здравља, он кога су стално надзирали и пратили, изненада је умро, али не од срчаног удара. Лекарима није било допштено да утврде узрок смрти - разуме се, убили су га бољшевици.

ИЗВОРИ:

Успомене Наталије Урусове "Православна Русија", 1957.бр. 5 стр.8-10

СХИ-ЕПИСКОП МАКАРИЈЕ И "СВЕТА НОЋ" РУСКОГ МОНАШТВА

спомен 1.априла (+1944)

*"... а како нијесте од свијета, него вас ја
од свијета изабрах, за то мрзи на вас свијет...
Ако мене изгнаше, и вас ће изгнати...
(Јован, 15, 19-20)*

Све што знамо о схи-епископу Макарију садржано је у неколико следећих сведочанстава, довољних да нам уобличи слику о овом светом човеку, новомученику катакомби 20.века. Његово житије састављено је од сведочанстава православних Руса који су и сами искусили комунистички јарам да би после II светског рата побегли на Запад и ту обелоданили своја искуства. Сведочанства су из прве руке; детаљи о катакомбном животу епископа Макарија, дати у другом сведочењу, заснивају се на казивањима самог епископа.

МОНАСТИР СВЕТОГ МАКАРИЈА

Све до раних тридесетих година, у околини Петрограда постојао је мали манастир у који су многи долазили на ходочашће - испосница Светог Макарија Римљанина.

Једном смо се у рано јутро укрцали на воз и путовали до Љубенске станице. Нас тридесеторо кренуло је на ходочашће. Пошто смо се зауставили да попијемо чај у манастирском метоху у граду, наставили смо пешице до манастира.

Пут је најпре водио кроз поља. Око нас су се складно њихали класови ражи, а онда смо прошли кроз шуштава поља овса, па кроз ружичаста поља хељде, где је благ ветар правио пурпурно обојене таласе. Будући да смо одрасли у граду, уживали смо у отвореном простору, сунцу и природи.

Одморивши се у селу, кренули смо кроз шуму. Отац П. који нас је видио, почео је да рецитије Акатист Мајци Божијој, "Свих жалосних радост". Сви смо прихватили рефрен, а касније смо наставили са песмама Канона. Молитва је дуго трајала; коначно је утихнула и последња нота, а шума се још увек протезала пред нама, непрозирна и бесконачна као и пре. Сви смо били уморни и ћутљиви. Ноге су почеле да нас боле и отичу и ципеле су нас жуљале.

Ишли смо, ишли, а густој, непрозирној шуми није било краја. Спуштао се сутоњ а ми још увек нисмо знали колико још дуго треба да пешачимо. Са једне стране шуме појавио се месец; његови зраци мешали су се са сумраком док смо наставили да ходамо. Коначно смо избили на једну чистину. Низ брдо је текао поточић, а нешто даље спазили смо цркву саграђену од трупаца, на небу се оцртавала силуэта звоника, испод кога се налазио тамни кров манастирских зграда. До нас је, из даљине, допро звук манастирског звона. Већ дуго нисмо чули манастирско звоно; сви смо живнули и потрчали низ падину, надајући се да ћемо на бденије стићи на време. Овде се некад давно, на уском појасу чврсте земље, окружене са свих страна непроходном мочваром, настанио Свети Макарије Римљанин и живео као пустињак. Затворени гроб са његовим светим моштима налазио се у манастирској цркви. На месту где је била његова келија подигнута је мала капела. Монаси су исушили велики део мочваре за цркву и манастирске зграде, прокрчили стазе, исушили и обрадили парцеле за поља и повртњаке. Бољшевици су отели поља, лишивши монахе основних средстава за живот. Верујући су из града доносили вреће сувог хлеба, а монаси су га прерађивали и пекли хлеб за заједничку трпезу са поклоницима.

Мноштво сиромашних и јуродивих Христа ради, нашло је пребивали-

ште у овом манастиру. Један од њих био је Миша, кога су добро познавали сви посетиоци лавре Светог Александра Невског у Петрограду. Његов продоран глас био је мио свакоме од нас и ми смо поштовали тог седокосог старца младалачки црних очију. Сећам се случаја када је, вадећи ми зуб, доктор начинио грешку тако да ми је вилица неколико месеци била натечена и много ме болела. Морала сам да носим завој, једном приликом Миша ми је пришао за време Литургије и шапнуо на ухо: "Иди у Новодевички манастир, узми уља из кандила пред иконом мученика Антипе и њиме помажи образ. Само те гледам мислиш да си паметна што идеш да се лечиш код доктора! "Осврнула сам се око себе али он је већ ишчезао. Отишла сам на Литургију у Новодевички манастир, али монахиње које су продавале свеће нису чак ни знале где се налази икона мученика Антипе. Једва нам је пошло за руком да је пронађемо - тако је мала била. Поступили смо онако како ми је Миша рекао: помазала сам образ уљем и понела нешто уља за кандила са собом. Ускоро је нестало - упала је ишчезла, а вилица престала да боли. Тај исти Миша некада је био инжењер, интелектуалац и атеиста. Али, када је Господ посетио његову душу, био је тако силно потресен да се одлучио на сурови подвижнички живот и постао уродив - луд, Христа ради. После нашег сусрета у манастиру је нестало. Чули смо да је уапшен и убијен из хира неког иследника.

Било је то тешко и страшно време када смо дошли у манастир. "Моли се Светом Макарију и Ивионској Мајци Божијој, "тешио ме отац Н. Манастирска икона ивионске Мајке Божије је јединствена: на њој је Пресвета Богородица живописана у комплетној монашкој ризи и са бројаницама у рукама.

Старешина манастира, епископ Макарије, примио је Велику схиму и једва да је напуштао своју келију; ретко кад је разговарао са поклоницима, изузев са неколицином своје духовне деце. Неколико пута срили смо га у ходнику и у цркви. тада ми се указала прилика да га посетим и поразговарам са њим. Суздржан и озбиљан, остављао је дубок утисак на поклонице. Ако би ико био бучан, недолично се понашао, или пропуштао богослужења, Владика би га преко свог келејника замолио да напусти манастир. Млади људи су га се прилично прибојавали и трудили су се да не наруше строга манастирска правила.

Јутарње службе започињале су у четири ујутро, а после њих служења је јутарња Литургија. у девет сати је уследила позна Литургија и молебан, који се завршавао између дванаест и један поподне. Затим би уследио обед. У четири се служила Вечерња или Бденије, Акатист и након њега Парастос. Службе су се окончаваале између осам и девет увече. После тога била је вечера и око поноћи ноћно бденије.

Пошто сам провела ту неко време, морала сам да се вратим. При повратку на станицу, у градском метоху била сам на Свеноћном бденију. Дуго сам клечала пред иконом Светог Макарија. изгледало ми је да ме храбри својим погледом. И заиста, све је добро прошло, вратила сам се кући и нису ме ухапсили.

Испосницу смо посетили још неколико пута. Крајем Божићног поста, стигли смо по оштром мразу у манастир да бисмо са братством дочекали празник Светог Макарија. отац П. је желео да од владике прими Свету тајну Јелеосвећења. Наше свештенство давало га је свима, а не само озбиљно оболелима; у та страшна времена сви су живели под непрестаном претњом изненадне, насилне смрти и у условима када је било немогуће примати Свете тајне. Свештеници и неки од верујућих мирјана обично су се окупљали током Божићног или Великог (Ускршњег) поста да приме Јелеосвећење.

Тог дана отац П. служио је Литургију у малој цркви која се налазила на месту Светитељеве пустињске келије. Владика Макарије дошао је да се моли заједно са нама. По упутству оца П. пришла сам владици за благослов и изнела му молбу оца П. за Јелеосвећење. "Зашто отац П. тако силно жели Јелеосвећење", упитао је Епископ. "Он носи велики терет на души", одговорила сам. Владика ме је строго погледао и изненада су му из очију потекле сузе. Почео је неконтролисано да јеца. "Кад би само знала каква су тешка искушења пред нама, какве патње и страдања! Наш манастир ће бити разорен, наше светиње оскрнављене!"

Наставио је да јеца. Преплашени искушеник потрчао је владици, али га је отац П. зауставио. Сви су се у тишини удаљили.

Стајала сам потрешена пред ожалашћеним архијерејем, обузета предосећањем олује која се приближавала. Говорио је као да прича самом себи, заборавивши на мене. А онда, прибравши се пришао је икони Светитеља, целивао је, изашао из цркве и кренуо стазом према манастиру. Његова висока тамна прилика јасно се оцртавала на белом покрову од снега, бљештавом од блиставих зрака зимског сунца.

Кроз годину дана његово пророчанство се обистинило. У "Свету ноћ" на хиљаде свештеника и верника биле су похапшене у току само једне ноћи, срушени су и избрисани са лица земље сви преостали манастири, монашке и мирјанске заједнице. Те ноћи сам и ја била ухапшена.

Владика је прогнан у концентрациони логор у Сибиру, где је радио као ноћни чувар.

СТРАДАЊА СХИ-ЕПИСКОПА МАКАРИЈА

Ово је лично сведочанство катакомбног архијереја испосника осуђеног на бескућничка лутања, чији је једини злочин био то што је био наследник Христових апостола и што је свим својим бићем горео за Христа.

Схи-епископ Макарије (његово световно име било је Козма) био је најстарији син у многочланој породици Васиљев.

Рођен је 1871.г.у селу Губа у тихвинској провинцији Новгорода где је од детињства слушао црквено појање које као да је долазило са онога света. Као младић отишао је у Петроград и тамо често посеђивао лавру Светог Александра Невског. Предано је слушао надахнуте проповеди јеромонаха Арсенија, истакнутог мисионара и бескомпромисног противника секташа и шизматика. Отац Арсеније је био веома омиљен и његово име се често појављивало у штампи; познавао га је и уважавао и сам Победоносцев.

У жељи да створи један мисионарски оријентисан манастир са светогорским типиком, он је оживео испосницу Светог Макарија Римског, смештен у мочварној дивљини новгородске области, недалеко од Петрограда. На прелазу из једног столећа у друго, манастир Светог Макарија имао је око 200 монаха; црква и четири главне манастирске зграде биле су од камена; поседовали су метох и конак у оближњем граду, са конаком за укрељење поклоника.

Када се млади Козма са своје 23 године по први пут обрео у манастиру, нашао се усред групе других младих људи који су чезнули за монашвом и мисионарским животом. Као искушеник, цепао је дрва и обављао остале физичке послове као послушање, како се сећа један од његових пријатеља, отац Конон, који је у манастир дошао у исто време кад и он. године 1887. примио је монашки постриг од оца Арсенија и добио име Кирил. До 1900. године већ је био јеромонах и старшина манастирског метоха у Љубану, где је остао следећих пет година. Године 1906. отац Арсеније упутио се на Свету Гору, а отац Кирил га је наследио као игуман. Манастир је наставио да цвета захваљујући и непреходној мочвари којом је био окружен; ни Револуција га није дотакла, јер је за бољшевице било безначајно да било шта организује на таквом месту.

Године 1923. према указу патријарха Тихона, био је рукоположен за

епископа; хиротонисали су га архијереји Серафим Колпински и Микеј Архангелски, наименоваши га за Епископа Љубана, малог града у коме се налазио манастирски метох или "подворје" и конак за госте. У то време рукоположено је доста нових епископа, тако да је без обзира на непрестана хапшења, бар неколико епископа могло остати да управља стадом. Епископа Макарија, су међутим, ухапсили још исте године. Пошто су хиљаде људи умирале од глади, присиљавали су црквене поглаваре да им уступе црквене вредности - путире, крстове итд, под изговором да тиме помажу жртвама глади. У ствари, они су продавали те драгоцености у иностранству у намери да ојачају совјетску моћ. Многи недужни људи умирали су тих дана. Због сумње да је прикривао црквене вредности из манастира Светог Макарија, Игуман је ухапшен и осуђен на пет година робије. Послан је у "Крстове", злогласни лењинградски затвор. Одатле је пребачен у Соловке, концентрациони логор, конструисан према Лењиновом плану за једноставно ликвидирање неподобног "милећег" елемента свеукупне популације. Затим је био у колонијама за принудне исељенике, где је чувао стоку и обављао разне послове као слуга. Пошто је ту провео три и по године, ослобођен је и враћен у свој манастир. У намери да се у потпуности посвети молитви и желећи што мање додирати са овоземаљским светом примио је Велику схиму, узевши име вољеног Светог Макарија, оснивача његовог манастира.

Живео је у келији на спрату; његов послушник био је јерођакон Вукол, некада сељаче из околине. Дању је у капели служио јутарњу Литургију, али не као првосвештеник, већ као обичан свештеник, носећи једино мали омофор преко фелона. Свим осталим службама присуствовао је стојећи за певницом, увек одевен у везену мантију схимника (види његову фотографију). Увек је био дубоко погружен у молитву, као да је на небу међу светитељима. Међутим, што се могло очекивати, није му успело да задуго избегне сусрет са богоборним комунистичким властима.

18. фебруара 1932., током "Свете ноћи" страдања руског монаштва, био је поново ухапшен, овога пута заједно са читавим својим братством, и то је био коначан крај манастира Светог Макарија Римског, који је постојао толико векова. У врло кратком временском периоду погубљена је већина његових монаха.

Епископа Макарија су поново упутили на "Крстове", где је провео два месеца у притвору, а након тога добио је релативно благу казну од три године добровољног изгнанства у Верни (Алма Ата) . које је провео у градском затвору; тек након тога омогућено му је "добровољно" пресељење у село Георгиј недалеко од Фрунзеа. Због слабог здравља био је

ослобођен тешког рада, али је зато натеран да ноћу чува сено, једне ноћи отишао је у цркву да некога исповеди и безбедно се вратио. Због тога је био поново ухапшен и затворен у робијашницу у којој је, у врло тешким условима, провео осам месеци.

Године 1935. по окончању казне "добровољног пресељења" епископ Макарије се вратио кући на место на коме се некада налазио његов манастир, а који је сада био у рушевинама Шта је могао да учини? Његов послушник, који је такође искусио робију, још је био ту. Заједно су се настанили у Худову, недалеко од Љубана. Међутим, поставило се питање од чега ће живети. Где би могли добити средства за живот? У Совјетском Савезу, онима који су испунили време одређено за изгнанство, требало је да буде омогућено да - према члану 58 - добију боравишну дозволу (дозволу за место боравка), али само ако би имали радну карту. Епископ је, међутим никада није имао, тако да је неколико година морао да живи без боравишне дозволе. Али Бог му је помогао, па се илегално настанио код једне верујуће породице.

Током тог периода служио је тајно као катакомбни архијереј, дајући Свете тајне коме год је потребно, крштавајући, рукополажући катакомбне свештенике и посвећујући катакомбне епископе. Године 1937., када су поново учестали масовни прогони свештенства он је, избегавајући неумитно хапшење стигао до централне Азије, где је провео око годину дана. Онда се вратио у Худово и коначно успео да добије боравишну дозволу. Ту је остао до почетка рата и доласка Немаца, када се затекао напред фронта. За све то време отац Вукол је био заједно са њим. Рат је беснео. Са појавом совјетских герилских трупа ситуација је постајала све опаснија. Успели су да побегну у оближње село и ту су потражили уточиште у једној колибици, препуштени на милост непознатим људима. Њихов боравак се одужио; глад је била ужасна; та област чак ни у доба мира није обилавала храном, јер је земља у околини Новгорода неплодна. Једне ноћи, стара госпођа која им је пружила уточиште уснила је необичан сан: златна кочија довезла се до њеног скромног имања; у њој је била величанствена краљица која је рекла: "Имамо овде једног Старца; он је врло уморан и мора се одморити, а" Чувши то, епископ је изашао, а прелат га је обавестио да би могао побећи на запад, у Псковско-Пећински манастир. Истог момента ставили су ранце на леђа узели штапове за пут и похитали онамо. Стигавши, ускоро безбедно на одредиште огрејали су се љубављу уважавањем тамошњих монаха. Тај манастир се, после Револуције, нашао на територији слободне Естоније и тако избегао судбину хиљада других манастира напаћене Руске земље. Манастир је напредова, пребивао у миру и обиловао у свему. Епископ је поново свакодневно служио Свету Литургију у свитање, као

што је то чинио и раније, па је чак почео и да сањари о повратку кући, свом вољеном Светом Макарију, да обнови манастир по трећи пут. Али Господ је видео да је Његов истински исповедник већ спреман за своју вечну кућу. У страшним годинама живљења у совјетској Русији, због снаге његових светих молитава, помоћи и саосећајности у служењу сабраћи, поштовали су га хиљаде људи. Многи су ризиковали своје животе и слободу да би му олакшали страдања приликом његових небројених изгнанстава и прогона. За њих је он био истински ревнитељ Православља који је, завете Свете Цркве чувао по цену сопствене крви. Бољевици нису могли да га слома. Његова страдања донела су му мученички венац и за њега је било дошло време да пође у свој небески дом.

У ноћи уочи 1.априла, Совјети су град Печори бомбардовали неколико пута. Бомбардовали су га целе ноћи, у четири наврата, у интервалима од четрдесет до педесет минута. Срећом по манастир, огромна двотонска бомба пала је изван његових зидина. Унутар манастирског дворишта пало је неких десетак бомби мањег калибра. Једна од њих пала је код трпезарије и разорила један стари храст до корена. Парче бомбе пробило је прозорски оквир на келији схи-епископа Макарија и моментално га усмртило. Пред њим је био налоњ са отвореним Јеванђељем и молитвеником, оба попрскани његовом крвљу. Сат се зауставио у 9.47 пре подне. Сви монаси су се сакрили у склоништа, али епископ Макарије је одбио да сиђе у подрум и остао у келији да се моли. Бомбардовање је нанело много штете манастиру, мада је у суседном Печорију било далеко више разарања и повреде.

Протојереј Герасим Шорец

Тако је овај свети исповедник сусрео свог Господа на седми дан христовог Васкрсења, 1.априла. Тело епископа Макарија сахрањено је у пећинама по којима је Пековско-Пећински манастир и добио име. Совјетско бомбардовање окончао је овоземањски живот исповедника Божије истине, намученог још у Совјетском Савезу, архијереја достојног да понесе назив Новомученика овог многострадалног доба.

"СВЕТА НОЋ" РУСКОГ МОНАШТВА

Сведок из Немачке, Наталија Георгијевна Китер поделила је са нама своје успомене о страхотним прогонима православних хришћана у то доба.

"Света ноћ", како су је људи назвали, била је ноћ између 17. и 18. фебруара 1932. године. Добро сам је запамтила, јер ми је мати умрла 16. фебруара. Она тек што је била примила монашки постриг и постала "бела" (тајна) монахиња. 18. фебруара смо ишчекивали нашег духовника, јеромонаха Венијамина; требало је да у нашој кући отслужи опело. Дуго сам га чекала и најзад сам телефонирала у његов стан. Речено ми је: "Не може доћи, ви разумете". Уследила је дуга пауза и без речи сам схватила да је у великој опасности. Хтела сам да потражим другог свештеника, али се у читавом Петрограду није могао наћи ниједан који је био "обновљеник". Ниједна црква тога дана није имала свештеника. Отишла сам до оближњег Валамског метоха. Сви тамношњи свештеници били су похапшени. Срећом, десило се да сам на гробљу пронашла једног љубазног Баћушку. Није био "обновљеник" што је било врло чудно, јер само "обновљенике" нису хапсили.

"Ускоро сам чула за трагедију која се десила у манастиру Светог Макарија. У пратњи једног младића журно сам се упутила тамо, мада сам знала да тамо нећу више никога затећи. Црква је била затворена и чували су је агенти НКВД-а. Била је то невероватна епизода у нашем совјетском живљењу. Најсветија ствар у манастиру били су окови Светог Макарија, који су вековима били изношени верујућима на целивање. Морали су бити спашени.

На путу до манастира морали смо да прођемо кроз густу шуму и тешко проходну мочвару. Једва нам је пошло за руком да не упаднемо у живо блато. Клонили смо се путева на којима смо могли бити примећени и певали молебан Светом Макарију. После неколико избегнутих незгода успели смо да стигнемо до манастира. Разбивши прозор, успузули смо се у цркву и видели да је ковчег са црквеним драгоценостима још тамо. Узела сам Свете окове Подвижница, као и неке иконе и богослужбене књиге. Свети Макарије нас је својом мантијом заштитио од

погледа агената НКВД-а и неким чудом нисмо били ухваћени. Чувала сам Свете окове у кући све до оног времена када их је било могуће предати цркви. Међутим, за мене је било опасно чак и да их чувам. Због тога сам их за неко време дала на чување пријатељици, младој жени сродне душе и сарадници у винограду Господњем. Привремено их је сакрила у ланицу свог тоалетног ормарића. Изненада је њен брат, млади научник био уапшен и оптужен за верску пропаганду. Агенти НКВД-а су нагннули да претресу кућу. Све су наглавачке испретурали: завирили су у сваку кутију и само ланицу у којој су били сакривени окови нису отварали. Чудо је било то, што су, будући да ништа нису нашли, ослободили њеног брата. Свети Макарије штитио је све нас. Убрзо после тог догађаја, окове сам предала извесној монахињи која их је онда пренела у Москву. Где ли су они данас?"

Био је 18. фебруар 1932. по новом календару. То је блистав, а ипак страشان датум. Велики петак руског монаштва, који су сви занемарили и који је скоро непознат у свету, датум када је читаво руско монаштво у току једне једине ноћи, нестало у концентрационим логорима. Све је учињено у глуво доба ноћи. У Лењинграду је уапшено: 40 монаха Лавре Светог Александра Невског; 12 монаха кијевског метоха (остали монаси похапшени су још 1930.); 10 монаха валаамског метоха; 90 монахиња новодевичког манастира; 16 монахиња из метоха мати Таисије Левшинске; 12 монаха из саборног храма Светог Теодора; 8 монаха из Киновије Лавре Светог Александра Невског "Велика Охотка": Стотину и више монаха их других лењинградских цркава; укупно - 318 људи. Исте ноћи уапшени су сви монаси и братство манастира Светог Макарија и приведени у Лењинград као озлоглашени криминалци, чије срамно присуство представља опасност за друштво; са њима се поступало као са смртоносним инсектима које треба згазити.

Талас хапшења је као олуја протутњао Руском земљом, погађајући углавном монаштво, које је све донедавно било узвишени чувар народног морала и вредности. погодио је такође и свештенство и мирјане који су на овај или онај начин духовно били врло блиски монаштву. На пример, парохијски свештеник Александар Медведски уапшен је само због својих ватрених проповеди. Сви су упућени у Казахстанску област из које се скоро нико није вратио.

У исто време, у самом Лењинграду затворене су и опустошене многе цркве, страдала је чак и парохијска црква у којој се тако ватрено молио чувени научник И.П. Павлов ("Павловљев пас"). Он је лично ишао у Москву да покуша да спасе цркву; чим је он умро, тај величанствени архитектонски споменик посвећен Богородици Знамења, дигнут је у ваздух (1937.г.) и од њега није остало ни трага. До тог времена, свих 1400 ру-

ских манастира (не рачунајући скитове и новоформиране монашке заједнице) било је затворено и, уз неколико изузетака, уништено.

"Сви смо", присећа се један сведок, током тог ужасног периода осећали такву мучнину као од морске болести. Осећали смо се као да су нам садистички попљували душе или да су нам, на наше очи, на смрт претукли мајке. било је то осећање бола и гнева, а није било помоћи. У том ужасном стању налазио сам се у пролеће 1932. (Левитин - Краснов).

Ови људи нису очекивали да ће, убрзо после ове Свете ноћи, слободољубиве САД признати совјетску тиранију као пуноправну владу. А за све то време, марионетски представници Цркве тврдили су, по целом свету, да су хришћани у Русији слободни.

Извори:

- Монахиња Вероника, "Успомене", "Руски живот", Сан Франциско, 1954.
- Протојереј Герасим Шорец у књизи "Новомученици Русије" од Пољског, том I стр. 181 и том II стр. 284
- Л.П. "Смрт схи-епископа Макарија." Православна Русија", 13-14, 1944
- А.Краснов - Левитин: "Ликхие годи". Париз, 1977, стр. 215-20
- Наталија Г. фон Китер, рукописи (све на руском)

ОТАЦ НИКОЛАЈ ЗАГОРОВСКИ
(у монаштво јеромонах Серафим)

спомен 30.септембра (+1940)

"Светитељство није тек праведност, нешто чиме праведник заслужује радост блаженства у Царству Божијем, већ сам врхунац праведности, која испуњава људе благодаћу Божијом до те мере, да се излива и на оне који се налазе уз њих. Велико је њихово блаженство; оно потиче од личног опитног познања Славе Божије. Испуњени љубављу према људима, која проистиче из љубави према Богу, они са њима саосећају у њиховим потребама, и на њихове молбе појављују се као посредници и заступници пред Богом"

архиепископ Шангајски Јован (Максимовић)
(Св.Јован Шангајски)

Отац Николај је потицао из старе осиромашене племићке породице, одане Цркви. Његов отац, ђакон Михаил Теоктистович, живео је у пограничној области Ахтирској. Био је то човек изузетно благе нарави, која као да није од овога света. за њега није постојало ништа изван Цркве. С друге стране, његова супруга, Параскева Андрејевна рођена Роменскаја, била је честита жена. Бистрога ума, била је обдарена од Бога великим даровима. Врло рано је остала удовица, сама подигавши троје деце: Михаила, Ану и најмлађег Николаја. Премда неписмена, знала је

значај образовања и на све начине настојала да их ишколује. Старији син Михаил био је врло надарен; завршио је Богословију и уписао се на Духовну Академију, али је због тешког материјалног стања није завршио. Ускоро је умро од туберкулозе. Млађи син, Николај, растао је заједно са сеоском децом у окриљу природе у селу Гусинцу. Био је необично живахан, самопоуздан и несташан. Од детињства је волео народне песме и свој матерњи, малоруски дијалекат.

После уписа на Богословију почео је да пише поезију. Учење му се баш није много допадало, а посебно је мрзео математику. Ипак, захваљујући литерарном таленту, Коља је увек био међу најбољим ученицима богословије. У старијим разредима професор Руског језика организовао је позоришне представе. Тако је у младом заговорском откривен изузетан комичарски таленат. Требало је само да се појави на сцени па да изазове буру смеха у публици. Његова слава изашла је из граница Богословије и један добро познати глумачки мецена, понудио му је да постане члан његове трупе, са завидном платом. Мајка, јасно, није хтела ни да чује за то и озбиљно му рекла: Хоћу да те видим у сјајној свештеничкој одежди, или ћу те проклетити, и он је морао да се покори.

Супруга оца Николаја, Екатерина Ивановна, била је образована жена. Имали су двоје деце. Село у коме је службовао као свештеник звало се Малижино и било је потпуно учмало. Отац Николај није имао прилике да ту испољи своју богато обдарену природу. Није тешко замислити тешкоће са којима се као свештеник суочавао. Икона Мајке Божије коју је он толико величао, без сумње је била сведок горких суза његове нападене душе. Заиста, како би једна тако живахна природа могла да се помири са животарењем у таквој досадној и пустој мртваји? Колико мора да је била дубока његова унутрашња борба да би преобразио себе од комедијаша до уваженог духовног оца и пастира верујућих! А тај преображај се ипак догодио. Бриљантни природни дарови преобразили су се у духовне. Било је и то истинско чудо. Икона Мајке Божије, коју је отац Николај поштовао као чудотворну, уопште није била копија древних икона названих "Изгубљених потраживања". Али отац Николај јој је дао управо то име. То наводи на помисао да је млади свештеник био на рубу очајања и да га је сама Мајка Божија вратила на прави пут.

И поред љубави својих парохијана, када су му деца стасала за школу, преселио се у Харков и постао свештеник градске болничке цркве.

Као на селу, отац Николај је и овде наставио да служи акатист пред иконом и држи проповеди. Није га узнемиравало то што су у почетку тим службама присуствале само две-три старице, мада је, видећи да људи не долазе, могао само да тугује. Али то није дуго потрајало: уско-

ро се црква испунила, па чак постала и претесна. Његова слава као другог Хризостома (Златоуста) раширила се Харковом. Мала болничка црква ускоро је постала толико претрпана, да су зидови бивали влажни од људског даха. На Литургији је отац Николај држао две проповеди, од којих је једна била посвећена Јеванђељу за тај дан. Неко је једном рекао: "Баћушка данас није дуго говорио, само сат и по." Ретко кад је напуштао цркву пре три сата.

Отац Николај је образовао посебан хор са којим је обилазио куће и служио молебне. После молебана, сви би заједно обедовали, а затим певали "псалме" тј. побожне песме. Многе од њих написао је сам отац Николај. И.М.Концевич и још један младић, кога су звали Демочка, пратили су понекад Баћушку.

Отац Николај је радио на оснивању женског манастира. Али тек што су припреме за њега биле завршене, изби револуција. Тако манастир никада не би јавно отворен, али је тајно деловао.

Једна од његових монахиња била је Јулијаша Ноздрина. Она је намеравала да се уда, али је једном приликом ушла у цркву док је отац Николај проповедао. И то је заувек решило њену судбину. Одрекла се свог женика изабравши монашки пут. када је дошло време прогонства, отац Николај је изабрао Јулијашу за своју сапутницу.

Отац Николај је организовао литије. На једној од њих учествовао је и И.М.Концевич. У тим приликама окупило би се неколико хиљада људи. Ишло се у групама; испред сваке групе ношене су иконе, крстови и барјаци. Сви су певали, али тако да група која следи није могла чути певање групе испред себе. Пред другом групом ношени су други крст, икона и барјак, а певало се нешто друго. Било је мноштво таквих литија. једанпут, нешто пре краја пута, отац Николај се попео на једно узвишење и говорио народу. Рекао им је да ће се молити за кишу, пошто је тада владала страховита суша.

Када су стигли на договорено место, људи су се распоредили у шуми око Кириаждског манастира. Како цркве нису могле да приме у себе све ходочаснике, на једној шумској висоравни је током читаве ноћи служено Свеноћно бденије. За све време, до свитања, јеромонаси су исповедали народ. Када је ујутро служена Литургија, причесници су примали Свето причешће из свих путира које је манастир поседовао. То је потрајало до поднева. Када је причешће окончано, отац Николај је рекао: "Сада ћемо служити молебан за кишу. Нека свако падне на колена и моли Господа док небеске сузе не почну капати на земљу." Људи су клекли. Изненада, на ведром небу су се почели појављивати облаци; и заиста, на прашњаву земљу су, као сузе, почеле да капљу велике и тешке капи кише, подижући прашину на путу...када је киша почела да па-

Људи су у одушевљењу скоро оборили оца Николаја, али јеромоси су га окружили и повели ка манастиру. Сви су кренули у потрагу за склоништем. И тек када су сви пронашли заклон, проломио се страховит пљусак.

Након обеда, звонар је пришао оцу Николају и упитао: "Да ли наређујете да позвоним да се људи окупе?" Отац Николај се замислио и погнуо главу. Онда је рекао: "Позвони!"

Киша је наставила да лије као из кабла...али, тек што се огласило звон које је позивало на повратак, киша је престала. Враћајући се кућама у Харков, маса људи је ходала улицама носећи грање у рукама и полетно певајући: "Христос воскрес!" Грађани су отварали прозоре, и са чуђењем гледали на гомилу људи ношену радошћу.

Међу обичним народом отац Николај је био веома омиљен. У Харкову је после Руско-јапанског рата било много криминалаца, сакривених углавном на Хладној планини. када би се неки од њих тешко разболео, они су слали по оца Николаја и ноћу га доводили неким мрачним стазама. Појац који је пратио оца Николаја се тресао од страха. У пећини у коју су их доводили у ћошку се могло видети украдено крзно. Нико од крадљиваца није вређао оца Николаја. Тек после револуције, неки бандит - револуционар му је откинуо златни крст.

Још док је живео у Харкову, оцу Николају су, услед стајања на дугим службама и молитвама, почеле отицати ноге. Шалио се на сопствени рачун и говорио да ће, уколико га ноге не буду носиле, морати он носити њих.

Временом, уз благослов оптинског Старца Анатолија (Потапова) отац Николај је и сам почео да делује као Старац.

Избила је револуција. Јасно, већина људи окупљених око оца Николаја није још била наклоњена. Његов утицај је био велики и далеко се ширио. Не узимајући све то у обзир, на самом почетку Револуције бољшевици су га чак позивали и нудили му да са њима склопи одређени споразум. Захтевали су само једну ствар: да не држи никакве проповеди против комуниста. Нудили су му и новчану помоћ у злату са његову харитативну делатност. На овај предлог отац Николај је одговорио да служи Јединоме Богу и ником другом. Ускоро је ухапшен и послат у затвор. Може бити да је до хапшења оца Николаја дошло онда када је са једном већом групом људи приступио одбрани манастира који је служио као резиденција Епископа Харковског - а у то време био је то митрополит Анатоније Храповицки. Чим се прочуло да је ухапшен отац Николај, кварт испред затвора се испунио корпама са храном. И док је био у затвору, све затворенике могли су хранити намирницама које су њему доношене.

Видевши велику љубав народа према оцу Николају, власти су закључиле да ће бити боље ако га пошаљу изван Харкова. До тада је већ једанпут био ухапшен као један од двадесет четири свештеника који нису признали "обновљеничку" цркву. Сада му је предложено да напусти град и оде негде другде. Отац Николај је узео Јулијашу са собом и упутио се у Петроград. Многе монахиње желеле су да му се придруже, али је његов избор мудро пао на Јулијашу - првенствено због њене безграничне оданости и крепког здравља. Шалећи се, говорио јој је: "Ти немаш главу, него ћуп!" Заиста, она није разумела многе ствари, али је била ода на не само речју, већ и делом. И ко би могао поднети све оно што је она поднела?"

Отац Николај и Јулијаша обрели су се у Петрограду. Управо у то време појавили су се "живоцерковници". Шетајући градом, отац Николај и Јулијаша су стизали свуда, премда су избегавали храмове "живоцерковника". Једном приликом, ушли су у цркву која се налазила недалеко од њиховог стана. Ту се нека ђавоимана (опседнута) жена бесно бацила на оца Николаја вичући "Хеј, ти ћелави цмиздравче, јеси ли и овде дошао да нас мучиш?" Људи који су стајали унаоколо нису знали шта да мисле, гледајући скромну појаву оца Николаја, одевеног у скромну сељачку одећу. Ускоро су, међутим, осетили да онај кога посматрају ни у ком случају није обичан човек, упркос чињеници да је он као и сваки изгнаник настојао да остане у сенци. Ево и друго примера: једног дана, отац Николај је лежао у постељи болестан. Неко је позвонио. Јулијаша је отворила и угледала неколико Цигана на прагу. "Живи ли овде свештеник који прориче судбину?" "Не", одговорила је Јулијаша. "Али, нама су дали ту адресу: "Бороваја улица, број 46", рекли су Цигани. "Кажи оцу да су нам украли коња". Јулијаша је отишла код оца Николаја и саопштила: "Дошли су неки Цигани, али ви их не можете примити. Неко им је украо коња. Ако их примите, ми смо изгубљени. Не смемо никога примати. "У реду", сложио се отац Николај, "не можемо их примити; ништа зато, реци им да коња потраже код комшије". После неколико дана Цигани су се оново појавили, али овога пута са врећама пуним дарова. Коња су заиста пронашли код комшије.

Ево још једног догађаја. Отац Николај није никуда ишао изузев у цркву. Изненада је дошла нека жена преклињући га да њеној пријатељици, која је била на смрти, да Свето причешће. противно свим својим правилима, отац Николај се спремио и пошао, поневши са собом многопоштовану икону Мајке Божије "Изгубљених потраживања". У једном поткровљу, на постељи је млада жена лежала у несвести. Са усана јој је текла крвава пена. Двоје деце горко је јецело. "Децо" рекао је отац Николај "молите се Мајци Божијој" Она ће чути ваше молитве. Пред ико-

ном коју је донео започео је молебан са Акатистом. Сузе у потоцима текле низ лице оца Николаја: дословно је био мокар од суза. После молебана рекли су му: "Али, Баћушка, ви нисте читали молитве за исход душе!". "Није ни потребно", одговорио је. Убрзо су захвална деца дошла оцу Николају и даривала га цвећем и ретким веженим појасом какве су обично носили свештеници у Русији. Након тога стигла је и сама исцељена жена. Мада је током молебана била у несвести, ипак је осетила како се на њу спушта животворна сила. Постала је одана духовна кћи оца Николаја за све време док је живео у Петрограду.

Постоји још један незабораван случај који сведочи о прозорљивости оца Николаја. Он и Јулијаша морали су да потраже нови стан, јер је код њих почело да долази много људи. Пронашли су једно згодно место. Јулијаша се охрабрила и радосно рекла: "Баш лепо! Овде ћемо, Баћушка, ставити ваш кревет, а овде сто!" Отац Николај је пребледео и ништа није проговарао. Коначно се окренуо према домаћици: "Реците нам шта се овде догодило?" Испоставило се да се ту обесио један агент тајне полиције. Наравно да нису унајмили тај стан.

Године 1930. отац Николај је ухапшен и затворен у Петрограду. Његов боравак у Петрограду окончао се у чувеној "Светој ноћи", како су је назвали верујући из овог града, кад је током једне једине ноћи 1932. било ухапшено пет хиљада људи најоданијих Цркви.

Затвор у коме је био заточен отац Николај био је толико пренатрпан људима да је несрећни свештеник Господњи девет дана престајао на ногама; тада се један разбојник сажалио на њега и уступио му место испод стола, где је је могао лећи на под. После тога, отац Николај је упућен у Соловке. Његова Матушка, заједно са верном Јулијашом, пошла је на дуго путовање да би га посетила. када су стигле и када им је дозвољено да га виде, пришао им је обријан и изнурен. Било је време поста, али у погледу доношења хране за затворенике било је изричито наређено да морају бити од меса. Јулијаша је направила котлете од леће за које су се чувари преварили мислећи да су од меса.

Након боравка у Соловкам, отац Николај је, заједно са осталим затвореницима, упућен на далеки север. Пешке су прешли тундру, корачајући с брда на брдо. Мучили су их комарци. На једном месту преноћили су у напуштеној капели. Пробудивши се, отац Николај је приметио да је спавао под иконом "Изгубљених потраживање". То га је неизрециво охрабрило и осетио је да се налази под заштитом Царице небеске. Једино је он стигао до одредишта: остали нису преживели, помрли су на путу.

Јулијаша, одана као и увек, ни овде није напуштала оца Николаја. Стигла је до њега путујући сама у вагону и носећи корпу са храном. Путо-

вала је хиљадама километара. Пут је водио кроз тајгу. Често ју је наткриљавала поларна светлост која се искрила на небу. Сам Бог ју је чувао, тако да је безбедно путовала. На оца Николаја мотрили су стражари. Јулијаша није клонула духом. Ословила би војнике обративши им се са "Вањка" или "Детка", потапшала их по леђима и подсетила их на њихове сопствене мајке. "То је мој ујак", говорила им је; "Кад сам остала сироче, он ме је прихватио и одгајио. И ви имате мајку - сетите се ње. Пустите ме да одем и једем са својим ујаком. Издата је дозвола и отац Николај је дошао да обедује са Јулијашом.

Најзад је отац Николај окончао издржавање казне. Било му је дозвољено да живи било где изузев у харковској провинцији. Осматрајући мапу, запазио је да је Харкову најближи град Обојан у Курској провинцији. Тамо су се упутили возом. Причали су о томе, да, кад изађу из воза, не знају шта им је даље чинити. Њихов разговор послушавала је нека скромно одевена жена, која је путовала са њима. Поверила им је да она супруга једног прогнаног свештеника и да му је кренула у посету. Брижљиво посматрајући, открила је у оцу Николају лик истинског свештеника. Поверила им је да у Обојану постоји тајни манастир и дала им адресу. Када су пристигли тамо и позвонили, монахиња-вратарка у грађанском оделу им је отворила. Схвативши да траже преноћиште, одлучно им је рекла да је то немогуће; и оне саме су се сакривале и, уколико би почеле да примају намернике, истог момента би привукле пажњу на себе: "Свеједно, ипак ви реците игуманији за нас", захтевао је отац Николај. Игуманија није допустила да је чекају, него је брзо изашла и пријатељски их позвала да поделе обед са монахињама. Шта се догодило? У ноћи уочи њиховог доласка, у сну јој се јавио Свети Серафим и рекао: "Серафим из Харкова долази код тебе; прими га". Отац Николај је бризнуо у плач: "Ја сам отац Николај." У ствари, за време боравка у Соловкам, тајно је пострижен у монаха и добио име Серафим. Није се надао да ће се икад вратити у свет и да ће му се живот продужити, па је у тајности примио монашки постриг. У то време Јулијаша то није знала, али касније, када су боравили у Обојану и док је отац Николај служио Литургију, чула га је да, док узима Свето Причешће, себе назива "Јеромонах Серафим".

У Обојану нису дуго тражили стан. Отац Николај није никада излазио преко дана већ само ноћу, да би удахнуо мало свежег ваздуха. Литургију је служио свакодневно. Проскомидија, са бескрајним помињањем живих и мртвих, трајала је сатима. Понекад су ноћу долазиле сестре из Харкова и на тај начин он је управљао њиховим тајним манастиром.

Јулијаша је у Обојану живела у потпуној послушности оцу Николају. Он ју је постригао у монашки чин са именом Магдалина. Запослила се

у болници као чистачица. А онда неочекивано је изашао декрет да свако, ко је био полуписмен, мора полагати испит у складу са десетогодишњим програмом или ће бити отпуштен. Отац Николај је почео да даје часове Јулијаши. написао јој је састав под насловом "Јутро на селу" и рекао да га понесе са собом на писмени испит и препише када буду задали тему. Тема која је задата била је баш "Јутро на селу". За усмени испит, отац Николај јој је препоручио да научи напамет извесну песму. "Када буду питали ко зна, ти подигни руку." И заиста, питали су баш ту песму и Јулијаша је била једина која ју је знала напамет. Са математиком је било компликованије, јер је отац Николај и сам био врло слаб математичар. отворио је уджбеник алгебре и показао страну коју је Јулијаша треба да научи напамет. На испиту су тражили баш нешто са те стране. Јулијаша је прошла "десетогодишњи план" и од чистачице унапређена у болничарку.

Избио је Други светски рат. Из болнице у Обојану је неколико чланова медицинског персонала упућено на фронт и Јулијаша се налазила међу њима. Требало је да отац Николај остане сам - стар, болестан, неспособан за рад, измучен затворима и прогонима... Медицинско особље налазило се на платформи железничке станице. Свакога су прозивали по имену и смештали у воз. Једино није била прозвана Јулијаша... Воз је отишао... Јулијаша се журно упутила кући. И шта је видела? Отац Николај се молио. Простирка на којој је стајао била је сва мокра од његових суза.

Немци су заузели Обојан, војници су распоређени по свим кућама. Кућица у којој је боравио отац Николај такође је заузета. Био је принуђен да спава на поду. Међутим, немачки војници били су толико престрашени изгледом овог Старца, који је непрестано стајао на молитви, да не само да му нису одузели кревет, него су чак и обућу изували када би улазили у његову собу да га не би узнемиравали док се моли.

Ускоро је болничким колима одвежен кући, у Харков. Овде је отац Николај обављао службе Божије којима је присуствовао велики број људи. Рат се приближавао крају. Почело је повлачење Немаца. Отац Николај је одлучио да оде на запад јер, како је рекао, није више имао снаге да се поново суочи са бољшевицима. Прелазећи границу своје отаджбине горко је зајецао. Међутим, већ га је очекивала небеска отаджбина. Његов живот се прекинуо када је стигао у Перемишл. Имао је инфаркт. Смештен је у болницу, где је поживео још неколико дана. Умро је у предвечерје пред празник Покрова Пресвете Богородице, 30. септембра или 13. октобра 1943. године.

Све се догодило управо онако како је описао у једној песми, написаној двадесетак година раније, у време док је боравио у Петрограду, на самом почетку Револуције.

У тој песми описују се последњи топли дани ране јесени. Цвеће је престало да цвета. Јесење лишће пада на земљу. Умирућа природа немоћно се осмехује и заједно са њом и свештени песник и сам окончава своје последње овоземаљске дане. Баш као што је описао, тако се и догодило: била је наступила баш таква јесен. Отац Николај, који се за живота није истицао неком нарочитом лепотом постао је више него леп на одру. Његово лице носило је печат онога света, лепоте која се не може исказати речима. Као да су се отворила врата жељене небеске отаджбине у којој "праведници сијају као светила."

ЕПИСКОП ОНУФРИЈЕ СВЕТИТЕЉ КОЛИМЕ И МАГАДАНА

чији се спомен слави 12. јуна (+1938)

*"Одавна ми се јављаше Господ:
Љубим те љубављу вјечном, зато ти
једнако чиним милост".
(Иеремија, 31,3)*

*"Без мене не можете чинити ништа".
(Јован, 15, 5)*

*"Богу је све могуће"
(Натехм 19,26)*

Епископ Онуфрије рођен је неких десетак година пре краја XIX века. отац му се звао Максим Гагаљук, а на крштењу су будућем светитељу дали име Антоније. Очигледно да га је Бог врло рано упутио на монашки пут, што се види из чињенице да је убрзо по окончању Духовне академије у Санкт Петербургу постао епископ. Није нам познато у којој је манастир најпре ступио, али на основу успомена епископа Нектарија (из Сиетла) можемо претпоставити да је то било негде на југу Русије.

Једном приликом, када је био у посети неком парохијанину, послужили су га грожђем. Одбијајући понуду, испричао је доживљај из првих година проведених у манастиру који показује његов подвижнички жар. Манастир је био окружен виноградом и на путу од цркве до своје келије морао је да прође кроз редове грожђа. У лето једне недеље (или празника), пошто је на Литургији примио Свето причешће, млади Онуфрије враћао се из цркве у своју келију са светим осећањем након примања божанских тајни. Обиље врелог и мирисног грожђа привукло је његову пажњу. Застао је. Време је било топло и сунчано: спокој му је испуњавао срце. "Како је величанствено све што је господ створио", размишљао је. Одлучио је да откине грозд и да га поједе. Међутим, с обзиром да је још увек била тек средина лета, није било лако откинути грану. Безуспешно покушавајући да је отргне руком, савио ју је како би је одгризао зубима. У том тренутку једна мисао севнула му је кроз главу: он, који је управо окусио небеску храну Драгоцепог Тела и Крви Сина Божијег, Створитеља света и свега што је у њему, срзаво је своје достојанство, и као бесловесна звер, гризао је зубима. Због тога је дао завет да више никада у животу не окусу грожђе. То је и одржао, тако подражавајући Светог Саву Освећеног, који никада није јео јабуке, пошто је у детињству јео украдено воће.

Године 1923. рукоположен је за епископа и послат у град Кривој Рог у Херсонској области. Тамо је одлазио још док је био архимандрит, а сада је постао и његов први епископ.

Сећајући га се као бледог младића дуге плаве косе и подвижничког изгледа, не много високог, али поносног и одмереног држања. Његова мајка доцније је причала да је "његова убицајена храна била просфора, мало непосољеног кромпира и парче хлеба", и да је ноћи проводио у молитви. Лице му је било исцрпљено, бледо и префињених црта, као да је исклесано од слоноваче или миришљавог воска; било је то уистину лице светитеља.

Његове беседе биле су упечатљиве, нарочито оне које је држао након служења Божанствене Литургије. Био је врло приступачан и близак са људима, као да им је род, али увек на дистанци од прозаичних страна живота, као човек који није од овога света. Носио је радост у свом сплету својих снажних осећања. Људи би одмах осетили његову духовну снагу и топлину и следили би га у виђњи свет, у који их је водио богослужењима и Светим Тајнама. Његове надањујуће приче о Божијим угодницима, који су заваљујући својој присности са Богом, чинили чуда у Његово име, ватрене проповеди, укрепиле су верујуће пламеном ревношћу да прате Христа на Голготу. Његова вера, која је избијала из његових речи и дела била је искрица која је палила срца верујућима. Било је то непосредно пре него што је дошло време у коме је сва светост,

коју је достигла Света Русија, стављена на искушење у добу безакоња и махнитости богобораца.

Престона црква епископа Онуфрија била је црква Светог Николаја; она је касније, 1930. разорена као што је 1928. била и црква Успења Пресвете Богородице; црква богородичног Покрова није срушена, али је претворена у амбар. Релативно кратак период епископства владике Онуфрија у Кривом Рогу био је истински тријумф Православља. Кад год би он служио, људи свих узраста испуњавали су цркву до последњег места. Долазили су из оближњих села и стајали сво време богослужења. Многи млади људи заборављали су на биоскопе, игранке и сличне разоноде и, под његовим утицајем, остајали верни Цркви, упркос безбожничкој пропаганди Комсомола (Лиге младих комуниста).

Епископ Онуфрије ухапшен је у лето 1924. године. На вест о његовом одласку верујући су нагннули на железничке шине. Воз је лагано напуштао станицу. Владика Онуфрије стајао је иза затворских решетака и благосиљао народ. Оно што се затим десило тешко је описати: у великој жалости, људи су падали на колена пред вољеним Архипастиром. Њихове сузе и гласно риданье слили су се у један снажан вапај осиротелог стада, док се воз коначно није изгубио из вида.

Следеће године епископ Онуфрије био је премештен у Јелисаветград, центар Одесанске епархије. Године 1927. поново је ухапшен и протеран у Краснојарск. Тада је служио у престоној цркви у Курску. Био је ватрени противник "Обновљеништва" у одесанској области. Требало би овде забележити да су лепу саборну цркву у Одеси, која је на крају дигнута у ваздух, комунисти отприлике у то време затворили. После уобичајеног понижавајућег поступка скидања крстова и сличног, врата су закована и дуго је тако и остало. Једна студенткиња Универзитета, која је становала у близини, случајно је приметила да је неколико пута у глуво доба ноћи унутра треперило светло. Испитавши то открила је да су унутра сатанисти обављали "црну мису". Њена даља одважна истраживања, открила су јој да су совјетски комунисти, док су јавно пропигирали лажи атеизма, у суштини били антиатеисти који се баве сатанизмом (што је и обелодањено после доласка Немаца). То се може уочити и у њиховој мржњи према црквама, иконама, крстовима, свештеничким и монашким одежама, дакле, према свему што их је подсећало на Бога кога су мрзели (види: "Стаза православља", 1960. стр. 89, на руском).

БОРАЦ ПРОТИВ "ОБНОВЉЕНИШТВА"

Мати епископа Нектарија (из Сиетла, САД). била је духовна кћи оптинског старца Нектарија, са чијим је благословом касније примила и

монашки постриг. Мада су анти-хришћанске снаге већ снажно деловале током двадесетих година XX века, још је било могуће, премда уз велике потешкоће, ступити у контакт са оптинским живим светитељима. Она је непрестано имала ту могућност, јер је у то време живела у Харкову. Њен син Олег (будући епископ Нектарије) који је тада био чтец сећа се тог времена:

"Епископ Онуфије стигао је у Харков 1924., када је битка између православног народа и "живоцерковника" била на врхунцу и одмах се показао истинским стубом Православља. Први утисак који сте о њему добијали био је да то није човек од овога света. Био је висок, врло мршав и блед, као да је туберкулозан. Да је велики подвижник, могло се видети из сваког његовог геста, из дубоке сабраности, самоконтроле и непрестане молитве. Када би крочио у олтар, и само његово присуство учинило би да најразговорљивији чтеци замукну. Чинило се као да је ушао светитељ. Током служби Божијих, за њега није постојало ништа осим молитве. Често сам имао прилику да у олтару саслужујем са њим. Служио је са страхопоштовањем. Он је, служећи литургију, заиста стајао пред Богом, потпуно се погрузивши у молитву. За време богослужења од верујућих захтевао је потпуну тишину. Једном, док је за време божанствене Литургије стајао пред часном трпезом, нека суманута жена неколико пута је узвикнула: *"Владика Онуфрије", што је одјекнуло црквом. Људи су је одмах извели напоље, а она је наставила да виче: "В-л-д-и-к-а О-н-у-ф-и-ј-е!"* Имао је такву самоконтролу да није чак ни трепнуо и наставио је да стоји мирно као да је пред самим Богом. Служио је тако предано као да је у другом свету: често нам се чинило да је само телом на земљи.

"У Харкову није остао дуже од две године и за то време сви су га много заволели и поштовали. Моја мајка била је под духовним старањем оптинског старца Нектарија. Међутим, пошто је Оптина доста удаљена од Харкова, а времена врло тешка, било је много питања која није могла директно да упуте старцу Нектарију. Обратила се епископу Онуфрију и од тада је он често посећивао наш дом. И сам је веома поштовао Светог Старца Нектарија Оптинског и тражио од њега одговоре на многа своја питања, која му је моја мајка преносила. На жалост, био сам исувише млад да бих све то разумео и запамтио.

"Недалеко од Харкова, некада се налазио манастир Светог Николаја: комунисти су га затворили и све монахиње отерали. Игуманија је онда изнајмила неколико кућа у Харкову, и тамо се преселила са монахињама, задржавши и у новом дому сва правила монашког живота. Ту је становао и епископ Онуфрије. Присуствовао је трпези, беседио о душекорисним стварима и уопште, у тим страшним временима прогона његово присуство било је врло подстицајно.

"Совјети су живоцерковнике" искористили као једно од својих оруђа, и у целој јужној Русији само су две цркве остале истински православне; остале су биле разорене, затворене и препуштене скрнављењу или уступљене "живоцерковницима". Због тога мала црква на територији Харкова не само да је била крцата верницима, него је у њој једно време редовно служило 12 епископа и 24 свештеника. Разуме се, сви су они долазили или из затворених цркава или су били премештани из једног места у друго. Будући без крова над главом, нашли су уточиште код епископа Харковског Константина. Седиште владике Онуфрија било је заправо у Јелисаветграду и његов боравак у Харкову био је само привремен".

Догађај који описујемо показује нам епископа Онуфрија као милосрдног пастира, али и као истинског строгог надзиратеља чистоте Православља. Једном приликом посетио га је један свештеник из удаљене цркве; кајући се што је саслуживао са свештенством "живоцерковника", преклињао је епископа Онуфрија да га поново пријмио у крило Православља. На то је епископ Онуфрије одговорио да су такве ствари изван његове моћи и саветовао га је да оде у Москву и посети патријарха Тихона (што ставља догађај у време пре патријархове смрти, 25.марта 1925.године), у међувремену је позвао једну монахињу и наложио јој да прими осиромашеног, изгладнелог свештеника са сестринском љубављу, позвао га за трпезу, сместио га у топлу, просторију и обезбедио му све што је неопходно за путовање у Москву. Међутим, он сам није био присутан за трпезом, да не би тако на било који начин заједничарио са свештенством "живоцерковника".

Духовна кћи епископа Онуфрија, која је сачувала за нас један од његових портрета и једну лепу песму која је њему посвећена, сећа га се на овај начин:

"У годинама када је боравио у Харкову, епископ Онуфрије присуствовао је једном антирелигиозном митингу који се одржавао у позоришту у улици Римарск. Одговарајући једном од говорника, атеисти, епископ Онуфрије је закључио: "Христа су продали за тридесет сребрника; а за колико сте га ви продали?" Ово питање изазвало је тако бучне реакције да је митинг морао бити прекинут, а људима је речено да се разиђу. Питање истинских корена атеизма било је разрешено!

Када је епископ Онуфрије био ухапшен, совјетске власти потплатиле су једног пијаног криминалца да га убије. Разбојник је провалио кроз затворски зид са секиром у руци и стао пред Епископа. "Шта желиш?" упитао је Владика. "Да те убијем." "Шта сам ти учинио? Али хајде, убиј ме!" Међутим, и један једини поглед на Светитеља тако је разбудио савест окорелог разбојника да је овај бризнуо у плач. Одбацио је секи-

ру и плачући сео крај Епископових ногу, док му је овај причао о Христу. Такав приказ су затекли тамничари када су ујутро ушли. Потом је разбојник затворен у исту ћелију са Епископом.

ДЕЦА - МУЧЕНИЦИ ИЗ ХАРКОВА

У време док је епископ Онуфрије боравио у Харкову, у новој основној школи у Маскаловљевој улици избио је пожар. Мајка троје деце, која су похађала ту школу, исприповедала је следеће: "У предвечерје Благовести, 25.марта, атеистичка управа срачунато је организовала вече антиверског филмског програма са послужењем. Била су позвана сва деца из школе, али и деца предшколског узраста. Током приказивања филма, који је био усмерен против Мајке Божије, зачуо се крик: "Деца спасавајте главе! Пожар!" Читава кабина за пројекцију била је у пламену. Дошло је до страховите панике и сви су били ван себе. Дрвене степенице већ су биле у пламену и, у страху и очајању, деца су почела да искачу кроз прозоре на четвртој спрату. На улици испод прозора почела је да расте гомила дечијих тела, прва која су искочила била су мртва, али су деца ове жене преживела захваљујући томе што су пала на тела друге деце. Узана Алеја Батуринск била је закрчена лешевимна, а грађанство, обузето паником онемогућавало је ватрогасцима да помогну. Поменута мајка је, трчећи према школи, угледала своју најстарију кћи, Веру како са осталом децом држи чаршав на који су одозго скакала деца. Престрашена мајка са зебњом је тражила двоје друге деце у гомили тела и ускоро је спазила ципеле најмлађе кћери Луције. Извукавши је сву крваву и огарављену, видела је да јој је жив и син Виктор. Бог их је спасао. После два дана одржан је заједнички погреб жртвама пожара, наравно, без иједног свештеника. Читавом дужином Маскаловљевој улице била су отворена врата сваке стамбене зграде и када је погребна поворка почела да се креће, по два, три или четири ковчежића изнета су из сваке куће да би јој се прикључила, прича се да су многи родитељи који су изгубили децу у овом пожару касније доживели психичке поремећаје. С обзиром на гласине које су се у вези са узроцима пожара проносиле Харковом, управник НКВД-а је објавио један проглас у коме је запретио да ће због ширења "лажних гласина" пропагатори бити кажњени. Потпун број деце која су настрадала у том пожару никада није објављен. Ти невини паћеници били су жртве комунистичке куге и њихова крв, као крв Авељева и крв младенаца витлејемских, "вице до небеса".

ПРОЗОРЉИВИ ПАСТИР

12. октобра 1926., епископ Онуфрије је поново ухапшен. Овога пута протеран је у Стари Оскол где је, мада под присмотром, имао релативну слободу. О његовој слави као светог човека говорила нам је једна жена која сада живи у Њу Джерсију, Марија Мостико.

"Стари Оскол је древни град у унутрашњости, смештен на врху брдашца; некад је био познат по својим дивним црквама. Све те цркве уништили су бољшевици. Уместо њих ништа није подигнуто и на неким местима налазиле су се руине старих зидова, претећи да падну на људе који су пролазили покрај њих. Град је био окружен малим засеоцима, а већина њихових цркава била је или затворена или употребљена за амбаре.

У прво време, власти су епископа Онуфрија прогнале у Стари Оскол, безначајан и забачен градић, с намером да ограниче његов утицај, мада је и пре тога био лишен слободе и живео у изгнанству.

"Крајем двадесетих година, са родитељима сам живела недалеко од Старог Оскола, у Курској провинцији. Често смо одлазили у тај град, где смо посећивали моју сестру, која се тамо школовала до 1929. године. У дому поред куће у којој је становала моја сестра имала сам другарицу. Током једне наше посете чим је сазнала да смо дошли дотрчала је до моје сестре и стала да ме моли да идем са њом у цркву Светог Николаја, јер тога дана служи свети архијереј, епископ Онуфрије. Дошле смо до цркве и ја сам одмах била погођена самом епископовом појавом: био је висок, мршав, бледог, скоро прозирног лица, тако да је много подсећао на Христа живописаног на иконама. Служо је мирно и без журбе. Црква је била препуна народа који се сабрано молио. Међутим, више од свега погодило ме следеће: када сам, после Литургије, заједно са другима пришла по благослов позвао ме је по имену, а да ме никада пре тога није видео.

"Сутрадан сам била сведок великог чуда: када је епископ подигао путир приликом освећења Светих дарова, неко дете је вриснуло. Испоставило се да је то дете, у наручју мајке која је стајала насупрот олтару, кроз царске двери видело да је епископ сав у пламену и крикнуло: "Мама, погледај! Свештеник ће изгорети! Сав је у пламену!" Дете се задуго није могло смирити и стално је понављало исте речи упркос мајчином уверавању да нема ватре. Сви у цркви чули су детиње крике, мада нико није видео пламен. Када је после Литургије, мајка пришла епископу да прими благослов, испричала му је шта се догодило, али је он у својој скромности, одговорио да је то била само дечија уобразиља."

Нешто касније, крајем тридесетих година, једна побожна жена, која

је предано посећивала цркву сваки дан, мени и мојој свекрви испричала је о чудесном исцељењу кога се удостојила посредовањем епископа Онуфрија. Та жена боловала је од осипа који јој је узроковао не само свраб и болове по целом телу, већ ју је приморао и на живот у потпуној изолацији, пошто је био врло заразан. Две монахиње које су је посетиле такође сусе инфицирале. Ниједан медицински третман није јој донео никакво побољшање. У таквом стању није могла да допусти себи да оде у посету епископу Онуфрију, плашећи да ће и њега заразити; међутим, пошто је чула за исцељења која су се збила посредством његових молитава, одлучила је да му, као светитељу, напише писмо, једног дана клекла и пред икону Свете Тројице која се налазила у углу изнад њеног кревета и дуго се са сузама молила Богу, призивајући и епископа као богоугодног човека да јој дарује исцељење. Уморивши се од клечања на молитви, легла је на кревет и заспала. У полусну је видела епископа како се, заједно са њом, моли пред светом иконом. Онда је скинуо икону са зида, три пута њоме благословио жену, а онда икону вратио назад на њено место и ишчезао. Жена се затим пробудила. Видела је да је икона и све остало на свом месту, али је одмах осетила да је исцељена од своје болести: није било свраба, красте су ишчезле и осећала се потпуно здравом. Истовремено су исцељене и оне две монахиње. Жена се умила и одмах отрчала код епископа да му захвали за чудесно исцељење. После овог чуда, посећивала је храм Божији свакога дана и никада није пропуштала службе.

Ево још неколико примера који сведоче о прозорљивости епископа Онуфрија:

"Једна млада девојка често је ишла у цркву и много је волела службе које је обављао епископ Онуфрије: имала је вереника који је живео далеко и само повремено боравио у Старом Осколу, вероватно на студентској специјализацији. Срео је ту девојку заволели су се и он је обећао да ће се вратити и ожени се. Епископ је похвалио младог вереника и рекао јој да је због његовог повратка и њихове будуће брачне среће неопходно да иде у цркву, да код куће чита Свето Јеванђење и да сваке недеље са вером прима Свето Причешће. Три дана пре уговореног датума верениковог повратка, девојка се разболела; епископ јој је дао Свето Причешће и она је мирно издахнула. Девојчина мајка је јецала и оптуживала епископа што их није упозорио на трегедију која их очекује; међутим, он је одговорио да, уколико би рекао то младој, у цвету живота девојци, да ће ускоро умрети, она би клонула духом и била лишена Царства Небеског. С обзиром да је то време провела у посећивању цркве, исповедању и примању Светог Причешћа, верена је за самог небеског Женика и Он ју је узео себи.

У цркви у селу Јамској служио је стари свештеник, отац Јован, који је много патио због репресија на цркву, хапшења свештеника и затварања храмова. Да би га утешио, владика Онуфрије му је рекао да ће у својој цркви служити до смрти. Баћушка је поверовао речима прозорљивог епископа и сви парохијани били су тиме обрадовани. Међутим, отац Јован је био ухапшен заједно са осталим свештеницима; неки од њих били су стрељани, а други, заједно са оцем Јованом, убачени у воз и послани у прогонство. Стари свештеник био је потпуно исцрпљен тим путовањем. По неизрецивој милости Божијој, комунистичкој управи је изгледао као безнадежан случај те га је избацила из воза са речима: "Пустимо га да овде умре; зашто бисмо превозили леш?" Случајно су неки сељаци из суседног села туда пролазили и препознавши у њему свештеника, а откривши да је још жив, преузели су бригу о њему, говорећи да им је Господ послао Свог анђела. Отац Јован се опоравио и вратио у своје мало село Мајскоје, где је наставио да служи у својој цркви све до доласка немачке армије. Када је стигла вест да је отац Јован умро у Мајском, људи који су били сумњичави према епископу Онуфрију и неповерљиви приликом његовог хапшења и прогонства, коначно су се уверили у његову прозорљивост.

"Када сам у време Другог светског рата живела у Старом Осколу, често сам посећивала једну жену која је имала краву и продавала нам млеко. Једном, када сам као и обично, дошла код ње по млеко, чула сам запомагање њеног болесног брата, коме су ноге помодреле до колена и изазивале му неподношљиве болове. Била сам шокирана када сам чула ту жену да грди и проклиње свог напаћеног брата. Некада је имао свој сопствени стан, али га је изгубио; у болницу није примљен, јер су у то време све болнице биле препуне рањеника. Почела сам да се расправљам са њом и да је подсећам да није хришћански да се тако понаша према болесном брату. Међутим, наставила је да га малтретира и запретила је да ће га избацили на улицу као пса, јер је заслужио и гору судбину. Објашњавајући ми своје окрутно понашање, испричала ми је страшну причу о њему; био је комуниста и радио је за НКВД као джелат (лежактор). Био је одлично плаћен и користио врло комфоран стан. Његов рад састојао се у убијању осуђеника и свештеника. Чак се и хвалио да за сваку "главу" добија награду од педесет рубаља. (Совјети су имали обичај да приморају затвореника да окрене леђа джелату, да би му овај затим пуцао у потиљак). Њен брат се надао да ће погубити и епископа Онуфрија и да ће зато добити награду од сто рубаља, али је епископ прорекао: "Он неће видети моју смрт, ја ћу умрети у изгнанству; али, он ће бити страшно кажњен за своја злодела." И његове речи су се обистиниле...

"Често сам виђала једног свештеника који је одбацио свој свештенички чин и постао безбожник не би ли угоднио бољшевицима. Штавише, хулио је на Бога и клеветао епископа Онуфрија. владика је прорекао да ће доживети страшну смрт ако се не буде покајао. И шта мислите да се догодило? Слетео је низ степенице са другог спрата. За своју безбожничку пропаганду добио је добру плату. Убрзо после ове несреће, поново је пао са истих степеница и погинуо, оставивши за собом жену и троје мале деце.

Једном је Владика ишао кочијом врло споро због гомиле народа који се тискао око њега. Неки студент - атеиста слушао је доста о Епископу и пожеleo је да приђе ближе кочији и да га види. Био је врло изненађен видећи да му је Епископ, опазивши га усред гомиле, пријатељски климнуо главом и благословио га. Тај студент је касније поверовао у Бога и пожеleo да и сам прими свештенички чин. Затим је био ухапшен, прогнан и убијен, како су пријатељи обавестили његове родитеље, непосредно након њиховог повратка из прогонства.

у Стрелецкој области града Старог Оскола постојала је црква подигнута у част чудотворне иконе богородице Казанске, а бољшевици су планирали да је искористе као амбар за жито. Парохијани су се ватрено молили и преклињали за молитве епископа Онуфрија, како би се њихова црква спасла од скрнављења. Сакрили су своју локалну чудотворну икону и са страхом ишчекивали шта ће се следеће сручити на њих. Епископ се молио и рекао парохијанима да не јадикју за црквом, јер неће бити претворена у амбар. И заиста, када су совјетски шефови дошли да прегледају цркву, подигли су један део подних дасака и учинило им се да се испод пода налазе милиони црва, док парохијани, који су такође били присутни, нису видели ни једног црва. Совјетски службеници су поднели извештај о неодговарајућим условима за коришћење цркве као амбара; на тај начин, црква је сачувана, мада је била затворена. Остала је затворена све до доласка Немаца, када је поново отворена и када су се у њој поново обављале службе Божије.

Подједнако упечатљиво је и следеће чудо које су нам предочили сведоци. Партијски руководиоци, изненађени огромним бројем људи који су присуствовали службама владике Онуфрија у Старом Осколу, одлучили су да га позову у своју канцеларију и да му забране да врши мисионарску делатност тих размера. Када је Владика ушао у њихову канцеларију, био је запрепаштен видећи како ти совјетски шефови, као у струјном колу устају од својих столица и скидају шешире. Када је отишао, прекоревали су један другог, питајући се зашто је сваки од њих устао и зашто су скинули шешире. Међусобно су се договорили да ће приликом његове следеће посете мирно седети, са шеширима на гла-

вама. Међутим, од тога није било ништа: када је епископу Онуфрију наређено да се јави у њихову канцеларију, десила се иста ствар. Епископ им је рекао да би требало да покупе своје шешире са пода и да седну, нервозно су одговорили: "Не, господине, ми можемо мало стајати, а ви можете да седнете и да одморите; онда идите кући, позваћемо вас када нам будете поново били потребни."

Владика Онуфрије стигао је у Стари Оскол са својом остарелом мајком. Ту је Владика био под надзором НКВД-а и било му је забрањено да посећује домове својих парохијана, чак и оних болесник, што му је врло тешко падало. Пошто су се уверили да је његове врлине немогуће сакрити чак и у тако припростој средини и да људи долазе чак из далека да би видели вољеног архијереја, безбожничке власти поново су ухапсиле владiku и прогнале га. Његова мајка умрла је убрзо након његовог изгнанства из Старог Оскола.

Парохијани који су га волели, почели су му слати пакете у затвор, као што су му их раније доносили у стан. Владика би све поделио сиромашнима и изгнаницима који су заједно са њим били у концентрационом логору. Осуђеници су заволели Владiku и увек су настојали да уместо њега обаве најтежи део посла. Епископ је био у изгнанству укупно дванаест пута.

Коначно, пакете који су му били упућивани, пошта је почела да враћа, на основу чега се могло закључити да епископа више нема међу живима на земљи и да се преселио у небеску отаџбину заједно са осталим новомученицима Русије, пострадалим од комунистичких богобораца.

ПУТ ЗА КОЛИМУ

9. новембра 1929. епископ Онуфрије је поново ухапшен и јављено је да је упућен на Урал. Током година дивљачке совјетске "коллективизације" и прогона најбољих одгајивача жита у концентрационе логоре, и свештенство је било системски уништавано. Митрополит Одесе Анатолиј (Грисјук) који је увек помињао митрополита Петра као црквеног поглавара, такође је ухапшен у то време; његова сестра, супруга будућег Митрополита Алексија из Вилне (и њега су убили совјетски шпијуни) умрла је услед шока у тренутку његовог хапшења. Уследило је затим и хапшење његових викарних епископа: Партенија (Бријанског) и Онуфрија, који је очигледно, био накратко ослобођен. Крајем 1934. године и непосредно пре Другог светског рата, југ Одесе и Херсона није имао ни свештеника ни црква. Епископ Онуфрије је био упућен у озлоглашени источно-сибирски систем концентрационих логора, познат као Бајкалско-Амурска магистрала.

Требало је више од девет месеци да се дође до града Чита у централном Сибиру. Осуђеници су, као стока, превожени у товарним вагонима, под снажно наоружаном пратњом. Приликом сваког заустављања, на крову и испод вагона спровођен је детаљан претрес због могућег покушаја бекства. Заробљенике који су помрли током овог дела пута избацивали су са мостова у реку или из воза у шуму. У Читу, сви осуђеници били су темељито претресани, проверавани по списку неколико пута дневно, скидани до голе коже и приморавани да иду у логорско купатило где су шишани и бријани. Ни свештенство није било изузето од тога: један стражар им је држао главу, други руке на леђима, а трећи их је шишао.

Трећег дана сви затвореници су сврставани и натерани да марширају до луке, где су укрцавани на теретне лађе и одвожени најпре низ реку Шилку, а онда Амуром до Благовешченског. Ту су се преко ноћи заустављали и сутрадан би поново уследило прозивање по списку, претрес, санитарна инспекција и утврђивање одредишта за сваког човека. Наравно, као и увек, комисија би утврдила да су сви потпуно способни за рад. Истог дана приморавани су да марширају до градске периферије, у дугим редовима од преко хиљаду људи, као "радна армија", како су совјетски шефови обично називали своје жртве. Док су пролазили низ реку Бугунду, на високо уздигнутом, сликовитом месту окруженом шумом, видели би некадашњи манастир Успења Пресвете Богородице, основан 1905. године; на врху цркве, уместо крста, била је обешена црвена заставица са кабаистичким симболима, српом и чекићем. У том логору већ се налазило неколико хиљада заточеника. Нови осуђеници били су смештени у бараке од дасака пуних рупа; биле су окружене уобичајеним оградама од бодљикаве жице и стражарским кулама са митраљезима. Ујутро, после ретке супе од сочива, спровођени су поред стражарних кула на своја радна места, где су копали земљу. Неке радне бригаде добијале су лопате, друге мотике или колица да одвлаче отпад. Неки затвореници били су ту годинама, теглећи отпад километрима, да би га после вукли назад.

У том логору, сличног мравињаку, већ је било неколико епископа, од којих су неки били старији од шездесет година: поред епископа Онуфрија, био је ту и епископ Антоније (романовски), епископ Јосиф (Орахов), и епископ Варснауфије (Лузин). Нико од њих није прикривао свој свештенички чин; давали су савете другим радећи данима и често, ноћима, присећали христових речи упућених апостолу Петру: "Заиста, заиста ти кажем: кад си био млад, опасивао си се сам и ходио си куда си хтио; а кад остариш, ширићеш руке своје и други ће те опасати и одвести куда нећеш..." (Јн. 21, 18).

Сваки облик богослужења био је најстроже забрањен, али постоје сведочанства да су се она ипак обављала у традицији катакомби: служена су опела, људи су крштавани, рукополагани су свештеници, па су чак и епископи хиротонисани (што је било могуће само уколико је истовремено било присутно неколико епископа). Као по правилу сви осуђеници били су премештани из једног логора у други, тако да су архијереји морали брзо да врше посвећења, пре него што би их послали даље на север, у ужасну земљу Колиму, у "Логор смрти на Арктику."

Колима је планинска област уз истоимену реку, чије се притоке протежу јужно од Арктичког океана, па све до Охотског мора код Магадана. Раних тридесетих година та област постала је важна као перспективно место у погледу дугорочних ископавања злата, али је од средине 30-тих у целом свету позната као место огромног радног логора у којем је совјетска држава починила неописиве злочине. Магадан, главна лука која је опслуживала ову област, место је великог транзитног заточеничког логора и често је коришћена за слање затвореника у цео североисточни део Сибира, у коме се налазио огроман број логора смрти, од којих су неки досезали чак до планинске области у унутрашњости. У логорима смрти "непријатељи људског рода" радили су као немуште звери, на температури и 50 испод нуле и умирали од хладноће, глади и исцрпљености - најчешће убрзо по доласку - и због недостатка одговарајуће исхране, одеће и смештаја. Мада је првобитна намена тих логора била производња злата коришћењем јефтиног рада затвореника, у току неколико година они су постали места за истребљење милиона људи чији је једини злочин био у томе што су имали идеје супротне атеистичком режиму. Пошто су као стока превожени кроз Сибир и истоваривани по неколико хиљада истовремено, од Владивостока до Магадана или до лука на Арктичком мору, затвореници су упућивани на различита места у унутрашњост где су били присиљени да раде непосредно пре но што би их послали у смрт. Једини који су имали неке шансе да преживе били су обични криминалци, који су понекад били довољно снажни да издрже те окрутне услове. Када су постали физички неупотребљиви, "контрареволуционари" би једноставно били ликвидирани, а таквих је свакодневно било на стотине, од позних 30-тих до позних 50-их година. Колима је вероватно била најсуровији концентрациони логор на свету и могао се упоредити једино са Темниковим и логором Соловке из 20-тих или Логором Балтичког беломорског канала из 30-тих година; у сваком од њих годишње су убијани милиони људи као резултат једног погледа на свет смишљеног да поткопа и само постојање људског духа. Колима је збир свих совјетских достигнућа: она је плод хилијазма у малом, предукус царства Антихристовог на земљи.

ЈАГЊЕ ВОЂЕНО НА ЗАКЛАЊЕ

Да би стигли до Колиме затвореници су укрцавани на чамац "Сахалин" и низ реку Амур одвожени до Николијевска. Одатле, на бродовима америчке производње (купљеним за злато које су ископали робови из Колиме), затвореници су прелазили Охотско море до копна у Магадану. Искрцавши се у Охотском, робови - затвореници одвођени су пешице километрима далеко, под пратњом наоружаних чувара, кроз густу тајгу, до обале реке Колиме. Током дана, а нарочито ноћу, у шумама су облаци комараца отровних жаока претварали незаштићена, исцрпљена и потпуно измождена људска бића у крвљу умазане, безобличне и једва покретне сенке у ритамима. Свако је напрезао своје последње снаге да се не онесвети, јер би га у том случају стражар "приковао", што значи да би несрећника одвукли у жбуње и забили му у стомак оштар колац да не би побегао. Било је добро познато да стражари нису одговорни за убиство затвореника, али су зато због само једног одбеглог ризиковали своју сопствену главу.

Да бисмо поврдили ова нечовечна дела, присетимо се онога што сведоче затвореници са Соловке и Логора Балтичког беломорског канала. У то време када су джелати Держински и Бормин управљали логором Соловке, у њему су били заточени и један свештеник по имену Успењски и његови син. Сина су ускоро запослили као чувара. Спроводио је затворенике од једног до другог логора; очигледно да је својом суровошћу задобио поверење НКВД-а. Једне зиме, док је вејала мећава, требало је да спроведе и групу затвореника у којој је био и његов отац. Стар и болестан, отац се није могао кретати кроз дубок снег; често је посртао и падао и очигледно успоравао колону. Изопачени син наредио је оцу да скрене у жбуње и ту га је и убио. Пуцњи су одјекнуле кроз шуму и мећаву Соловке, у песму северних ветрова, сахраивши у снежно белу одежду новог Свештенумученика. Следећег пролећа тело протојереја пронађено је нетрулежно као мошти светитеља и са метком у потиљку. Пошто је починио такву гнусобу оцеубица је од НКВД-а унапређен и привремено је уживао њихово поверење. У следећих неколико година био је управник логора на Медвеђем брду и свих концентрационих логора око језера Оњега, док и сам није убијен у Јежовљевим чисткама. У то време, помоћник му је био још један нитков, некадашњи староверац Икоников.

Преживели у овој страшној експедицији коначно би стигли до реке. На обали се налазило неколико аветињских барака и порушено пристаниште за пароброде. Овде су сви затвореници убацивани у теретни чамац или омалени пароброд "Кукавица", у који би се укрцали и запо-

вили дуж златних обала реке кроз девичанске шуме, нова гомила робова упућених у рудник злата. А тамо, десетине хиљада људи осуђених на прерану смрт, нагомилани као мрави који не знају ни за зимске дане ни за летње ноћи, извлачили су са последњим дахом из груди, златно теле за безбожну совјетску идолатрију.

Колимски концентрациони логор у Магаданској области био је организован на исти начин као и сви други совјетски логори. Ограде од богљикаве жице, куле са увек будним стражарима, вечерње прозивке, оскудна исхрана и нељудски услови за рад... једина разлика била је у томе што се из Колиме није имало куда побећи, а нико није желео да се жртвује дивљим зверима. Дани одмора обично су били претварани у радне дане, у част неког совјетског достигнућа или неког од многих тирана као што је Лењин или Стаљин. Почетком септембра, пловидба је обично престајала и довожење нове радне снаге одлагано је до пролећа. Људи који су током зиме помрли, у лето су замењивани новим "народним непријатељима", што се понављало из године у годину. Таква је била атмосфера у којој је епископ Онуфрије окончао своје последње овоземаљске дане.

Један сведок, архиепископ Атанасије (Сахаров), је записао: "Нарочито је остало у памети оно време крајњег очајања, када смо чезнули за изгубљеним рајем - односно за могућношћу да обављамо службу Божију. Стигао је Велики петак, а ми смо били у шуми, пропадајући у маховинасту мочвару, уз опасност да упаднемо у такозване "вучје јаме" покривене снегом; ко год би у њих упао био би сигурно изгубљен. У таквој атмосфери исповедали смо се један другом и поверавали најтајније, најсветије мисли..."

Пошто би у свом сараднику препознали свештеника или епископа, а добро знајући да будућност не даје никакве наде за повратак на слободу у нормалан живот, многи од верујућих би затражили од тих тајних епископа да их пострижу у монахе; на тај начин прихватили би своју судбину као монашко послушање. Ти тајни монаси испуњавали су празан простор у чину видљивих духовних ратника, који су чистотом својих изнурујућих патњи и страдања војевали против злих сила непријатеља нашег спасења. Знамо за неке који су пострижени на тај начин и знамо да је њихово сведочанство истинито. Ту су се суочили са истинским светитељима. Ко може појмити слатке визије које су се откривале пред тим невиним жагањцима Христовим док су били (а још и данас су) вођени на заклање? Ко може рећи која је цена била плаћена за очување Православља у овом злом нараштају? Истина је да свет још увек постоји захваљујући једино њиховим молитвама и жртви.

И ту се губи последњи траг земаљког постојања епископа Онуфри-

ја. Његово светитељство је, нема сумње, многе душе одвело у рај. Године 1938. до његовог удаљеног словесног стада на југу европског дела Русије допрле су гласине да је убијен приликом покушаја бекства, али су све такве приче у ствари неосноване. Једва да се ико вратио са Колиме.

Разумљиво је зашто су комунисти сматрали да је неопходно да муче и уништавају тако доброг човека; зло презише доброту и светост, јер оне одржавају Бога. Они који истински верују у комунизам као једну идеалистичку философију не могу да објасне зашто је било неопходно мучити и уништити такав пример врлине и доброте као што је епископ Онуфрије, да би се људима донела овоземаљска срећа. Ми то можемо разумети на темељу православног светоотачког предања о духовном слепилу: комунисти изазивају такве патње, јер им је савест нечиста и кривотворена; они се налазе у стању обманутости и њихови узвишени снови о људском бољитку само су опсена којом су прикривене убилачке намере њиховог система. Можда ће нас пример оних који су, као и епископ Онуфрије, патили и задобили победу над снагама Антихриста, спасти од те страшне обмане! АМИН.

Игуман Герман Платински

Извори:

- ољски: "Новомученици Русији", том II
- Регелсон: "Трагедија руске цркве"
- Конкист: "Логор смрти на Арктику"
- М.Мостико: "Епископ Онуфрије", "Православна Русија", бр. 6, 1972.год
- Архимандрит Серафим Вербин: "Новомученик Архимандрит Генедиј", "Православна стаза", 1963.година
- Личне успомене епископа Нектарија из сиетла, Вере Концевич, о. Сергеја Шукина, Матушке Александре Пављусик.

СВЕШТЕНОМУЧЕНИК ИЛИЈА и његова матушка Јевгенија Четверухина,

спомен 16. фебруара (+1934)

*"Када се човек потпуно и одлучно окрене ка вечној истини,
као и кад се у потпуности окрене од ње, он више не живи и
приморан је да умре. Прошао је кроз све што овај живот
може да да и постао је зрео за будућност".
(Свети Герман Новомученик)*

Живот оца Илије тесно је повезан са праведном женом коју му је даривао Бог и која је у потпуности делила његове патње и радости. Јевгенија је била врло побожна девојка и размишљала о монаштву; међутим, на Сабору Светог Варнаве у Гетсиманском скиту, почела је да тражи побожног младожењу. Илијини родитељи полагали су велике наде у њега пошто је био бриљантан студент али, после сусрета са Јевгенијом, њих двоје су почели озбиљно да читају духовну литературу. Илија је напустио Универзитет и привлачну каријеру и уписао се на Академију Светог Сергеја при лаври Свете Тројице.

Јевгенини родитељи живели су у потпуној послушности светим Старцима. Њена мајка познавала је велики број ових светих људи и често је одлазила да их посети. Видевши то, Илија Николајевич је пожеleo да и сам има Старца који би га водио у духовном животу. Јевгенија га је саветовала да се упуту у Гетсимански скит код оца Варнаве, и млади богослов је већ сутрадан пошао. Отац Варнава га је љубазно примио, понудио га да седне, однекуд донео самовар и насуо му чај; све време је, милујући га по коси, говорио: "Ти си мој мученик, ти си мој исповедник". Онда му је дао неколико упутстава по којима ће се управљати и отпустио га. Срећни богослов се упутуио у гостопримницу. Најзад је нашао духовног вођу коме је могао поверити читав свој живот. Увече је отишао у цркву и са запрепашћењем чуо да држе помен новоупокојеном јеромонаху Варнави. Колико је морало бити његово изненађење и бол када је сазнао да је само неколико часова пошто је отишао од њега, старац Варнава умро. Узнемирен, вратио се кући.

Господ међутим, није оставио неуслишеном чежњу верујуће душе. После неког времена, Илијине колеге - студенти понудили су да га одведу до Зосимине испоснице, која се налазила недалеко од Тројичине Лавре, да упозна старца Алексија Пустинјака (он ће касније извући жреб за избор патријарха Тихона). Илија се са задовољством сложио. Старац их је топло примио и ускоро постао духовни отац и Илији и његовој вереници. Када их је први пут видео заједно, ускликнуо је: "Где, како је он висок и како је она малена!" И заиста, отац Илија је био врло висок и снажан, прави витез, док је Јевгенија била врло крхка девојка. Са благословом старца Алексија, састајали су се два пута месечно у кући Јевгенијиних родитеља; два пута месечно могао јој је писати писма, која би најпре прочитала њена мајка; тако је протекло неколико година. Илија је успешно окончао Богословију и започео студије на Духовној Академији.

Тада Јевгенија је имала већ 25 година и у то време сматрало се да више није млада. Тада је изашао и нови закон по коме би студенти Академије могли да се жене. Духовник Јевгенијине породице, Московљанин, покушао је да убрза њихово венчање. Илија га је послушао и пошао Јевгенијиним родитељима. Међутим, искрсла је једна неочекивана препрека: Јевгенијин отац је одбио да благослови брак, јер Илија није имао од чега да издржава невесту. Илија се наљутио и отишао, залупивши врата за собом. Јевгенијина мајка га је убеђивала да још једном разговара са оцем. Морао је стално да понавља како ће бити способни да живе од сопственог новца, мада се у суштини сав њихов иметак састојао од мале своте коју је Јевгенија зарадила дајући часове музике и коју је уз мајчин благослов одвајала за мираз. Најзад је отац дао свој пристанак. Прославили су венчање тихо и скромно и одмах се упутили на брачно путовање у Зосимину испосницу, да би се код свог вољеног духовника припремили за Свето причешће.

Цела Јевгенијина породица изузетно је поштовала старца Алексеја, један од њених рођака, који се касније замонашио често је одлазио у зосимину испосницу и више пута сањао исти сан: личило је на неки празник; оснивач манастира, подвижник Зосима, стајао је усред царских двери и помазивао свакога ко би му пришао; после помазања, људи су у блиставо белим одежама пролазили кроз саме царске двери. Тај сан, нарочито због тога што се тако често понављао, а и због тога што су у њему и жене улазиле у олтар, много је узнемиравао младића. Коначно када је исти сан сањао и шести пут, отишао је од старца Алексеја. Старац му није протумачио значење сна, али је упитао: "А је ли било много људи?" "Било је много, Баћушка, читава гомила!" "Е, слава Богу, слава Богу", радосно је понављао Старац.

Младенци су у манастиру провели скоро месец дана. Вративши се у Москву изнајмили су стан на Сергејском поседу, недалеко од манастира Светог Сергеја. Живели су у крајњој оскудици, али као што су и обећали Јевгенијном оцу, живели су од сопственог новца. Матушка је увек истицала да никада у животу ни од кога није позајмила ни копејку, а били су толико сиромашни да је Јевгенија могла себи дозволити да дневно у пећ стави само шест цепаница да би загрејала стан који, разумљиво због тога, никада није био баш угрејан.

Када им се родило прво дете, одмах су послали телеграм Јевгенијиној сестри. Пошто је допутовала, саопштила им је да је за рођење детета знала и пре него што је телеграм стигао. "Али како", запитали су. "У сну ми се јавио Свети Серафим и рекао: "иди и честитај им; родио им се син и зваће се Сергеј." И заиста, првом сину дали су име Сергеј, а другом Серафим.

Отац Илија је завршио Академију пре него што је избила револуција. Пошто је рукоположен, накратко је служио при једном сиротишту, а затим је премештен у цркву Светог Николаја у томачевском округу у Москви, где је служио до 1932. године када је ухапшен.

Као ревностан свештеник он никада није скраћивао службе. Наглас је изговарао стихире које је требало певати и често читао каноне. Матушка је сваки дан долазила у цркву и дириговала хором. У то суморно доба по избијању револуције црква Светог Николаја у Толмачевском округу била је за многе верујуће извор духовне светлости. Једна парохијанка оца Илије се присећа: "Наша црква у Толмачеву блиста од чистоте. Међутим, било је тако хладно да би вам се ноге заледиле на поду." Ипак, ни у једној прилици Матушка није губила наду у Бога.

Једанпут на дан Светог Николаја, Матушка се вратила из цркве и ставивши руку у джеп, открила да је празан; на тај дан обично су у свом дому окупљали парохијане на скроман обед. Брзо се вратила у цркву и запитала Баћушку има ли он нешто новца. Са изгледом кривца, испружио је руку у којој је било само неколико бакарних новчића. Са тим се ништа није могло учинити и Матушка је пошла кући. Путем је размишљала како би било добро када би имала бар две рубље: могла би купити нешто грашка, мало уља и још понешто и то би било право обиље... С таквим мислима стигла је до куће.

Био је топао пролећни дан и испред њихове терасе било је безброј барица. Ноге су јој биле умотане у обојке, јер је у те дане било немогуће доћи до ципела; у таквој крпеној обући почела је да скаче преко бара. Изненада поглед јој се зауставио на брижљиво замотаним рубљама које су као два чамчића пловиле по води. Извадила их је и

почела да запиткује пролазнике није ли неко од њих изгубио две рубље; сви су одговарали да нису. Онда је Матушка, захваљујући Богу и још једном понављајући: "Иштите најпре Царства Божијег, а све остало ће вам се дати", започела да припрема скромни обед.

Други пут су се Матушка и Баћушка спремали у Зосимину испосницу. У то време манастир више није био у могућности да прехранује оне који су долазили, јер једва да је било довољно хране и за монахе. Десило се да тог дана нису имали ни копејку код себе. Ипак, матушка није одустала од одласка, већ се упутила код старог чтеца да га замоли да припази на децу у њеном одсуству. Путем је понављала: "Препусти своју бригу Господу и он ће те укрепити". То је било нешто што је посебно одликовало Матушку: речи Писма, које су за већину биле само књишке фразе које се механички уче, за њу су биле живе и стварне. Када је дошла кући, саплела се о велики предмет умотан у ланену врећу. Преплашила се да би то могао бити леш и почела да бежи; међутим, запазила је да је предмет исувише мали и приморала себе да се врати. Претпостављајући да је унутра вероватно напуштено дете, завирила је у врећу и зинула од чуда: била је пуна свих врста хране - меса, уља, хлеба, једном речју, свега што им је било потребно за путовање. По свој прилици је неко из села дошао у град да прода намирнице, али се уплашио полиције и бацио врећу крај пута.

Наравно, није се увек за Матушку све тако срећно завршавало, али она никада није губила присуство духа. Једном је нека непозната жена дошла код ње и понудила да јој прода пуну врећу хране за малу суму новца; на једвите јаде сакупила је копејку по копејку и дала жени новац, а онда су отишле до железничке станице, где се по жениним речима, налазила храна. Матушка је чекала неколико сати пре него што је отишла до колосека и онда видела да су тамо врата закључана и да нема никога. Било јој је тешко да се врати кући, где су је гладни Баћушка и деца нестрпљиво очекивали. Путем је размишљала о томе како се човек може молити за такве људе: најзад, они помажу нашем спасењу - док, сигурно, унизују своје сопствене душе. када је ушла у собу и сусрела се са зачуђеним погледима породице, Матушка је рекла: "Устајте децо, да се помолимо; хвала Богу за све! Опљачкани смо!"

Сви ти губици били су, међутим занемариви у поређењу са болом који је Матушка препатила када им је умро најмлађи син, Вања. Са старијом децом играо се на улици и прехладио се с обзиром да Матушка није могла стално да га надзире (свакодневно је певала у цркви), назеб се претворио у менингитис. Баш у то време Матушка је сло-

мила руку. Све се на њу истовремено сручило: фатална болест њеног сина, сломљена рука, глад; и поред свега, свакодневно је одлазила у цркву на богослужења. Вањине патње биле су тако тешке да се и он сам питао: "Је ли истина, мајко, да сам и ја мученик?" Умро је истог дана када и старац Алексеј. Отац Илија је у погребној проповеди истакао да је тог дана умрло мало дете после патњи које надмашују и снаге одраслих, иако очигледно није могло много да греши. Монахиња која је саслуживала у олтару пришла је Матушки и рекла: "Честитам вам, драга матушка, ви имате сина који је већ у рају!" Пред крај живота, Матушка је заборавила на Вању. Обично је говорила: "Имам петоро деце". А онда би са осмехом кривца додала: "Не могу се сетити свега из свог живота. Господ ми је одузео његов најтежи део."

II

Отац Илија водио је подвижнички живот. Само две седмице годишње проводио је са породицом на селу, где су се деца одмарала, а црква поправљала и чистила. Уопштено говорећи, служио је сваки дан, без изостављања или скраћивања било чега у службама. Увече, након Вечерње, одржавали су се духовни разговори.

Матушка се свакодневно старала да Баћушка једе пре поноћи, јер је долазио кући тек после једанаест сати. Ујутро би Баћушка још спавао, а нека од духовних кћери би дотрчала да види да ли је већ устао (парохија му је добрим делом била састављена од млађих људи). Матушка никада није приговарала због тих непријатности и само би рекла: "Стигла је нека слушкиња Божија. Чини ми се да није баш срећна. Нешто касније, та слушкиња божија била би позвана за певницу на разговор. Касније је епископ Јован говорио Матушки (после смрти оца Илије, одлазила је у његову цркву): "Ваш Баћушка је био мој идеал, а ви сте у свему били његов веран помоћник."

У тим тешким, гладним годинама, успели су да очувају лепоту и раскош цркве и богатство одежде. Како су само били поносни на свога Баћушку када је служио у лепој и раскошној одежди или када им је читао и објашњавао дела Светих отаца! Једном, након једне посебно успешне беседе о Светом Јовану Златоустом, Баћушка је пролазио поред певнице, а Матушка му је тихо рекла: "Он нам је показао висину смиреноумља", из Светитељевог тропара.

Била је 1932. година. Стално су се дешавали претреси, хапшења и прогони. Ухапшено је неколико свештеника из цркве, заједно са неколицином својих рођака. Баћушку су позвали у НКВД и обећали да му се ништа не-

ће догодити уколико се одрекне свештеничког чина. Неки његови пријатељи покушали су да му обезбеде сигуран положај на послу експерта (стручњака) за уметност у Третјаковској галерији. Не знајући шта да чини, Баћушка је дошао кући и Матушка га је охрабрила за исповедништво.

Ускоро је био имендан оца Илије и у посету им је дошло неколико гостију. Из неких разлога, Баћушка се вратио у живот, па је био врло расположен и оран за шалу. Гости су се разишли тек касно увече; кроз неколико минута једна парохијанка се вратила и дошапнула Матушки да ју је полиција врло пажљиво мотрила. Матушка се захвалила девојци и изашла напоље. Појавила су се три човека и упитали су где живе Четверукини. Матушка је показала зграду и дала број стана док је сама брзо отрчала кући. "Баћушка, дошли су по тебе", рекла је улазећи у собу. Баћушка је ставио епитрахил старца Алексеја и почео да чита Молитву пре почетка сваког доброг дела. Није успео ни да изговори последње речи, када се зачуло грубо лупање на врата. Матушка их је дочекала са лаким наклоном: "Уђите". Журили су и прилично збуњено су упитали: "Јеси ли нам оно ти показала пут?" "Да" "Добро, спреми се". Све у свему, били су врло љубазни и допустили су им да се опросте једно са другим. Док је Матушка на брзину припремала оно најнеопходније, извршили су површан претрес. Када су излазили, један од њих је рекао: "Добро, матушка, сада можеш мирно да спаваш, нећемо те више узнемиравати." "Како сад могу мирно да спавам", упитала је Матушка... Читаву ноћ провела је у сузама и молитви, али је свеједно пред јутро задремала. Тада је видела једну величанствену госпођу која јој је рекла: "Не бој се, ништа се неће догодити Баћушки у затвору. Ја ћу се залагати за њега." "Да ли Ви заиста имате ауторитета и у затвору", упитала је запрепашћена Матушка." "Ја имам ауторитета на сваком месту. Не бој се, ништа му неће учинити у затвору, али ти се моли Адријану и Наталији." Са тим речима, блистава госпођа је ишчезла. Матушка се пробудила са чуђењем зашто јој је Мајка Божија (схватила је да јој се јавила сама пречиста Дјева) наложила да се моли Адријану и Наталији. Када је прочитала њихово житије (26. август) видела је да је Адријан био мученик и да је Наталија пропатила заједно са њим и укрепила га на подвиг, и постало јој је јасно зашто је Пресвета Богородица рекла да се моли баш тим светитељима.

После Баћушкиног хапшења, Матушку су задесиле нове недаће. Избачени су из стана и неко време лутали су унаоколо док их није прихватила једна породица. Деца су избачена из школе а њихова огромна библиотека је покрадена. Ипак, највећа несрећа била је смрт њихове једине кћери. Машења је била најмлађе дете у породици. Када је била трудна, матушка је посетила старца Алексеја који је тада још био жив.

Дочекао ју је са питањем: "Ко је тамо?" "Грешна Јевгенија," одговорила је: "Јеси ли сама?" "Не, Баћушка, двоје нас је". Док је прилазила по његов благослов, упитала је: "Баћушка шта ћу родити?" "Кћер, само ћеш јој морати сашити венчаницу". Матушка је била изненађена: "Наравно, ако је девојчица, да јој морам сашити венчаницу!" Тек после Машењкине смрти, схватила је Старчеве речи - њена кћи постала је невеста Христова.

Девојчица је умрла од обичне деце болести; њен слабачак организам (била је стара само пет година) није био способан да се избори против глади, хладноће и болести у исто време. у таквим околностима (у то време Јевгенија је умрла и мајка), Матушка је била охрабрена само једним: молитвом Светог Јована Златоустог, коју је непрестано понављала: "Нека је хвала Богу за све!".

III

Услед свих тих недаћа, Матушка је тек након две године могла да посети супруга, који се тада налазио у изгнанству у области реке Краснаја Вишера. Било је тешко доћи до тог изолованог северњачког села током блатњаве пролећне сезоне, али је ипак успела да стигне на своје одредиште. понела је Јеванђеље и бочицу освећене воде за оца Илију. Јеванђеље му је одмах одузето, али их је бочица заинтересовала. "Шта је ово?" "За вас, то је само вода, а за мене је светиња. И то је мој лек"; одговорила је Матушка.

Баћушка се, што је Матушка Јевгенија одмах приметилa, страховито променио. Није ју благословио, већ је, напротив, рекао: "Ја овде више не чинодејствујем као свештеник." Изгледао је сломљен, као да су га мучили. Сусрет је дуго трајао, и Баћушка је могао све да јој исприча. У затвору у који је доведен после хапшења био је смештен у посебну ћелију: мала просторија била је апсолутно попуњена и изгледало је да уопште нема слободног места. Баћушка није знао шта да ради, а онда му је неко довикнуо: "Завуци се под лежај! Баћушки, који је био врло висок, то није било нимало лако; најзад је успео да се завуче под кревет и легне на прљави под пун испљувака.

Било је немогуће заспати у тим околностима, а запомагање и клетве још више су реметили сан. Баћушка се сетио своје духовне деце и њиховог поштовања и бризнуо је у плач. Испричао јој је и како је доведен у Краснују вишеру преко скоро замрзнутог снега. Танак слој леда одмах је пуцао под његовим ногама и затвореници су са сваким кораком до чланака упали у дубок снег. Неки човек, који је корачао поред Баћушке, је рекао: "Некада сам волео шуму, а сада је мрзим" и замахнуо песницом према шуми. Мокри до костију, без ичега за јело или

пиће током читавог дана, приморани да ноћу корачају до колибе, исцрпљени људи моментално су падали на под и заспали као мртви.

Сан никако није долазио на очи оцу Илији. Касно у ноћ, из дубине његове душе проломио се јецај: "Боже, зашто си ме напустио? Верно сам ти служио, Теби сам предао читав свој живот. Колико сам само акати-ста и канона прочитао! Са каквим сам жаром служио у цркви! Зашто си ме напустио, па сад оволико патим? Мајко Божија, Свети Владико Николаје, Свети наш оче Серафиме, сви светитељи Божији! После свих молитава које сам вам упутио, зашто ме толико муче?"

Читаве ноћи је, плачући, призивао Бога. Изненада, божанска посета се, попут пламена, коснула његове страдалне душе испуњавајући га неземаљском утехом. Светлост Вере тајанствено је просветлила његово срце, разгоревајући неизрециву свесажижујућу љубав према Христу, коју по речима Светог апостола Павла, "човеку није могуће исказати" (ИИ Кор. 12,4). Када је свануло, био је то други човек. Поново рођен и као "Крштен огњем". После те ноћи, више није могао да живи обичним животом. Матушки је рекао: "Немој мислити да ћу, чак и да изађем одавде икад више моћи да служим као раније. Стари свет је ишчезао заувек и више нема повратка." Свет на који је био привикнут за њега је заувек нестао, јер му је посредством Пресвете Богородице дарован одблесак другог света, као што је Она и обећала његовој Матушки, новој Светој Наталији. Од тог времена једино му је преостало или да попусти и постане обичан, ропски покоран совјетски грађанин, или да потпуно умре за овај свет. Постојаност његовог карактера није му дозволила да у условима безбожничког притиска носи "јарам свештенства". Он је то схватио и избрао смрт као јединство са Животодавцем - Христом нашим Господом.

На расстанку, Баћушка је рекао Матушки: "Знај, ја сада изгарам од љубави за Христа. Схватио сам да од Њега не постоји ништа боље нити чудесније. Умрећу за Њега!" Опростили су се и Матушка се упутила на дуг и напоран пут кући. Кад је стигла, дочекао ју је телеграм: у затворском кругу је избио пожар и отац Илија је изгорео са још једанаесторицом људи. Колико само симболике има у томе - и само име "Илија" значи "платић".

После Баћушкине смрти, Матушка је дуго била болесна, а онда се прихватила писања својих мемоара. У то време уснила је овакав сан: пред њом се, као жив, појавио свештеник Пјотр Љагов (убијен неколико година пре тога) и рекао јој: "Драга Матушка, требало би да се молиш Светом Сергеју, Светом Серафиму и Свештенумученику Памфилију. Помолимо се заједно: Свети оче Сергеју, моли Бога за нас! Свети оче Серафиме, моли Бога за нас! Свети свештенумученике Памфилије, моли Бога за нас! Пробудивши се, Матушка је размишљала о томе како је ње-

на породица увек поштовала Светог Сергеја и Светог Серафима, па су и својим синовима дали имена по тој двојници светитеља; међутим, она није чак ни чула за Светог свештенотученика Памфилија! Када је дошла у цркву и отворила Минеј, сазнала је да се управо тог дана слави спомен свештенотученика Памфилија (16. фебруар). Прочитавши житије овог Светитеља, дознала је да је Свети Памфилије био високо образовани свештеник и да је поседовао огромну библиотеку, а пострадао је са још једанаесторицом мученика, од којих су неки изгорели у пламену.

IV

Остатак Матушкиног живота није био лак. била је сама, без мужа са дететом у наручју; али још увек је, као и раније свакога дана певала и дириговала у цркви. После смрти оца Илије Матушка је одлазила да пева у цркви Светог Георгија Неокесаријског, где је служио извесни епископ Јован. Био је сасвим млад, није имао више од четрдесет година. И сам строги подвижник, од хора је захтевао прецизно испуњавање типика. Друге монашке службе и ревностан верски живот парохије нису се могли свидети совјетским властодршцима. 1937. током Великог (Ускршњег) поста, дошли су по владику. Неко га је претходно упозорио и био је припремљен за хапшење. Када га је полиција замолила да изађе на пет минута, Владика је пришао Матушки и рекао јој: "Драга Матушка, ако се не вратим за петнаест минута, почните Вечерњу без мене." Наравно, није се више никада вратио.

Матушка је имала много поштовања за успомену на епископа Јована. Никада није испуштала из руку бројанице које је добила од њега и које су посивеле од сталне употребе. Те бројанице су и сахрањене са њом.

Почео је Други светски рат. На Матушку су насрнуле нове невоље. Један син био је ухапшен, а двојица су била на фронту; старији се никада није ни вратио. Она је гладовала. Међутим, увек је остала она иста, смирена Матушка која се узда у Бога. Једном је, видевши какве недаће долазе на верујуће, почела да сумња и да се пита није ли дошао крај хришћанству у Русији. Са тим мислима пошла је на починак и уснила необичан сан: јавила јој се Мајка Божија и рекла: "Док год гори кандило пред животом Светог Сергеја, руска Црква ће постојати." матушка се још увек двоумила и почела је да се моли: "Мајко Божија, ако си то заиста ти, дај ми да видим овај сан и други пут." Следеће ноћи поново је сањала то исто. Приповедајући о овоме, Матушка је увек непоколебљиво додавала: "А кандило још увек гори!"

Године су пролазиле, а Матушка је живела исто као и раније, увек је била окружена људима, пошто је након Баћушкине смрти, а на њего-

ву молбу, преузела бригу о његовој духовној деци. У условима када су чак и многи свештеници отпадали од вере, она је за Цркву сачувала велики број људи. Непосредно по завршетку рата, Матушка је добила писмо од најмлађег сина: враћао се са фронта. На њеној кући били су разбијени сви прозори и Матушка је желела да их замени пре његовог доласка. Међутим, за то је било потребно најмање сто рубаља, а она није имала ни копејку. Као и увек, Матушка је охитала на молитву. И заиста, код ње је сутрадан дошла једна млада девојка која јој је понудила сто рубаља. Матушка је, разумљиво, била као громом погођена због таквог дара од непознате девојке. Девојка је онда објаснила да јој се њена мајка, која је била парохијанка оца Илије и која је недавно преминула, јавила у сну претходне ноћи и рекла: "Зар не желиш да даш сто рубаља Матушки Јевгенији за покој моје душе?" Тако је Господ још једном чудесно помогао Матушки у ономе што јој је било неопходно.

Пред крај живота Матушка је од Господа очигледно била обдарена даром прозорљивости. једном је са неком од својих духовних кћери пошла у цркву. Својим уобичајеним хитрим кораком прошла је поред двојице сеоских дечака које је тад први пут видела. Матушка их је, не заустављајући се, помиловала по глави и рекла: "Николај и Сергеј". Изненада, њена пратиља је пожелела да провери Матушку. Застала је и упитала их како се зову. "Николај и Сергеј" био је одговор.

Чинило се да је за Матушку прошао период провера и искушења, али очигледно да је господ желео да испитује њену веру до самога краја и да полуделом свету покаже васцелу праведност своје слушкиње. Када јој је било осамдесет година, Матушка је пала и поломила ребро, а због неодговарајућег лечења мишићи су атрофирали, тако да је до краја живота била везана за постељу. Десет година је лежала проводећи време у читању, молитви и духовномкрепљењу оних који су је посећивали. У њеној деведесетој години, због немара у неговању, отвориле су јој се ране од лежања, и толико су иструлиле, да су они који су је купали могли видети њене кичмене пршљенове. Њена патња била је неизмерна. Матушка је живела код најмлађег сина, и снаха јој се често изругивала: "Све си дала за свог Господа - свог мужа, своју децу - види како те Он награђује!" Матушка би одговарала: "Кога Господ воли, њега и кара!" "А зашто онда због тебе прекорева и мене?" Матушка би се само насмешила и рекла: "Зато што и тебе воли".

У последњим годинама живота Матушка се озбиљно латила писања својих успомена. Дубоко је појмила целокупан значај своје судбине, као и судбине оних који су јој били блиски. Волела је да се присећа како је била сведок многих канонизација светитеља, посебно канонизације Светог Серафима Саровског и Светог Хермогена Московског. Често је до-

давала: "И ја ћу умрети током канонизације". Није рекла ко би био канонизован, али очигледно да је на уму имала мученике, јер је на месец дана пре смрти говорила: "Знате, мој Баћушка, владика Јован, отац Пјотр Љагов, они су Свети Мученици", и са посебним нагласком је поновила "Свети Мученици".

Неколико дана пред смрт затражила је да дође свештеник, како би могла да прими Свето Причешће. Пошто је примила Причешће, изненада је та, практично мртва старица, проговорила чистим, звонким гласом: "Вољени Баћушка! Нека нас господ спасе! Каква срећа! Свештеник је кле-чао поред њеног кревета и рекао: "Драга Матушка, када будеш са Богом, сети се и мене грешника".

Неколико дана после тога, Матушка је умрла. Њена деца и ми стајали смо око одра и видели нешто што никада раније нисмо, нити ћемо икада опет видети: њено лице почело је да се мења и од обичне скромне старице претворила се у величанствену, блиставу жену. Један од њених синова је рекао: "Вероватно да је управо сада сусрела свог Баћушку." Минуту после тога све је било готово: њена душа напустила је тело и Матушка је изгледала као и сваки други покојник.

Матушка Јевгенија је проживела дуг и изузетно тешак живот. Никада није гласно говорила, нити је икога прекоревала, али је сваки гест те тихе, убоге старице био најбоља лекција хришћанске побожности за оне који су у наше бебожничко доба желели да живе по заповестима Христовим. Исто као и Света Наталија, која је надживела Светог Адријана и упокојила се у миру, тако је и она била мученица, зајендо са својим Баћушком, оцем Илијом.

Монахиња Марија Јерастова

"Посети ава Лот аву Јосифа и рече му: "Аво, по мери својих сила вршим своје мало богослужење, постим помало, држим молитву и читање и молитвени мир (исихију) и колико ми је могуће чистим своје помисли. Шта још, дакле, друго да радим?"

А старац, уставши, испружи руке своје небу.

И постадоше прсти његови као десет огњених буктиња.

И рече му: "Ако хоћеш постани цео као огањ"

(Патерик)

СТАРИЦА АГАТА БЕЛОРУСКА

и њена служба у катакомбној цркви,

спомен 5. фебруара (+1939)

"Добар рат ратовах, трку сврших, вјеру одржах.

Сада ме чека вијенац правде..."

(II Тим., 4.7-8)

"Матушка Агаџа", звали су слушкињу Божију Агату истински верујући хришћани, који су је поштовали због њеног богоугодног, подвижничког живота, Међутим, пре него што се латимо описа овог, усуђујемо се рећи, блаженог живота, укратко ћемо описати верујуће који су је посећивали.

Када је стравична, крвава Октобарска револуција протутњала нашом отаджином, верујући су одмах осетили антихришћански дух совјетске власти. Многи су тада кренули у битку против тог сатанског поретка. Било је, међутим, оних који нису могли кренути у битку против большевика: таквих као Матушка Агата. Била је стара око сто година и са верујућима је проводила ноћи у молитви, преклињући бога за спасење Русије. Она није имала ни једну другу могућност да се бори против большевика, изузев речју Божијом. Ширећи ту реч међу верујућима, учила их је да се не и под којим околностима не покоре совјетским властима, чак и ако би морали да пострадају, што се многим и догодило. Пре Револуције, познавала ју је само неколицина људи, али током Револуције и после ње, а посебно у страшним тридесетим годинама, постала је добро позната становницима и оних области које су окруживале место у коме је живела.

Они који су преживели терор револуције и прогон истинске Цркве, нису одлазили у тзв. "Обновљеничку" цркву (секта коју је власт потпомогала), значајно је да су свештеници који су се покорили совјетским властима презирали те бескомпромисне људе и говорили им: "Без обзира на то шта сада чините, вероватно да ћете ипак морати да дођете код нас!" У почетку су прави свештеници - а тако их је називала Матушка Агата је се нису покорили совјетским властима - службе Божије обављали у црквама; међутим, када су их почели прогонити, изашли су у

свет и служили су у тајности, обављајући само службе које су биле неопходне за верујуће. Ти свештеници утемељили су катакомбну цркву, а места где су обављали службе била су позната само верујућима: на тај начин је Матушку Агату упознао велики број људи оданих катакомбној Цркви. Током њихових посета матушки Агати, обелоданила се њена прозорљивост, што је привукло још више оних који су трагали за истинском црквом.

II

Старица Агата рођена је у селу Шариловка, у гомељском округу провинције Минск, која се налази у западном делу Свете Русије. Рођена је двадесетих година 19. века. Њени родитељи били су обични сељаци и своју једину кћер научили су да се ватрено моли од раног детињства. Када се родила, била је парализована и није могла да устане нити да корача. Њени родитељи су сваког јутра одлазили у цик зоре у поље да раде, а њу су остављали саму код куће. Остављали су је испод разгранатог крушковог дрвета. У кревету који је личио на колевку; они су почитав дан обрађивали њиву, а она је све време остајала сама у башти; једино што је могла да ради било је да се моли. Враћали су се тек када падне вече и уносили је у кућу.

Једног дана, када јој је било дванаест година, родитељи су зашли дубоко у њиву да раде, а она је тамо у башти мирно лежала; изненада се појавила прекрасна госпођа, као са икона Мајке Божије, и рекла: "Слушкињо божија Агата, устани!" "Ја сам", сећала се касније Матушка Агата, "почела да јецам и рекла да не могу да устанем, јер сам од најранијег детињства везана за постељу. Већ је скоро дванаест година од како не могу да устанем." Али, госпођа је поново рекла: "Устани и иди. Иди у кућу." "Али како могу да устанем"; упитала је. Тада ју је госпођа узела за руку, подигла је и у том тренутку њене ноге постале су чврсте као да никада нису ни биле болешљиве. Онда јој је госпођа рекла: "Узми свој кревет и унеси га у кућу. Уђи у кућу, почисти је и све расприми док ти се родитељи не врате. Потпали пећ и постави родитељима вечеру. Иди у шталу и нахрани стоку. Кад све то обавиш, седи на пећ и мирно их сачекај. Али, када се твоји родитељи врате и позову те да им се придружиш за вечером, ти немој силазити: дозволи им да вечерају сами." Изговоривши то, госпођа је ишчезла. Агата је схватила да је то била сама Мајка Божија. Касније је мати Агата говорила да јој је богородица саопштавала и друге ствари, али никада није открила ко је. Затим је из дубине душе захвалила Богу и, по први пут, на својим оснаженим ногама упутила се кући. Почистила је и опрала под. Када се стока вратила из

поља - овце, свиње и краве, по први пут их је помиловала. Увела их је у шталу помузла краве и процедила млеко; припремивши вечеру, очистила је пепео, а вечеру подгрејала у пећници да би била топла, а онда мирно села на пећ и чекала. Када су стигли, родитељи су најпре приметили да стока није напољу. Уплашивши се да се нешто није десило, потрчали су у башту и погледали испод дрвета, али тамо није било никога. Онда су пожурили у кућу и видели да њихова кћи мирно седи на пећи. Упитали су је: "Драго дете, ко ти је помогао да се попнеш на пећ?" Испричала је родитељима шта се догодило и како је по први пут у животу све сама довела у ред. "Идите са д и вечерајте", завршила је. Мајка је пришла пећници, отворила је, изнела храну на сто и позвала кћер да вечера са њима. Девојчица упорно није хтела да сиђе доле и стално понављала како јој је Госпођа рекла да не силази и не вечера са њима. На то су родитељи почели да плачу и да јецају, преклињући је да сиђе доле, како би могли да се увере да она, после дванаест година, заиста може да хода. Због љубави према родитељима и поколебана њиховим наговарањима, сишла је са пећи и тихо села за сто. Чим су вечерали и када су почели да устају од трпезе, неочекивано је открила да су се њена колане "слепила" - њене ноге су опет биле паралисане и почела је да јеца, сетивши се да није испунила заповест Мајке Божије.

Тако је остало до краја њеног живота. Уследило је девет година њених непрестаних молитава и плача. Читаве ноћи проводила је клечећи на кревету, плачући и од бола и од туге. Мати ју је смиривала тако што би јој дала парченце шећера, после чега би девојка накратко престала да јеца. Она је њихова једина кћи. До времена када је напунила 21. годину, могла је, хвала Богу, лагано да се креће сопственим снагама, мада није имала никакву контролу над ногама изнад колена.

Полако се крећући, она је чак дванаест пута одлазила на ходочашће у Кијево - печарску лавру, која је удаљена 125 миља од њеног села и налази се на реци Сорож, притоци Дњепра. Већ је показивала знаке великог подвижништва и молитвености. Када су јој помрли родитељи, остала је сама и живот је проводила у подвизавању и молитвама. Живела је у башти својих родитеља, у колибици коју су за њу подigli и која се састојала од само једне просторије, тако да је подсећала на брвнару.

Мати Агата причала нам је да се још једном удостојила да види Мајку Божију, али нам ни тада није рекла где се то и када догодило. Била је прозорљива и много људи долазили су јој као Старици. Обично су се окупљали код ње да би се молили Богу; читали су Псалтир и певали Акатист, После молитве, мати Агата би давала поуке о закону Божијем.

После смрти родитеља, прихватила је једно сироче које јој је помагало у башти и другим пословима. Она га је одгајила и постао је чтец

у сеоској цркви. Док је била млађа, сама је одлазила у цркву и није пропуштала ниједно богослужење; када је остарила, људи су јој направили малу кочију, како би могли повући њену "столицу на точковима" и довести је у цркву, и тако би она седела током служби. Посетиоци су јој пристизали у великом броју и са велике удаљености, и са љубављу су је водили у цркву. Када је, после Револуције, њихова црква припала "живоцерковницима", престали је да је посећују.

Сиротан кога је прихватила звао се Андреј. Касније се оженио и подигао кућу у којој је живео са своја четири синчића. Матушка је остала да живи у кући својих родитеља, која је на крају сагорела до темеља. Тада су јој људи, уз помоћ Андреја и једног богаташа по имену Киреј (живео је на имању Столипин) саградили другу колибу. Била је подигнута управо на оном месту где је расло крушково дрво. Тај исти Киреј направио јој је и мртвачки ковчег, који је смештен у њеном дому. И ова колиба је, заједно са ковчегом, изгорела. Подигнута је још једна колиба са ковчегом у њој, али је и она поново изгорела. После тога, Андреј ју је одвео у своју кућу, где су се дечаци старали о њој.

III

Почетком тридесетих година, само је још неколико правих свештеника било на слободи, јер су многи од њих били ухапшени или упућени у концентрационе логоре. Они који нису били протерани нису били у могућности да одговоре на све религиозне (верске) потребе верујућих. Било је случајева да свештеници, који су се покорили совјетским властима, током службе Божије, демонстративно скину са себе црквена одејанија, одбаце их и у присуству људи се одрекну свог свештеничког чина и вере у Бога. Такве радње изазивале су страх код људи, због чега су неки од њих постајали атеисти; неки су се, међутим, потврдрили да пронађу Катакомбну Цркву, која је давала упутства и усмерења у истинском православном духу. Атеистичка пропаганда је многе поткупила, премда су се неки касније враћали Богу, захваљујући молитвама таквих особа каква је била матушка Агата.

Верујући који су били жедни речи Божије посећивали су матушку Агату молећи за њен савет и молитве. Она би саветовала свакога ко би јој дошао чиста срца, али се дешавало да понеког и одбије, а касније би се испостаивало да су то били људи који су пали у неки грех. Онима који су је посећивали давала је упутства како да се опходе према совјетским властима. Говорила би: "Дечице моја (како је називала своје истински православне посетиоце), не покоравајте се совјетској власти, јер та власт није од Бога. Не ступајте у колхозе ни под каквим изгово-

ром. Нека вам и узму ваша имања и ваша права, али им не идите и не ступајте у њихову службу. Пријављивање земљорадника у колхозе, наводно "добровољно", и то на 99 година, она је сматрала за један облик печата Антихристовог 999, ако се обрне даје две цифре у апокалиптичком броју звери, Откровење 13,18). говорила је да се треба клонити пописа. "Сакријте се од пописа Антихристовог, ништа од тога неће те добити". Нарочито је саветовала да се клоне гласања, и свако ко ју је поштовао, клонио се и гласања и пописа.

Међу њеним посетиоцима било је доста породичних људи који су имали децу школског узраста. Саветовала је родитеље да њихова деца која похађају школу, не би требала да се укључују у групе као што су "Октабристи", "Пионири", "Млади комунисти" и слично. Такође је говорила да деца не би требала да примају вакцине које су се повремено давале ђацима. Видовитост тог савета се пројавила када су једно време деца, заражена вакцинама, умирали.

У вези са совјетском црквом, рекла је следеће: "То није права црква. Потписала је уговор о служењу Антихристу, не идите у њу. Не примајте ниједну тајну од њених слугу, нити учествујте у молитви са њима. Матушка је говорила: "Доћи ће време када ће поново бити отваране цркве у Русији и када ће тријумфовати истинска православна вера. Људи ће се тада поново крштавати, као што су се крштавали у време Светог Владимира. Али, када се цркве отворе по први пут, не улазите у њих; то још неће бити праве цркве; тек када их отворе по други пут, онда идите, то ће бити праве цркве! Ја нећу дочекати да видим то доба, али зато хоће многи од вас. Безбожна совјетска власт ће нестати, а све њене слуге ће пропасти." Они којима је говорила верују њеним речима. Неки од њих сада живе далеко од Русије и чекају испуњење њеног пророчанства, јер се већ испунило много тога о чему је говорила остварило се и оно што је људима појединачно прорицала.

IV

Старицу Агату познавала сам од своје младости када сам са родитељима живела у Диатловки, селу које је само неколико миља удаљено од села мати Агате. Године 1914., моја породица преселила се у околину Минска, који је од Матушке удаљен око 25 - 30 миља. Без обзира на то, ми сеоске девојке, придружиле бисмо се старијим женама, па бисмо пешице пошле на ходочашће до ње. Посећивало ју је много људи, а све нас је примала са љубављу, што је у нама изазивало поштовање, смирење срца и често, сузе покајања. Атмосфера која ју је окруживала изазивала је страхопоштовање пред Богом.

Њена мала келија није била пространа, али је ипак могла да прими већи број људи. У њој је у једном углу било много икона и велики свећњаци са упаљеним свећама. Били су ту и три кандила која су непрестано горела. Испред тог молитвеног кутка стајао је наслон са Псалтиром из кога се често читало и певало.

По свом спољашњем изгледу, Матушка је била врло ниска и сва прозирна, као да је извајана од воска. Очи су јој биле светло-сиве, пуне сјаја и ведрине. Причала је врло споро, меко и мелодично, истовремено лагано корачајући ситним корацима по свом убогом обитавању. Највише времена проводила је у ткању лана и предењу, док су јој усне непрестано понављале Молитву Исусову. Људи су јој доносили већ изаткан лан као поклон, али га је она увек давала сиротињи и свештеницима да од њега сашију мантије. Ко год би је посетио заустављала га је да руча или вечера са њом, мада је она сама јела врло мало. Понедељак, среда и петак, били су дани када је строго постила. Носила је једноставну сеоску одећу.

Ретко кад се смејала, али је имала дар поучавања и често је, док нам је давала поуке, знала да лагано и свечано начини знак крста над собом. Своје занимљиве беседе често је казивала у параблама, а неке од њих биле су и пророчке. Њена прозорљивост је била запрепаштујућа, чему смо сви ми живи сведоци. Десило се неколико истинских чуда.

Једном сам са групом млађих жена пошла из Даитловке код Матушке; једна од њих, Меланија, рекла је да је Матушка неписмена и да не зна да чита, јер никада није ишла у школу; упркос томе, знала је много делова из Библије и Јеванђеља. Када смо стигле и мало се одмориле, Матушка, која је седела на свом лежају, рекла је девојци која јој је помагала: "Мотја, дохвати ми књигу са полице." Девојка ју је донела и дала Матушки. Књига је била велика и писана на црквенословенском. Седела сам непосредно до Матушке на њеном кревету од тврдих дасака. Ставила је књигу на моје крило и почела да обележава поједине пасусе, говорећи "Кажу да сам неписмена; хајде сада да прочитамо овај део, и овај..." а затим је почела наглас да чита.

Непосредно пре њене смрти, Матушку је посетила једна неписмена сељанка, Јевгенија. Чим је ушла, Јевгенија се повукла у крај; Матушка ју је позвала и затражила да читају Псалтир. Збуњена жена се извињавала, говорећи да она не може читати и да је неписмена. Матушка је на то рекла: "Хајде, само ти узми књигу, отвори је и читаћеш! Јевгенија је узела књигу и, на запрепашћење свих нас, по први пут у животу почела да чита и то тако добро као да је читала годинама. Било је то истинско чудо.

Много свештеника и бездомних луталица из редова Катакомбне јерархије, али и много монаха из затворених манастира, монаха схимника који су се скривали дубоко у шумама, посећивало је Матушку. И она сама је својим беседама причала о њима. Било је очигледно да се у њеној келији одржавао читав циклус дневних богослужења и она је постала уточиште за оне који су остали без својих цркава. Окупљали су се око ње као око истинске мајке у Христу. Ходочасници су јој са светих места доносили нафору коју би она затим делила на комадиће и давала својој духовној деци као благослов. Доносили су јој и водицу из Свете земље, Јерусалима, и са Свете Горе, а она би и њу поделила са нама. Рекла би нам да у поноћ у мале кофе сакупимо обичне воде и да је донесемо код ње, а онда би она у њу убацила капи посвећене воде. Тако су верујући, од којих неки и по тридесет година нису крочили у цркву, увек добијали освећену воду. Када би совјетски агенти долазили због истраге и претреса, што су често чинили, видели би боце са освећеном водом и обично би упитали да ли је то вотка; као по правилу, не верујући оно што им је речено, и да би се уверили, нису пропуштали да мало отпију.

У период од 1935-1937, бивши монах затвореног гомењског манастира, отац Евгеније, познат по свом светом животу, често је долазио код Матушке по духовни савет, да би затим поново ишчекао. Власти су га надзирале: када се двадесетих година појавила такозвана "Жива црква" Обновљеника Матушка је свима саветовала да не одлазе тамо, нити да се у њиховим црквама венчавају или крштавају децу. Када је дошло до срамне "коллективизације", говорила је да ми не треба да се укључујемо у колхозе, тако да нас је било пуно који смо је послушали и нисмо им се придружили.

У то време ... људи су још више почели да је посећују, а неки од њих били су са колхоза; молила нас је да јој такве људе не доводимо. Тада, позних тридесетих година није остао више нико од православног свештенства; многи су били похапшени или прогнани, а највише је било погубљених.

Међу девојкама које су посећивале Матушку, била је и једна по имену Галка. Једанпут је Матушка пред свима рекла како је сањала да Галка упада у дубоку јаму. Ускоро смо дознали да је посећивала "живоцерковнике" и да се придружила "Обновљеницима", а убрзо је и престала да посећује Матушку.

Други пут, код Матушке су дошле три старије жене; једна од њих била је из Даитловке. Матушка им је испричала како је сањала да им дели хлеб, кога је, међутим, било довољно само за једну, али не и за друге две. Испоставило се да су те две жене такође одлазиле код "Обновљеника":

Колективизација је била повезана са крајње нехуманим опхођењем према недужном сељаштву, које је буквално ликвидирано. Непосредно пре тога, 1937. пшеница је обилно родила. Пожњели смо је и повезали у снопове, али је требало да се мало просуши пре него што је успремимо. Оставили смо је, дакле, у амбарима да се суши, а нас неколико жена одлучили смо да у међувремену посетимо Матушку и однесемо јој мало брашна. Морале смо га позајмити од сусетке Анастасије, а затим смо кренуле. Када смо стигле код Матушке и почеле да постављамо вечеру, рекла је: "Не, драга моја дечице, нећемо јести палачинке!" На то смо одговориле: "Донећемо ти брашна и испећи ћеш палачинке, јер код куће нас чека добра жетва пшенице." Међутим, она је и даље понављала: "Не, не, нећемо јести палачинке, нема палачинака!" Када смо се вратиле кући на наше велико разочарење смо откриле да је совјетски шеф Селсовјета (земљорадничког савета), Блумкин, однео све наше жито. Да би смо Анастасији вратиле оно што смо од ње позајмиле, морале смо да одрадимо у њеном повртњаку. И заиста нисмо појеле палачинке.

Када више није било ниједног свештеника миљама унаоколо, а приближавао се Васкрс (Пасха) људи су се обраћали Матушки са питањем: када и где можемо однети на благослов наше колаче (васкршњи колач) и друга пасхална јела? Ево шта нам је одговорила: "Отиђите у шуму у поноћ почните да певате "Васкрсење Твоје, Христe Спасе", "Христос васкресе..." и друге пасхалне химне, које обично пева хор; ставите колаче (ускршње колаче) на земљу и оставите их да тамо стоје до зоре; када се на њима појави јутарња роса, знаћете да су благословени. Сам Господ ће благословити ваше хлебове!" Веурјући су тако и учинили. Окупило се неколико породица и ускршњу ноћ провело у шуми, јер је већ било опасно окупљати се по кућама. Касније су чак и окупљања у шуми постала опасна, па смо посуђе са храном остављали на оградама, да би је преко ноћи благословио Бог. и Бог је благословио нашу храну и нас, молитвама наше свете мајке Агате.

Непосредно после смрти мог петогодишњег сина Јевсевија, са свим својим болом отишла сам код Матушке, поневши шаку земље са његовом малог гроба, јер је био сахрањен без свештеника. Када сам стигла, Матушка ме је, као и увек, радосно поздравила, будући да је знала шта ми се догодило. Саме смо отпевале и опело и парастос и отишле на починак. Кад смо се ујутро пробудиле, Матушка ме је упитала: "јеси ли видела свог дечачића?" Одречно сам одговорила. "А ја сам га, драга моја, видела" рекла ми је, "Када би ти само знала како је он тамо срећан, преклињала би Господа да ти узме и друге синове". Други свет јој је био тако близак!

Годинама пре тога, 1922. приликом једне моје посете, испричала ми је да ју је посетио Свети Теодосије Черњиговски и рекао како комуни-

сти желе да испитају његове мошти, али кад је он устао и дошао код ње. Ускоро се дознало да је те мошти, пошто су их отвориле совјетске власти, неко украо, а место где се од тада налазе није познато.

V

"Моја супруга често је посећивала Матушку, док ја, мада сам то силно желео, нисам имао прилике за то. Онда је једног дана Матушка послала поруку да би желела да дођемо заједно. Плашио сам се да кренем, јер нисам имао потребна документа (совјетска локална полиција издавала је специјалне дозволе за било какво удаљавање од места боравка). Изненада, уснио сам необичан сан; две жене одевене у бело и блиставе, седе косе, са ореолима око главе. Одмах сам погодио да једна од њих мора бити старица Агата, а другу Госпођу нисам преопознао. Могао сам само да претпоставим да би то могла бити или њена мајка, или - плашим се да кажем - сама Пресвета Мајка Божија. Када сам се пробудио, био сам решен да, упркос опасности, одем и коначно упознам старицу Агату.

Кренули смо и на путу је све било у реду. Када смо стигли и ушли у њену кућицу, истог момента сам препознао старицу Агату из сна у коме сам је већ видео. Никада нисам сазнао ко је била друга светитељка.

Њено обитаваиште било је заправо прилично мала, једнособна сеоска брвнара; њени зидови били су прекривени иконама пред којима су горела три кандила; кревет је био направљен од неколико дасака постављених једна уз другу и покривених једноставном сеоском асуром; ту се налазило неколико налоња и свећњака са упаљеним свећама. Ту нас је и дочекала, седећи на кревету. Били су ту и људи који су се старали о њој. Андреј је још увек био са њом.

Пришао сам и поклонио јој се, као да ћу да узмем благослов од ње; није дозволила да јој пољубим руку и, уместо тога, ставила ми је руку на главу и почела да је љуби. Подигла ми је главу и упитала: "зашто, мили, не желиш да те пољубим у главу?" Очигледно да је још тада видела све патње које ћу проћи у блиској будућности, а које су започеле 1938. године, када сам ухапшен.

Мало смо се одморили, слушали њене беседе, обедовали и заједно се помолили Богу. Било је тако пријатно и угодно са њом; био сам гањут и пожелео да плачем, не од туге, већ од умиљења - неизрециве топлине потекле од осећања да је милост Божија посетила душу. Припремила нам је да спавамо на поду и затражила од нас да легнемо испод налоња и икона, док је она сама током читаве ноћи седела усправно на

кревету, изговарајући молитву Исусову и крстећи се лагано и правилно.

Ујутро, када смо устали, помолили смо се и доручковали, испричао сам јој да у селу М. крај Чернигова имам сестру. Благословила нас је да пођемо тамо и рекла: "Путујте без бриге, дечице моја, где год треба да пођете! Ја ћу се молити Богу за вас." Тако смо четрдесет миља пропутовали илегално, видели моју сестру и, уз Божију помоћ, срећно се вратили кући. Тада сам последњи пут видео старицу Агату.

Старица Агата имала је много сусрета са праведним људима и женама из нашег краја: неки од њих били су и сами обдарени прозорљивошћу, светитељи, као и она. Били су јој духовна деца или истомишљеници којима је слала нашу катакомбну сабраћу по духовне савете и утеху. Волео сам да их посећујем и проводим време са њима, јер смо сви били страни духу Антихриста, који је узео маха у нашој, некада славној и светој, а сада ојађеној и осиромашеној отаџбини Русији.

ПРАВЕДНИЦА ИЗ ЛОЕВА

У градићу Лоеву на Дњепру живела је света жена која је већ тридесет година боловала. Парализовала се непосредно после удаје. Муж је остао са њом још пет година, а онда ју је напустио. После неког времена, запазио је да људи долазе код ње, јер се прочуло да је прозорљива и вратио јој се. Неговале су је девојке и побожне жене, пошто је она сама могла управљати само рукама. Матушка Агата познавала је ову жену и слала је људе на духовну утеху код ње, јер је она знала како да укрепи уцвело срце.

Године 1940., мој пријатељ Атанасије С. и ја одлучили смо да одемо до Кијева и купимо нешто одеће. Пошто је парна локомотива за Кијев ишла преко Лоева, решили смо да њоме и путујемо. Међутим, када смо стигли у Лоев, Дњепар је у току дана почео да се леди и плашили смо се да идемо даље, да не бисмо допали неке невоље на путу; одлучили смо да одустанемо од путовања у Кијев и да уместо тога посетимо прозорљиву болесницу. Међутим нисмо знали где станује, а већ се смркавало.

Баш у то време та света жена наложила је да се припреми оброк за два госта, говорећи да ће две скитнице, по имену Тихон и Атанасије, доћи код ње. Мужу је рекла да иде до извесног места на улици, где ће срећи два млада човека која је траже. Тај човек нас је тамо и сусрео и упитао да ли можда тражимо болесну жену, а када смо ми, у великом чуду, потврдно одговорили, одвео нас је код ње. Једва да смо отворили врата, а она је већ почела да пева "псалам", песму, коју смо и добро знали и волели; духа узвишеног због чуда које је Бог учинио, придружили смо јој се у појању:

"Сутра, сутра, у дому Закхејевом,
тајанствени Гост ће пребивати,
а бледи и неми Закхеј
стаће поред њега.

Моје тело - дом мрачан и таман,
сва у нeredу и нечистоћи...

шта да учиним да га очистим?

Које место да припремим за мог неочекиваног госта?"

Затим смо, после молитве Господу, вечерали, а током вечерње наглас је читано богоугодно штиво. Онда су нас одвели на преноћиште, када смо ујутро полазили, рекла нам је да не идемо у Кијев, већ да све купимо у овом граду, а затим се у миру вратимо својим породицама.

ПРАВЕДНИ ПАРАМОН, МУЧЕНИК

У граду Брагиљу, живео је 65-огодишњи чедни нежења. Родитељи су му рано помрли и он је остао да многе године проживи сам у њиховој кући, проводећи време у посту и молитви. Кућа није била много велика и налазила се на градској периферији. Била је окружена великим воћњаком.

Једном сам, јуна месеца, посетио тај град. Самном је био мој пријатељ Атанасије (али не онај већ поменути). Била је недеља ујутро и пошли смо у цркву. Када смо се приближили, спазили смо да су на врху цркве, уместо православног крста, постављени срп, чекић и црвена заставица. Отишли смо до друге цркве, али је и на њој стајао печат Антихристов. Одлучили смо да уопште не идемо у цркву, већ да посетимо Парамона, кога смо иначе познавали.

Био је врло срећан када нас је угледао. по спољашњем изгледу био је прилично пуначак, нижи од просечног раста; био је ћелав, а брада му је била средње дужине и не сасвим седа. Позвао нас је у кућу у којој су зидови били густо прекривени иконама; пред њима је било много упаљених кандила. Показао нам је чак и потрет Цара и Новомученика Николаја ИИ. Много таквих старих и ретких портрета било је и у пространој остави. Када смо разгледали све што је желео да нам покаже, изашли смо у башту. Био је то раскошан воћњак, са много високог и сеновитог дрвећа, препуног воћа. Успео је некако да се сачува кокелти-визације скоро до самога краја, као и од свих других ужаса и отима-чина пакленог совјетског система, у коме су комунистичке власти уништавале све пред собом.

Ту, у башти, казивао нам је о чуду које се на том истом месту догодило пре само недељу дана; првог јуна, изненада је угледао неколико

необично великих птица, са као небо плавим врпцама око вратова. Док их је посматрао, почеле су да надлећу његову башту. одједном је приметио да једна од њих слеће право доле у воћњак; када је већ скоро сасвим слетела, упитала га је: "Шта велиш Парамоне?" Скамењен, одговорио је: "Не знам". Тада је птица рекла: "Идемо на Исток, да приправимо пут источним царевима, да дођу на Запад." Изрекавши то, узлетела је ка јату и полетеле су на исток. После недељу дана избио је рат. ускоро су локални совјетски герилци дознали са Цареве портрете у Парамоновој кући, као и за његов подвижнички живот, и у тој истој башти су га најпре дуго мучили, а потом и убили. Умро је мученичком смрћу јула 1941.године.

Новомучениче Парамоне, моли Бога за нас!

СХИЈЕРОМОНАХ ЕВГЕНИЈЕ

Много чудесних људи посећивало је Матушку Агату, а међу њима било је и тајних пустиножитеља из дубоких шума, схимонаха и лутајућег, бескућног катакомбног свештенства. Међу овим потоњим био је и отац Евгеније, који иначе није потицао из нашег дела Русије. Тајно је служио у неколико села. Људи су за њега говорили да је учен и да му је Господ открио многе тајне; верујућима је давао много корисних духовних поука.

Био је висок, врло енергичан и потпуно седе браде; морао је имати око осамдесет година, а можда и више. Ходао је одевен као свештеник и свој свештенички позив само је ретко прикривао облачењем поцепане сељачке одеће. када би се негде појавио тај свети старац, међу људима би се то одмах дознало и долазили би му по духовно окрепљење.

Једна сиромашна сеоска девојка, која се звала Куљинка, боловала је од неке опасне болести и верујући већма Богу него људима, пожеле-ла је да учини добро дело и да дарује пчелињи восак за црквене свеће. Заветовала се да ће даривати нешто што поседује, али није успела ништа да пронађе осим неколико метара лана за убрусе и да га однесе светом старцу који о том њеном завету, наравно, није ништа знао. када је пристигла код њега, видела је у сељачкој кући, у којој је тада боравио, много људи стрпљиво седи и чека да их прими. у тренутку када је прекорачила праг, старац коме тајне људских душа нису биле скривене окренуо се ка њој и упитао: "Куљинка, јеси ли ми донела оно што си обећала?" Са жаљењем, је рекла да је донела само убрусе и да восак нигде није могла да набави. Смешећи се, примио је њен поклон и додао: "Донећеш восак други пут."

Једном приликом је две-три седмице боравио у неком селу на обали Дњепра, код ратара Јефимија. Бог му је открио да се локалне совјетске власти спремају да том сиромашку одузму сво сено, крзнени капут, коња са уздама и још неке ствари. Оцац Јевгеније је зато обукао тај капут, приметио како му врло добро стоји и да би требало у њему да оде и посети матушку Агату. Пошто је у том капуту неколико пута обишао око куће, скинуо га је и поново окачио на зид. Сељакова жена, Лаксута, већ се била уплашила да га више неће ни вратити њеном мужу. Јефимије је у међувремену упрегао коња да би се одвезли код матушке Агате. Отац Евгеније је изашао и рекао: "Мало ћемо јахати", а седајући у кола показао је на пласт сена и додао: "Хајде да продамо цео овај пласт и да га пропијемо, ионако нам неће требати!" Јефимије се успротивио: "Шта причаш, Баћушка, од чега ћемо онда живети? Ништа нећемо имати!" Добивши одједном озбиљан и тужан израз, Старац је рекао: "Баш тако ћемо и живети - не имајући ништа." Јефимије је наставио да вози ништа не схватајући. Посетили су Матушку и вратили се. У тренутку када су улазили у двориште, управник Селсовјета већ је био узео крзнени капут, сено и коња са уздама. Тако су се сва Старчева предсказања обистинила. Сирота жена горко је жаžалила што капут нису дали оцу Евгенију.

Једном је моја супруга са неколико жена отишла код Матушке да би од ње чула неку духовну поуку и да би се заједно помолиле Богу. Наше село било је удаљено тридесет миља. Када су стигле, после убицајеног поздрава Матушка се окренула мојој жени и забринута рекла: "Дете моје, пожурите и вратите се. Неопходно је да будеш код куће..." Моја супруга је добро знала да је Матушка прозорљива и због тога је одмах похитала кући. Тек што је ушла у кућу, стигли су агенти НКВД-а и ухапсили ме. Захваљујући матушки Агати, имали смо таман толико времена да се поздравимо.

VI

За све то време совјетске власти желеле су да ухапсе Матушку Агату, али су је се и прибојавали, јер су знали за њену прозорљивост. Док је живела у Андрејевој кући, ухапсили су његову супругу Мотју (Матрону). Тада ју је једна удовица из села Моково, која је живела са 14-годишњом ћерком, узела себи. Совјети су и њу ухапсили. Онда ју је Андреј вратио себи и о Матушки су се старали његови синови. Ухапсили су и Андреја са читавом породицом, а затим их протерали. После тога, два пута су долазили да би и њу ухапсили, али су из неких разлога били спречени.

Матушка Агата предвидела је своју смрт скоро годину дана унапред: причала нам је о томе и полако се припремала. Говорила нам је да ће је изгладњивати до смрти, уверавали смо је да то нећемо допустити ни под којим условима, али она би само додала: "Дечице моја, неће вам дозволити да ми дођете. Поставиће наоружане стражаре и ја ћу умрети." Догодило се управо тако како је рекла.

Оно што је верујућима говорила о совјетским властима, говорила је и комунистима. Није их се плашила и називала их је безбожницима и слугама сатаниним. Када је агентима НКВД-а поднет извештај да једна старица по имену Агата учи људе да се не покорављају совјетским властима, називајући ту власт безбожничком и Антихристовом, послали су четири агента НКВД-а да је ухапсе и доведу у Гомељ. Када су стигли до њене куће, обузео их је језив страх, тако да су оклевали да је дотакну. Један је говорио другом: "Преузми је ти", док је други одговарао: "Не, ти је преузми", а онда би додао: "Бојим се да је додирнем, могла би ми се залепити за руке." то је потицало отуда што се говорило да су њене ноге "слепљене" и што су је сматрали за неку врсту вештице. Тада је имала 119 година и нису могли ништа предузети против ње.

Потом је стигло наређење да је изгладњују до смрти. Довели су наоружане стражаре и фебруара 1939.године окружили су њену убогу колибу, не дозвољавајући никоме да јој се приближи. Стражари су ту даноноћно стајали и редовно се смењивали. То је потрајало две-три седмице.

Верујући су долазили да виде драгу колибицу на врху брда и знали су да светитељка Божија тамо беспомоћно умире, светитељка која је помогла многим људима, који сада нису могли ништа да учине за њу. Стражарима је било дозвољено да убију кога год желе.

Онда се зачуо тужни повик, попут погребне звоњаве: "Сахраните Агапку", јер ње више није било. Није било свештеника. Сељани су је сахранили на сеоском гробљу. Нисмо били на сахрани, јер је било опасно да се затекнемо у близини. Ми, њени пријатељи, скупа смо отишли у село Буритскоје, удаљено четрдесетак миља и целу ноћ смо, не излазећи из куће, певали опело и панихиду, мада без иједног свештеника. Девојке и жене поделиле су међу собом псалтир и по једну катизму, тако да је читање трајало четрдесет дана. На тај начин смо се молиле Богу за њу, не само током тих 40 дана, већ током целе године. Не заборављамо нашу драгу Матушку која нас је спасла и у време страшне глади, нахранила духовном храном.

Света мајко Агата, моли Бога за нас!

Тихон и Текла Т.

ИГУМАНИЈА АНТОНИНА и пустиножитељи са Кавкаских планина,

спомен 1.марта (1929)

*"Тада ће почети говорити
горама; падните на нас;
и бреговима: покријте нас."
(Лк 23,30)*

Прича која следи је сведочење очевица и истинског члана катакомбне Цркве, Наталије В.Урусове, која је и сама претрпела мучеништво без крви у годинама када је бољшевичку револуцију сменио II Светски рат. Њена страдања су била изазвана кривицом, што је била непоколебљиво верујућа хришћанка, што је припадала аристократској породици, била монашки оријентисани "јосифовац" и мати неколико синова - мученика.

"У Владикавказу, недалеко од железничке станице, налазио се манастир посвећен чудотворној икони Ивиронске Мајке Божије. Свакодневно сам га посећивала. Постала сам блиска са многим монахињама, а нарочито са љубазном матушком, игуманијом Теофанијом. Није била много образована и очигледно је потицала из сеоске породице, али је била задивљујуће скрушена душа.

Било је то почетком 1929.гдине. Једнога дана дошла сам код ње, а она ми је рекла: "Желим да поделим са тобом једну тајну, о којој нико ништа не зна осим мене, сестра која је задужена за благајну и моје келејнице. Хајде, идемо!"

Провела ме је кроз неколико просторија, а у последњој од њих - у којој су се налазиле степенице за таван - седела је нека игуманија. То сам одмах схватила, јер је око врата носила златан крст. Она је пленила, како својом продуховљеношћу, тако и својим ликом. Изгледала је врло младолико и нико не би рекао да јој је скоро четрдесет година. Упркос леденој зимској хладноћи, већ три месеца су је сакривале на тавану и врло ретко доводиле су је у ову собу да се мало огреје. Тајну су добро чувале. Само би се сестра - келејница пела на таван када је требало да јој однесе храну и ствари које су јој биле најнеопходније. Имале смо много тога заједничког, па сам се и са њом ускоро зближила

и постале смо доста везане једна за другу. Била је образована и по-тицала је из једне добре отмене породице.

Није прошло много времена, а она ми је поверила своју причу. Била је игуманија женског манастира у Граду Кизлиару на Кавказу. Почетком револуције, када је пљачкање манастира било сасвим уобичајена појава, гомила бољшевичких бандита провалила је и у њихов манастир, пљачкајући и уништавајући све пред собом и на смрт је претукла неколико монахиња које су им се супротставиле. Када је Бела армија накратко преузела власт у Кизлиару, нека непозната особа им је показала пљачкаше манастира и убице монахиња. "Бели" су их погубили. Међутим када су се повукли, а бољшевици поново преузели власт над градом, почели су да трагају за особом која их је потказала "Белима". Игуманија је, мада потпуно нејужна, била оптужена и кажњена у знак одмазде. Међутим, сам Господ јој је помогао да утекне, па је ноћу побегла у Владикавказ, у овај манастир, у коме јој је игуманија Теофанија пружила и потернице: "Онај ко зна било шта о бившој игуманији Кизлиарског манастира, Антонини, добиће награду од три хиљаде рубаља у злату."

Месец и по дана имала сам срећу да скоро свакодневно виђам игуманију Антонину. једном, у леденој хладној ноћи, када је нападало неуобичајено много снега, неко је у један сат после поноћи закуцао на мој прозор. Сви смо се пробудили претрашени. Ко би закуцао у то доба ноћи, изузев ГПУ-а? Подигла сам завесу и нисам могла веровати својим очима: угледала сам игуманију Антонину, одевену у бели кожух. Уз њу су биле сестра благајница и келејница Анфиса. "Пожури, пожури! Отвори и сакриј Матушку!" Ушле су у кућу. Искључили смо светло да не бисмо привукли нечију пажњу, а оне су нам исприповедале причу о великом чуду Божијем.

Неколико дана пре тога, што нисам знала, у манастир је дошла једна млада девојка и представила се као кћер отмене породице Трубецкој. Са сузама је преклињала игуманију да је прими, тврдећи да су јој отац и мајка убијени и имање опљачкано и да је остала потпуно сама у свом болу. Своју улогу играла је тако убедљиво да је успела да задобије игуманијино поверење, која не само да ју је прихватила и била врло љубазна према њој, него јој је ускоро поверила и тајну о игуманији Антонији. Девојка је истог дана ишчезла; била је агент ГПУ-а и трагала је за матушком Антонином. исте ноћи манастир је опколила полиција тако да нико није могао побећи их њега. Започели су претрес, захтевајући да се игуманија сама преда. када се сестра келејница попела на таван да о свему томе обавести игуманију Антонину, мати је рекла: "Шта да радимо?" Ако Господ хоће да ме открију, онда нека буде тако. Али, ако то није Његова воља, Он ће људима затворити очи тако да

ће гледати, а неће видети. Дођи изаћи ћемо пред њих!" Монахиње су је обукле у кожух и њих три су сишле низ степенице, а онда једноставно ишетале кроз манастирску капију, наочиглед војника Црвене армије. Нису далеко ни одмакле, када су зачуле команданта како виче: "Ко је то прошао кроз капију? Ко је изашао?" Војници су одговорили да никога нису видели. "Како то мислите", повикао је онда љутити командант", управо је у пратњи две монахиње изашао неко у белом кожуху!" Сви су порицали и сматрали да се команданту привиђа. Свуда су тражили, све су наглавачке претурили и на крају били присиљени да оду празних шака. Истинско чудо!

Довеле су је код мене. Била сам пресрећна што је могу сакрити, мада је за њу било ризично да остане код нас, јер смо и ми у свако доба могли бити ухапшени. Упитала сам сестре: "Чиме ћу хранити Матушку? Наши оброци су врло оскудни..." Сестре су на то одговориле: "Ми ћемо јој доносити храну два пута дневно, за ручак и за вечеру." Седеле су са нама до јутра. Игуманија Антонина остала је код нас, а монахиње су се вратиле у Манастир. Ускоро су донеле храну, што су и даље наставиле да чине два пута дневно, током две седмице, колико је боравила код нас.

Њу просто није било могуће не волети. Деца су је управо обожава-ла, па ју је чак и мој муж, који је иначе према много чему равнодушан, поштовао и разговарао са њом са нескривеним задовољством.

У то време још увек се могло, за извесну суму, добити скривено уточиште у планинама, код локалних брђана, које су називали Ингуши. Манастир је био спреман и то да учини, али затражена је тако велика сума да чак и ако би се продало све што манастир поседује - а после пљачке бољшевика и није остало Бог зна шта - опет не би било довољно. Не правећи никакве планове за будућност, одлучили смо да њу, нашу миљеницу, задржимо код нас препуштајући је у руке Божије. Она је, међутим, страховито патила при помисли да, уколико би је открили, не само да би сама сурово платила за то, него бисмо и сви ми такође пострадали. Све што се десило са њом, међутим било је чудо и пројава савршеног промисла Божијег. Након свера, чак и после оне ноћи када су је тражили у манастиру и упркос свим ухођењима агената ГПУ-а, нико није открио где и зашто монахиње одлазе два пута дневно и коме носе храну.

Протекле су две седмице. У међувремену сам ставила прозирну завесу, одвојивши за њу место у углу једне собе, у којој је већ било петоро деце. Ту се налазио њен кревет, а изнад њега увек горуће кандило, донето из манастира. Једном сам приметила да Матушка проводи целе ноћи клечећи и жарко се и са сузама молећи. Видела сам то

кроз танку завесу и тада више нисам могла да заспим; била сам потрешена њеном тугом. Рано ујутро, пришла ми је и рекла: "Молим те, учини ми једну услугу: отиђи код блажене Анастасије Андрејевне и ништа јој немој рећи, сем да матушка Антонина тражи њен благослов."

Анастасија Андрејевна била је света жена. Христа ради јуродива и позната по својој прозорљивости у читавој околини Владикавказа. Живела је у једној колибици, у дворишту неког добродушног хришћанина. Отишла сам код ње. Упитала је шта ми треба, а ја сам одговорила да ме је матушка Антонина послала по њен благослов.

"Да, да", рекла је, "кажи јој да се ничега не плаши: оно што је одлучила и за шта се молила, испуниће се; да, испуниће се! Треба да оде у велику црвену полицијску узграду; да, треба да оде тамо!"

Пренела сам игуманији Антонији овај одговор и њено лице се озарило:

"Одлучила сам да се данас предам ГПУ-у. Страховито патим на помисао да бисте и ви одговарали због мене; али иако сам се много молила, плашила сам се и колебала због тел одлуке. Али сад кад је блажена тако рекла, нико и ништа ме нвише не може зауставити."

Деца и ја смо бризнули у плач. Чему смо се могли надати? Јер, ГПУ је за нас значео неизрециви ужас. Отишла је, плачући заједно са нама, али јој је лице било зачуђујуће мирно и постало је још блиставије и лепше. Била је у монашкој раси и носила је златан крст, какав обично и носе игуманије. Упркос свим препрекама и опасностима, никада није скидала своју монашку расу. Прошло је више од сат времена. Сви смо немо седели, предавши се болу и размишљајући о њеној судбини. Изненада, моја једанаестогодишња ћерка је, гледајући кроз прозор, узвикнула: "Долази матушка Антонина!" Ушла је тако неизрециво срећна, да је то немогуће описати. Ево шта нам је испричала:

"Стигла сам до зграде ГПУ-а. Дежурни стражар ме упитао ко сам и зашто сам дошла. Одоговорила сам да ћу то рећи и преставити се само шефу. Пришли су и други, захтевајући поштовање прописа и правила, образлажући то тиме да морају да знају кога да пријаве. Рекла сам им: "Кажите шефу да желим да га видим и да се нећу покорити никоме другом!" Отишли су и известили га о томе. наложио им је да ме обавесте да никоме није допуштено кршење правила пријављивања. Инсистирала сам на разговору са њим. Тада су се отворила врата на ходнику и појавио се сам шеф. "Шта хоћеш?" "Понудили сте 3000 рубаља за моју главу; ево, сама сам је донела." Био је толико запрепашћен да је устао и рекао: "Ти, ти си игуманија Антонина, и сама си дошла?" Одговорила сам да јесам и да сам сама донела сопствену главу. Са стола је узео моју фотографију. Ја сам из джепа извадила исту такву. Гле-

дао ме је, а онда рекао: "Слободна си, иди куд год желиш! Док сам излазила, додао је: "Кроз годину дана, по закону ћу бити обавезан да те на неки начин казним..."

Док је напуштала зграду ГПУ-а нико је није упитао куда је пошла, а ни нас нико није дирао. Отворено се настанила у манастиру где је мирно живела још годину дана. Касније сам дознала да је упућена у Ростов на Дону, где је годину дана радила као служавка у једном комунистичком хотелу. Ни тада није скинула своју монашку расу. Ниједан комуниста, међутим, није тражио да га служи и према њој су се опходили без злобе и увреда: указивали су јој поштовање, па су јој помало били и наклоњени. 1923.године, такве ствари су се још увек могле догодити.

После неких дванаест година, обрела сам се у Казахстану; са сином сам се доселила у Ахтјубинск, јер је био прогнан у тај град; ту сам срела архимандрита Арсенија, који је ту такође био у прогонству. Био је близак пријатељ митрополита Јосифа Петроградског и захваљујући њему, имала сам прилику да сретнем овог светог јерарха. Дознала сам да је отац Арсеније добро познавао игуманију Антонину и ево шта ми је о њој испричао:

"По истеку казне, игуманија Антонина је са још дванаест монахиња основала монашку заједницу која је била под њеним старешинством; упутиле су се у град Туапси, са намером да високо у планинама заснују тајни скит. У те дане, многи монаси из безобзирно разорених манастира намеравали су да се настане у планинама као пустињаци како би избегли даље прогоне бољшевика. Међутим, људи из ГПУ-а били су предупредени; поставили су своје агенте прерушене у шумаре свугда по планинама и један по један открили су све тајне скитове и испоснице тих подвижника - од којих је већина била побијена на лицу места.

Када се игуманија Антонина успела на врх високе планине, сусрела је једног монаха из скита у коме је тада био и отац Арсеније. У тој ветровитој и стеновитој пустиши, високо у планини и далеко од света, открила је читаво монашко насеље са испосницама и црквама, са довољно намирница да се ту неко време живи и служи Богу. Монаси су им понудили помоћ и почели да откопавају пећине испод корења огромног дрвећа, у којима је требало да бораве монахиње. И они сами су живели у случајним испосницама. Саградили су цркву и са радошћу су помагали монахињама кад год је то било потребно. Међутим, та скривена заједница није дуго опстала.

Ускоро су откривена оба скита. Од четрнаест монаха, поштедели су само једног, оца Арсенија, који је био најмлађи; нису га убили са оста-

лима, али су га зато на осам година прогнали у концентрациони логор на крају Сибира; када је прошло тих осам година, послан у прогонство Алма Ату. Тада игуманија Антонина ухапшена са свим својим монахињама. Нису их побили, него су их прогнали незнано куда."

То је све што је Наталија Урусова у својим успоменама испричала о тој светог игуманији. Међутим, протојереј Михаил Пољски је, обављајући овај материјал у другом тому Новомученика Русије (стр: 248), додао и своја сопствена искуства из јужне Русије (том III, у рукопису), што да је потпунији увид у страдања хришћана на Кавказу и баца светло на животе досад непознатих новомученика:

"1928. или почетком 1929. једна група монаха - подвижника откривена је и стрељана на Кавказу. Били су следбеници покрета названој "имјаславци", који се првобитно јавио на Светој Гори, одакле се и пренео до Крима око 1912. године. Њихов вођа био је Павле Дометич Григорович, отмени кијевски земљопоседник, који је после 20 година монашког живота мобилисан у војску, где је током I светског рата стекао високи чин. након Револуције, вратио се на Кавказ, где је био познат као отац Пантелејмон. Сатављач ове књиге лично је познавао и њега и још неке "Имјаславце", јер је 1918. током Грађанског рата и покрета Беле Армије у Кубану, група православних мисионара одржала неколико саветовања са следбеницима овог учења, у циљу да их врати јединству са православном црквом. Надали су се да ће то постићи вођењем доктринираних расправа о имену Божијем. био сам један од тих мисионара. Читава листа догматских одлука била је састављена и потписале су је обе стране. Некадашњи имјаславац, монах Методије, био је законито рукоположени јеромонах за оне који су одбацили јерес и послан њима у планине. На жалост, међу њима је ускоро дошло до несугласица. Отац Методије остао је веран Православљу и напустио је планине. На повратку су га, на једној железничкој станици, убили бољшевици. Током следећих десет година, поубијани су и остали пустиножители. Бољшевичка штампа писала је о њима коа о опасној, контрареволуционарној организацији. 1930. писац ових житија желео је да остане у Русији и да се настани на Кавказу, али сусревши пустиножителие и дознавши нешто више о њиховом положају, закључио је да би било немогуће ту опстати; власти из околних села потајно су све надзирале. Истина је да су неки од њих залазили у дубоке, непрозирне шуме и дуго времена нико није знао где бораве. Међутим прича о игуманији Антонини казује каква је крај чекао последње пустиножитење са Кавказа.

МУЧЕНИЦИ НОВОГ АТОСА

Најпривлачније место за монахе у јужној области био је чувени манастир Светог Апостола Симона Кананита, познатији као Нови Атос (Нова Света Гора). Године 1928. уништено је све што је преостало од те велике лавре са неколико стотина строгих подвижника. У релативно кратком периоду свог постојања, од краја XIX века, манастир је стекао велики углед и поседе и био је пример и другим манастирима у читавом православном свету. Те године покрадено је сво манастирско богатство, све је разорено, а коначно је и група од стотину монаха, који су успели да избегну први талас хапшења тако што су се сакрили у планине, ухваћена и послана у Новочеркаски затвор на Црном мору. Монаси су саслушавани и када су одбили да дају изјаву о прихватању совјетске власти као добротинитеља човечанства, раздвојили су их у групе и одвели у посебне просторије за тортуру, које су се налазиле у подруму зграде НКВД-а. Тамо су их сурово тукли и мучили. кад је пала ноћ, одвели су их на једно место у области Коса, удаљеној седам миља од Новочеркаска. Постројени су уз зид и стрељани. Било је добро познато становницима тог града.

Сви православни хришћани требало би да се сећају тих храбрих слугу Христових, који су му остали верни до мученичке смрти.

СВЕТИ ПУСТИНОЖИТЕЉ МАКАРИЈЕ

У време прогона цркве и њеног свештенства, 1923. на Кавказ је стигао свети пустињак. појавио се на територији Владикавказа, у пустом месту удаљеном око 20 миља од мале железничке станице по имену Подгорни. Дошао је из централне Русије, али нико не зна тачно одакле. За своје боравиште одабрао је једно место у подножју Кавказа. У дубокој шуми, пуној кланаца и стења, ископао је себи пећину; у њој је живео, а имао је и малу цркву. Часна трпеза била је исклесана из стене, а било је и неколико икона. Премда је све било оскудно, ипак је имао све што је неопходно за службе Божије. Испосник, старац Макарије, служио је у тој цркви. када су мештани дознали да је стигао, почели су да се сабирају око њега. Долазили су на исповест и да приме Свето Причешће, а Старац је бринуо о њиховим осталим духовним потребама. Број посетилаца непрестано је растао; ускоро су му свакодневно долазили ходочасници.

Старцу Макарију било је шездесет пет година; због његовог подви-

жничког живота, Бог га је прославио и услишио његове молитве, обдаривши га даром прозорљивости; људима је казивао њихове скривене мисли и дела. Увек је пресретао своје посетиоце на две миље испред своје пећине, а онда их одводио до свог боравишта. Нико га није унапред обавештавао о њиховом доласку. Он је то сам провидео својим духовним очима. Људи из околине Кубана и Локалних градова долазили су код Старца као на истинско ходочашће. Ту су налазили духовни мир и осећали да неко брине о њима. Најзад, у читавом том округу скоро да није преостала ниједна црква и верујући су били као овце које траже пастира.

До 1928. отац Макарије је живео у самотништву; те страшне године, бољшевици су одлучили да окончају са његовом црквом. Они су већ неко време знали за њу, али је из неког разлога нису дирали. Најзад су дошли и ухапсили светог пустињака. Желели су да га одведу у тајности, али верујући су некако дознали за његово хапшење и дошли су да га виде последњи пут. Док је отац Макарије пролазио окружен стражом, на све стране је упућивао благослове и опраштао се са њима. Овај свети пастир прогоњене Катакомбне Цркве пострадао је мученичком смрћу негде на далеком северу.

БОГОМ СКРИВЕНИ СВЕТИТЕЉИ

После II светског рата, у круговима руске емиграције појавила се брошура под насловом "Зашто и ја верујем у Бога". Аутор брошуре који је некада био пилот ГПУ-а - атеиста, описује како му је било наређено да уходи групу свештеника и монаха који су се сакривали високо на Кавказу. То је морало бити негде почетком рата. Једног дана, пилот је на високом платоу спазио групу тих људи у бедној и подераној одећи. Када су угледали авион, почели су да беже. Пилот је јасно видео како они, очигледно бежећи у правцу свог скривеног скровишта, заправо срљају у провалију која их је делила од остатка тог планинског платоа. Када су стигли до амбиса, начинили су крсни знак и на пилотово крајње запрепашћење наставили да трче кроз ваздух, док безбедно стигавши на другу страну, нису ишчезли из вида у каменим гребенима. Запањени пилот преобратио се истог тренутка и почео да верује у Бога који је сакрио своје врле слуге од очију злих људи, али му је ипак дозволио да, на спасење своје душе, буде сведок тог великог чуда светитеља руских катакомби.

(Прим.приређивача): Тај пилот не само што се од овог догађаја обратио у Хришћанство, него се и јавно одрекао службе у ГПУ-у и отишао у манастир. Још увек је жив, данас је јеромонах и недавно је у детаљима ову причу испричао духовнику Светотројицко-Сергијеве Лавре. Ста-

рац духовник памти још један сличан догађај са Кавкасских планина - исповест агента који је постао хришћанин. Он је такође гонио пустиножитеље. Откривши једном групу ових монаха, он их је са својим људима похватао, зачуђен што они нису пружали баш никакв отпор нити показали и најмање узнемирење. Штавише, понашали су се крајње незаинтересовано. Потрпавши их у кола и одвезавши их до града, сместио их је у добро чувану тамницу. Није био ни свестан да ће се догађај из Дјела Апостолских (Д.Ап/5, 17-23) збити на његове очи. Ујутру, отворивши тамницу, никога није нашао унутра. Осетивши у срцу пламен вере, истог тренутка се одрекао службе у ГПУ-у. Од тада живи мирно и повучено као хришћанин.

**АЛЕКСАНДАР ЯКОБСОН
НОВИ ИСПОВЈЕДНИК
ДОМА ИЗРАИЛЉА**

спомен 8. септембра (+1930)

*"Омрзнуше ме ни за што"
(Јев. по Јовану, 15:25)*

У страшном концентрационом логору смешеном у Соловјецком манастиру, крајем зиме 1930. године раширио се скорбут. Већ је на пролеће од осамнаест хиљада затвореника четвртог одељења које је заузимало цијело острво Соловке, број оболелих износио око пет хиљада. Мени је, као лекару-затворенику било понуђено да, уобичајеног посла, преузмем надзор над једном од оних барака у којој је било три стотине затвореника.

Када сам стигао тамо дочекао ме је дежурни, један млади Јеврејин врло љупког, живот лица. Испоставило се да је он студент четврте године медицине. Имати тако квалификованог помоћника, представљало је велику реткост и значило је изузетну помоћ. Александар Јаковљевич Јакобсон (тако му је било име) обишао је самном све бараке и показао ми све пацијенте. За сваког је изнео детаљну дијагнозу и указао на карактеристичне црте болести.

Патили су од декубитиса, скорбутне гангрене, ишчашених и отеклих зглобова и крварења од скорбута са плавим тачкама на екстремитетима. То се све могло видети при летимичном прегледу. А даљим испитивањем испостављало се да многи имају озбиљне компликације у унутрашњим органима, хеморагични нефритис, плевуритис и перикардитис, озбиљне болести очију итд. Из објашњења дежурног видео сам да он тачно зна шта је шта у симптоматологији болести и да даје ваљане и дијагнозе и прогнозе.

Сазнавши да је Александар радио без прекида 24 часа послао сам га на одмор и сам кренуо у обилазак пацијената. У историјама њихових болести били су забележени сви "регуларни" подаци, као што су, име, презиме, датум и место рођења, постављене су биле дијагнозе и лична запажања. С обзиром на огроман број пацијената био сам присиљен да их брзо прегледам и да правим крајње сажете забелешке. И поред тога моја визита која је почела у осам ујутру, завршила се тек у три ујутру следећег дана (са две паузе од по пола сата за ручак и вечеру). Следећег дана опет сам дошао у осам ујутру у бараку и затекао Александра који је већ био обишао све пацијенте, попунио све моје рецепте и сакупио податке о најозбиљнијим случајевима. Радио је од дванаест у подне до осам ујутру, а то је двадесет сати опет без прекида. Лице му је било надуто и са јасним траговима озбиљних удараца. На моје инсистирање одговорио ми је: у седам ујутру бараку је посетио шеф Обавештајне Службе (ГПУ). Био је пијан... Обилазећи болеснике питао их је да ли су задовољни радом лекара и дежурног. Неки од болесника су одговорили да доктор долази само касно увече, "провири", "брзо погледа поједине пацијенте", а да не указује помоћ озбиљно болеснима", док је дежурни дошао јуче на посао тек у подне.

Не испитавши тачност ових жалби, без тражења објашњења, шеф га је ударио неколико пута по лицу и наредио мени, као лекару овог одељења да дођем код њега у дванаест сати "ради објашњења".

"Александре Јаковљевичу", обратио сам се дежурном, "ја, као што знаш, морам ићи на саслушање. Сам видиш колико је овде озбиљно болесних. Знам да си до сада радио пуна двадесет четири сата, али да ли би могао да останеш још два-три сата, док се не вратим (надам се) са саслушања?".

"Наравно докторе", кротко одговори дежурни, остаћу и пазиху све озбиљно болесне".

"Молим те учини тако." Ти знаш да се снађеш и у најкомпликованијим случајевима, и ја могу само топло да ти захвалим за твоју помоћ. А с моје стране, покушаћу да објасним шефу Обавештајне службе да је био неправедан према теби." "О, не узнемиравајте се ради мене!", живо уз-

дежурни, "и немојте ме бранити! Већ сам искусио много веће муке без икакве кривице. Али благодарим Богу за њих. Сетите се шта је свети Јован Златоусти говорио: "слава Богу за све!"

"Па зар си ти хришћанин?" упитао сам га запањен.

"Да, ја сам православни Јеврејин", одговорио је весело се смешећи.

Ћутке сам се руковао са њим и рекао: "Па, збогом. Хвала ти. Сутра ћемо причати. Моли се за мене."

"Будите спокојни", рече ми он поверљивим тоном. "Молите се свом Анђелу Чувару за све време док сте на саслушању. Нека вас Бог сачува докторе!"

Изашао сам. Путем сам се молио Господу, Његовој Пречистој Матери, св. Николају Чудотворцу, а нарочито свом Анђелу Чувару, слушајући тако добар савет Александров.

Улазећи у канцеларију шефа Обавештајне Службе, и последњи пут сам у духу призвао свог Анђела Чуvara молећи му се: "Одбрани ме! Просветли ме!"

Шеф ме је дочекао ћутке, строго. Прстом је показао на столицу. Сео сам.

"Кажи ми када си јуче обилазио пацијенте и зашто твој помоћник, онај Јеврејин, дежурни, долази на посао тек у вријеме ручка?" У уму, без ријечи, призвао сам у помоћ свог Анђела Чуvara. Покушавајући да останем миран, тихим гласом, без журбе, објаснио сам му све до детаља. Рекао сам да по директиви шефа Санитарне службе треба да долазим у 8 ујутру да преузмем бараку. Схвативши да је дежурни након отварања новог одељења примио 300 пацијената и, припремивши све потребно за мој долазак, радио без прекида цео дан и ноћ, послао сам га да се одмори пар сати. За то време ја сам кренуо да обиђем пацијенте. Визита је трајала од осам ујутру до три по поноћи. Уствари, последњу групу пацијената, у поткровљу, прегледао сам између два и три ујутру. Дежурни је након свог двадесеточеторочасовног рада и одмора од свега три-четири сата, дошао на посао јуче у подне и до овог момента опет ради без прекида других 24 часа.

"Па шта се онда оне свиње жале?" прекиде ме шеф. "Каши тим ништаријама да ћу их стрпати у самицу!"

"Није то њихова кривица" одговорио сам. "Осим тога они не знају услове рада. Они су Вам рекли истину - да им је дежурни дошао у поткровље у подне, а да их је лекар обишао тек у два сата ноћу.

"Па добро", рекао је он, чешући главу и зевајући, "Онда иди!"

Одлазећи са саслушања одмах сам се упутио до бараке. Тамо сам нашао шефа Санитарне службе, лекара који је, након што је издржао казну на одељењу за криминал(због абортуса који се окончао смрћу), остао да служи као слободно запослен.

Шеф Санитарне службе викао је на дежурног због нечега. Викнуо је на мене: "Како те није срамота да тако касно дођеш на посао?" Објаснио сам му и он је отишао.

"Зашто је толико љут на тебе?" Упитао сам Александра.

"Зато што је овде јак задах. Објаснио сам му да 90% пацијената има отворене ране. Онда је узвикнуо: "Умукни!" И тада сте Ви ушли.

"Иди спавај", рекао сам му. "Дођи у шест увече."

Од тада сам пуно пута покушавао да се дубље упознам са Александром, и да од срца поразговарам са њим, али пошто смо били крајње оптерећени послом и исцрпљени, дуго времена ми то није пошло за руком.

Ипак једном, на празник Рођења пресвете Богородице, под изговором да идемо у инспекцију удаљених барака, успео сам да удесим да заједно кренемо. Рано изјутра пошли смо из самог манастира - концентрационог логора Соловке путем Светог Саватија, и након пређених пар километара, спустили се у борову шуму. Био је предиван ведар јесењи дан какав ретко буде на Соловкам. Брезово дрвеће је, под зрацима сунца, сијало као растопљено злато, попут блиставих искри у боровој шуми. Овај предео, који као да је сишао са слика Исака Левитана, руског сликара јеврејина, изливао је неку тиху сету и духовну радост празника Мајке Божије. Седосмо на пањеве и ја га замолих да ми прича о себи. Ево шта ми је рекао:

Он је син једног трговца са Трга Светог Александра у Петрограду. Рано је изгубио родитеље и самостално кренуо у живот. На другој години студија спријатељио се са једним геологом, Јеврејином, иначе толстојевцем, који га је својим причама о Толстоју и учењу толстојеваца привукао. Александар је био очаран не теолошким делима Толстоја, него његовим приповеткама и новелама, рађеним по животима светитеља: "Бог је тамо где је љубав", "Чиме људи живе" и другима. Годину дана касније, као студент треће године упознао се са једним старим лекаром који је Толстоја лично познавао. Као свесни Православни хришћанин он је Александру објаснио суштину Толстојеве секте и открио му неизмерно богатство Православља. Следеће године Александар се крстио и постао православан.

"Након мога крштења", причао је Александар, "нисам могао равнодушно да гледам на верујуће Јевреје. Јевреји атеисти, каква их је већина сада, нису ме много занимали. Али они Јевреји који су веровали у Бога изгледали су ми као прост и несрећан народ у заблуди, за који сам ја био морално одговоран да га приведем Христу. Питао сам их заштити нису хришћани. Зашто не воле Христа?"

Расправе и проповиједи новообращеног Јевреја су се прочули и Алек-

сандра су ухапсили.

"У једном од кажњеничких логора" наставио је Александар, "у којем сам радио на тешком послу обарања дрвећа, командир је био права звер. Ујутру и увече, као и пре и после рада он би постројио затворенике и терао их да певају "јутарње и вечерње молитве" ујутро "Интернационалу", а увече неку комунистичку песму у којој су биле речи: "Сви ко је дан умрећемо за совјетску силу." Сви су певали али ја нисам могао. "Обилазећи редове командир је то приметио и почео да ме бије по лицу. А онда сам ја, неочекивано и мени самом, гледајући у небо гласно запевао: "Оче наш који си на Небесима." Помамивши се од беса, звероподобни командир ме је бацио на земљу и шутирао ме док нисам изгубио свест. После пуштања из овог логора послат сам у "добровољно изгнанство" у град Вјатку.

"Када сам дошао у Вјатку, град мени потпуно непознат, прво за шта сам питао била је црква (у то доба још све цркве нису биле затворене). Нашавши је, тражио сам у њој икону светог Трифуна Вјатског и питао када се слави његов спомен. Показали су ми икону, а за његов спомен рекли да баш пада сутрадан, 8. октобра. Срце ми је поскочило од радости што ме је свети Трифун довео у његов град на сам дан славе. Павши ничице пред светитељевом иконом рекао сам му да осим њега ја у Вјатки немам другог пријатеља, нити икога другог од кога бих могао да затражим помоћ. Молио сам га да он устроји мој живот и рад у Вјатки.

После молитве срце ми је било спокојно и радосно - знак да је он заиста чуо моју молитву. Излазећи из цркве по завршетку свеноћног бдења полако сам ходао дуж главне улице држећи руком завежљај са мојим стварима. Одједном сам зачуо пријатан женски глас: "Да ниси ти, мили мој, управо изашао из болнице?" Предамном се зауставила стара, пуначка госпођа са снежнобелом марамом на глави. Скромно и уредно одевена, нежно ме је гледала својим бистрим очима.

"Не матушка", одговорио сам, не идем из болнице, дошао сам из затвора. Ослобођен сам из концентрационог логора и прогнан у Вјатку." "О, а за какав злочин си издржавао казну, за крађу, отимачину, убиство?"

"Не, него за веру у Бога, и зато што сам, будући Јеврејин, постао хришћанин" одговорио сам. Тако заподесмо причу и она ме позва да је посетим.

У њеној соби све је било чисто и уредно. Читав ћошак над креветом био је прекривен иконама испред који су горела три кандила различитих боја. "Сутра се слави спомен св. Трифуна Вјатског, бранитеља и покровитеља нашег града" рече ми и показа малу икону Светог. Пао сам на колена пред иконом и заплакао у радосној захвалности. И тако остадох код те побожне удовице, а након два дана нађох и посао као возач камиона. Живео сам мирно, слава Богу, пола године, али у проле-

ће опет ме ухапсише и осудише на десет година. Тако дођох на ово Свето острво Соловке, и сада ми свети Зосима и Саватије (оснивачи Соловјецког манастира) помажу својим молитвама.

Ћутке смо залазили дубље у шуму и одједном сасвим неочекивано набасасмо на стару зарушену капелу затарабљених прозора и врата. Даске су на њима биле старе и могле су да се скину без већег напора. Ушли смо унутра и угледали на зиду велику икону "Смољенске" Мајке Божије. Боја је на њој била сасругана и само је лице Мајке Божије било јасно сачувано, тачније - само Њене очи пуне љубави.

Александар је намах клекнуо пред иконом и подигавши обе руке почео гласно да пева: "Достојно јест..." И отпевао тропар до краја. Нешто ме је стегло у грлу и нисам могао да пустим глас, али је цела душа моја певала и радовала се гледајући два пара очију: милостиве, пуне љубави очи Мајке Божије и смерне очи Александрове.

Месец дана после ове наше шетње Александар је отпремљен некуда, ко зна где. Премештај затвореника обично се завршавао пред стрелачким стројем.

(У ствари, професор С.В. Гротов који је у то време био на Соловкам и познавао добро Александра Јакобсона, посведочио је да је 1930. године он стрељан).

Скоро је четрдесет година прошло од тада, а ипак пред мене често излази неизбрисива, чудесна слика молитве овог православног јеврејина и-Исповедника пред очима иконе Мајке Божије. И чујем његов радосни глас који одјекује несавладивом вером и дубоком, пламеном жељом да узвелича Ону која је "Часнија од херувима".

ШЕЗДЕСЕТ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА стрељаник у тајги у Качуг-Нижње-Удинску, чији се спомен слави 22.јула (+1939)

*"А који год призна мене пред људима, признаћу и ја њега пред
оцем својим који је на небесима."
(Мт. 10,32)*

"Године 1930, 1931. и 1932. сам, као члан научне експедиције, путовао читавим Сибиром, "пише сведок", а 1933. пут нас је довео у Иркутск, Нижње-удинск и Белагањск. Град Качуг налази се на обали реке Лене и од Иркутска је удаљен неких четрдесетак миља. Тада је постојао пут од Качуга до Нижње-удинска и Белагањска. Пут је у целини пролазио кроз тајгу; та област је била ненасељена, ту није било становништва, и само су затвореници радили на њеној изградњи. У логорима око Качуга тада је владала невиђена тиранија. Људи су убијани, батињани и бичевани без икаквог разлога. Услови за живот били су неподношљиви; у једној бараци обично се налазило од шездесет до осамдесет људи и само два реда дасака за спавање. У случају да неко од затвореника не испуни своје дневно задужење, логорски чувари имали су право да са њим учине шта год желе; ради пробе, држали су затворенике и по недељу дана на отвореном простору. Људи су умирали од глади и хладноће.

Од Иркутска до Нижње-удинска путовали смо паробродом Бурјат. Из Нижње-удинска смо настављали коњском запрегом путем за Качуг, прешавши преко осамдесет миља обалом Агера, у правцу Качуга. У то време радио сам као хидротехнички надзорник.

Од 8. до 22. јула 1933. наша истраживачка група се на неколико дана зауставила недалеко од концентрационог логора. Земља у тој области била је врло погодна за пољопривреду и већ су постојали планови за државне колективне задруге. Време се пролепшало. После вечере, дуго смо седели крај логорске ватре. Често смо чули неке крике, који су одјекивали тајгом. Тада још нисмо знали какви су то крици.

Била је ведро, тиха ноћ; свеж сибирски ваздух разносио је целом долином мирис цвећа из тајге. Док сам жив, нећу заборавити ту долину, увек ћу је се сећати! Наш слатки јутарњи дремеж прекинуло је нешто што је личило на тужно људско запомагање. Сви смо брзо устали. Вођа наше групе, који је био родом из Иркутска, брзо је узео двоглед, други су поставили мерне инструменте и ускоро је свако почео да ради свој

посао; тада смо запазили гомилу која се кретала према нама; због жбуња је било тешко видети шта се догађа.

Била је то група од шездесет затвореника и како су се приближавали, јасно смо могли да видимо да су исцрпљени од гладовања и преоптерећености радом. Приметили смо да су сви имали ужад на раменима. теглили су санке - санке у јулу месецу! На санкама се налазила бачва са људском нечистоћом.

Чувари који су их пратили очигледно нису знали да се на територији концентрационог логора налази истраживачка експедиција. Зачули смо строго наређење команданта страже "Лезите и не мичите се!" Један од стражара потрчао је назад према логору; очигледно смо им били сумњиви. Један из наше групе у тренутку је проценио у каквој се ситуацији налазе затвореници и рекао: "Продужили смо им живот за пет минута." Нисмо одмах схватили значење његових речи. Кроз петнаест-двадесет минута били смо опкољени водом логорских стражара, који су се приближили са пушкама на готово, као да су већ спремни да нападну бајонетима. Командант вода и политички комесар су пришли и затражили нашу документа. Након провере, објаснили су нам да су та шездесеторица људи осуђени на смрт стрељањем као непријатељи совјетског режима.

Ров за ту шездесеторицу већ је био ископан. Политички комесар замолио нас је да уђемо у своје шаторе, што смо и учинили. Тих шездесет мученика били су свештеници. у мирном јулском јутру, тихи гласови неких од свештеника могли су се јасно чути. Један од джелата питао је једног по једног свештеника, који су стајали на ивици гроба: "Ово ти је последњи уздах; реци нам, има ли Бога или нема?" одговор светих мученика био је одлучан и потврдан: "Да, има Бога!"

Одјекнуо је први пуцањ. Док смо седели у шаторима, срца су нам снажно лупала. зачуо се други пуцањ, затим трећи и тако даље. Свештенике су, једног по једног, доводили до роба; джелат, који је ту стајао, свакоме је постављао исто питање: "Има ли Бога?" И одговор је увек био исти: "Да, има Бога!" Ми смо живи сведоци, својим очима смо видели и својим ушима чули како су људи пред смрт исповедали своју веру у Бога.

Можда ће проћи године и деценије, али та гробница на путу од Качуга до Нижње-Удинска се мора пронаћи. Ниједан православни хришћанин, ма где живео, не сме заборавити те свете мученике, који су дали животе за своју веру."

Протојереј Михаил Пољски: "Новомученици Русије",
Џорданвил, Њу Јорк, том II, стр. 214-216

ГРИГОРИЈЕ КРСТОНОСАЦ
новоамученички предукус раја -

спомен 6. новембра (+1936)

*"И рече ми: ово су који дођоше
од невоље велике, и опраше хаљине своје,
и објелише хаљине своје у крви јавњетовој.
зато су пред престолом Божијим и служе му
дан и ноћ у цркви његовој."
(Откр. 7, 14-15)*

У радном логору Темникову био сам распоређен у групу за сечење дрва. Наш задатак био је да посечемо шуму која је постала позната широм света по пустиножителу (пустињаку) који се у њој подвизавао, Светом Серафиму Саровском. То је морало бити 1934. године. Неко време, сарадник са којим сам тестерисао дрва био ми је Козак из Кубанске обалсти. Био је моје висине, али снажан и јак. Изгледао је здраво, премда је, као и сви затвореници, имао бледо лице. Помало сам се прибојавао таквог партнера. С обзиром да сам имао слабо срце, плашио сам се да нећу моћи да радим упоредо са њим и да ћу од њега слушати захтеве да пожурим, пропраћене псовкама и увредама. Међутим, док сам прихватио држач тестере, чуо сам га да каже:

"Брате, немојмо журити, хајде да радимо полако и уједначено."

"Зашто, упитао сам, јеси ли болестан? Која си категорија?"

"У реду је, ја сам прва категорија. добро се осећам. Али коме је потребан наш рад? Само ђаволу. Сви смо ми приморани да радимо за њега."

Пријатно изненађен, рекао сам "Хајде да мало радимо, а онда ћеш ми објаснити како то ми радимо за ђавола."

Прекрстио сам се. Мој другар је учинио исто, говорећи: "Е, баш је добро што се молиш. Бог ће нас заштитити од недаћа; и поред тога, Он нам неће дозволити да испунимо нашу радну норму."

Оборили смо дрво и када смо почели да га цепамо, Григорије - тако се звао - започе да прича:

"Совјетска влада жели да сагради комунизам без Бога, да би се потом разметала, и хулила на име Божије. Онај ко помаже безбожници-

ма у тој изградњи, и сам учествује у рату против Бога; он хули на Бога заједно са њима. Али, ми смо хришћани; ми морамо бити војници Христови. Бог је дозволио да паднемо у заповедништво Сатанино. Сада смо његови заробљеници. Међутим, ми му не морамо служити и помагати у рату против Бога. Радити за комунисте - то је грех, неопростив грех!"

Философија младог Козака дирнула ме је дубоко и до суза. Три дана након нашег заједничког рада, одбио је да и даље долази на радни задатак. Одвели су га у самицу, а онда је, заједно са другим затвореницима који су одбијали да раде, спроведен у други логор, а ја сам му изгубио траг.

Прошла је година дана; премештен сам у Алтајску област, у Осинавки. Једне топле пролећне вечери, непосредно после Ускрса, враћали смо се са посла у наше бараке; зачули смо гласове како сложено певају: "Христос воскрес из мртвих". Нисам отишао у бараку, већ сам се, као и остали затвореници упутио у правцу одакле се чуло певање. Иза последњих клупских барака налазила се ограда од бодљикаве жице и у њој група од око сто педесет затвореника који су изгледали потпуно другачије од нас. Били су то "Крстоносци". Сви су били у цивилном оделу, али су им зато свима главе биле обријане. На грудима или левом рукаву би имао пришивен бели крст једнаких кракова. Били су различитог старосног доба, од двадесет до шездесет година. Сви су били мршави и испијени и личили су на живе костуре. Међутим, њихова бледа лица блистала су од среће. У тој групи били су само мушкарци; жене су биле сабране у другом логору.

Када сам се кроз гомилу пробио до оgrade од бодљикаве жице, један од "крстоносаца" потрчао је према мени. Препознао сам свог старог пријатеља, Козака Григорија. успели смо да, кроз бодљикаву жицу упутимо један другом ускршњи (пасхални) пољубац. Као и сви "Крстоносци", био је врло мршав и крајње исцрплен, али је његово надахнуто лице блистало неземаљском лепотом. На брзину ми је испричао шта му се договорило: "Баћушка, послушао сам твој савет и престао сам да пушим; од темниковских логора немам више никакву потребу за тим. Тамо сам се захваљујући боравку у самици, надахнуо идејом да се придружим овој групи Христових ратника, ових "крстоносаца". Логорске власти покушавају да нас натерају да радимо, али ми упорно одбијамо. Време проводимо у молитви, певању и читању, јер се припремамо за смрт... одузели су нам наше књиге, али су нам их слободњаци (слободни радници) из логора вратили. Бог нас храни. Власти нам дневно дају само двеста-триста грама хлеба и мало вруће воде, коју називају супом. Људи који раде у логору дају нам додатно следовање хлеба, каше и друге хране. Стално нас пребацују

Из једног логора у други и свугде покушавају да нас наговоре да радимо. Док путујемо колима, још суровије осећамо глад, а они нас из тог разлога намерно дуго држе на точковима.

После Темникова, био сам у Соловкију, у Вишери, на Уралу, у Копло-су и у тајги у Томску... Сада су нас довели овде, али и ту ћемо се задржати само неколико дана. И овде има "Крстоносаца". Придружиће нам се и бићемо одведени у Одборску пустињу, где одводе све побожне људе који одбијају да сарађују са совјетским режимом. Тамо их избацују у пустињу. Глад, хладноћа и скорбут помажу болшевицима да брже побију своје жртве. Али ту, у пустињи, где је далеко од света и где је ближе Богу, човек је истински слободан да се постара за своје спасење. Бог своје истинске робове укрепљује чудесним виђењима и знамењима. Тамо, кажу блиста рајска светлост... Придружи нам се, оче. Пођи са нама и заслужи мученички венац. Међу нама су и двојица свештеника, кажу да су из Твера, затим наша сабраћа из Вороњежа, а наравно и из других места."

Док сам слушао Григорија, обузела су ме снажна осећања и неизрецива радост. Читаво моје биће горело је благонаклоношћу, саосећањем и страхопоштовањем пред светим покретом тих "духовних хероја" који су подносили страдања као добри војници Христа Исуса (ИИ Тим. 2,3). На жалост, нисам био достојан да и ја узмем учешће у њиховом светом покрету: нисам се могао ослободити своје прорачунатости.

Ускоро је ограда од бодљикаве жице, уз клупске бараке, била окружена наоружаним стражарима и приступ "Крстоносцима" био је забрањен. Ипак, још три дана могло се чути њихово пасхално појање. Затим су изчезли. Чуо сам да су их заиста упутили у Одборску тајгу, у пуну тундру, на обалу Арктика, одакле нема повратка.

Протојереј Николај Масич

Извори:

- Протојереј Николај Масич: "Свет цркве" Аустралијска црквена периодика бр. 11, 1977;
- Коришћено је и писмо које је непосредно пре своје смрти протојереј Николај Масич упутио Братству Светог Германа Аљаског

КАТАКОМБНА ЦРКВА У 1976.ГОДИНИ

(пренесено из руског часописа "Наша страна" Буенос Аирес,
26. април 1977. стр. 3 из часописа Религија и атеизам
у СССР-у јули 1976. стр. 18-19)

У совјетском Савезу није дозвољено изнети из земље локалне новине аутономних република и покрајина. Али оно што може да се нађе у тој провинцијалној штампи, често је много занимљивије и значајније од званичних вести московских дневника "Правда" и "Известија" или од сензационалних декларација многих такозваних дисидената у престоници.

Судећи по извештају дописника Ројтера из Москве од 13. маја 1976. године, гласило Совјетска Абхазија, штампано у граду Сухуми, извештавало је о суђењу и пресуди архимандриту Генадију, свештенику Истините Православне (Катакомбне) Цркве, поводом откривања великог и одлично организованог огранка катакомбне Цркве у јужној Русији.

Како пише, совјетска Абхазија, Григорије Секач се обратио у веру за време Другог светског рата. Касније је похађао и завршио богословију и неко време служио као званични свештеник Московске патријаршије. Као савестан свештеник, неминовно је дошао у сукоб са црквеним властима, и самих под притиском атеистичког режима. У 1962.-ој години, врхунцу Хрушчевљевог прогона вере, оптужен је за кршење совјетских закона о религиозним култовима, тачније "за привлачење деце и омладине цркви", па је лишен парохије и званичног постављења.

После тога, отац Григорије је нестао из совјетског живота, буквално сишавши у катакомбе. Дошао је у додир са Истинитом Православном Црквом која је као подземни организам непрекидно постојала још од времена Митрополита Јосифа и осталих епископа - исповедника из 1927. године. За две године тајног подземног живота, отац Григорије је изградио читаву катакомбну парохију у једном од градова Украјине и у њему примио монашки постриг са именом Генадије. Неки епископ Серафим из Катакомбне Цркве уздигао је јеромонаха Генадија у чин архимандрита и поставио га у индустријски град Ткварчели у републици Абхазији, у област "Нови Атос" на обали Црног мора. На том месту је некада постојао метох руског светогорског манастира Св. Пантелејмона који је 1924. године уништен. Совјетска Абхазија признаје да су вла-

сти биле немоћне да открију ишта о овом епископу Серафиму, који очигледно наставља своју катакомбну делатност.

За десет година од 1966. до 1976. године отац Генадије је успео да организује неколико тајних заједница Катакомбне Цркве, да за њих изгради читав низ цркава по приватним кућама, да оснује неколико мушких и женских манастира и Богословску школу. Његови помоћници, како пише совјетска штампа, путовали су широм Совјетског Савеза да и се сусрели са тајним групама верника. Они су "регрутовали" многе младиће и девојке у своје редове и доводили их у Абхазију где су они дању радили по фабрикама у Ткварчелију, а ноћу слушали подземне богословске курсеве. Многи од њих су примали монашки постриг и вратили се у своја родна места да тамо организују верски живот.

Совјетска власт их је 1976. године открила и ухапсила архимандрита Генадија, пошто га је проказао један достављач. Остали нису ухађени али је архимандрит Генадије осуђен на четири године тешког рада у концентрационом логору. Члановима ове Катакомбне Цркве Совјетска Абхазија приписује крајњи фанатизам и антисовјетску политичку делатност (углавном због ширења антисовјетских памфлета).

Све је ово, наравно, само извештај о чланку из совјетске штампе, изгледа чак да ни сам чланак није изнет из Совјетског Савеза, па није могуће дати неко тачније вредновање свих тих детаља, али из тог чланка и из извештаја из совјетских извора, као и на основу казивања нових емиграната, пристиглих на Запад, јасно је да Катакомбна Црква наставља своју делатност у Русији постижући повремено завидан ниво организованости (узимајући у обзир и сурове совјетске услове у којима је тајно богослужење било злочин против државе) и да је способна да своје чланове сачува од хапшења чак и када је вођство откривено.

Од данашње јерархије Катакомбне Цркве, епископ Серафим је тек други који је по имену познат на Западу (први је Митрополит Теодосије, садашњи главни јерарх Катакомбне Цркве). Занимљиво је да је из раније историје Катакомбне Цркве (која нам је могла бити боље позната него она после Другог светског рата) остало име Серафима, који би у ствари, вероватно данас био епископ, ако је још жив (рођен је 1903.). То је онај прозорљиви Старац пред којим се Оптински монах пророчки поклонιο и узео благослов када је овај имао тек пет година: знамо за катакомбну делатност оца Серафима 1941. године, када је своје словесно стадо напасао идући од града до града, чудесно измичући тајној полицији која га је непрестано тражила. Можда ћемо једног дана сазнати да ли је епископ Серафим тај изданак Оптинског манастира и његове традиције старчества, која Свету Русију чува живом, чак и под безбожном влашћу.

ЕПИЛОГ

И поред свих промена у Русији у последњој деценији и престанка отвореног прогона званичне Цркве, однос власти према Катакомбној Православној Цркви се није променио. Гоњење се сада спроводи у једном много префињенијем, а тиме и опаснијем виду - дискредитовањем. КГБ је направио своју "катакомбну цркву" за коју се јавно прокламује да је слободна и да нема потребе да се скрива. неки наши сународници који су у Русији дошли у контакт са овом "црквом" посведочили су о њеном одступању од мерила и принципа којима се руководи катакомбна Црква. У последње време се на московској телевизији појављују "новооткривени православни катакомбни епископи" који "излазе из илегалности". Све је то допринело да се неретко може чути мишљење да је КГБ потпуно загосподарио катакомбном Црквом и да од ње никакве користи више нема.

Али Катакомбна православна Црква је жива и постојана, и чак ни ово најперфидније гоњење неће је поколебати, по речима самог Господа да Цркви Његовој ни врата паклена неће одолети. И из овог гоњења она ће изићи оснажена, обогаћена искуством које ће свима нама бити потребно у сличним искушењима која нас очекују.

ОДЛУКА О КАНОНИЗАЦИЈИ РУСКИХ НОВО-МУЧЕНИКА

У име оца и Сина и Светога Духа.

Сабор епископа Руске Православне заграничне Цркве са дубоким поштовањем је разматрао подвиг мучеништва и исповедништва безбројних верника Руске земље пострадалих од руку безбожника прогонитеља вере Христове.

Још од времена Великог Кнеза Владимира руски народ је свим срцем прихватио православну веру. Она је надахњивала бројне свете кнежеве, јерархе и подвижнице, освећујући хришћанске темеље руске културе. Њихов живот је био заснован на хришћанским начелима, изложеним у Светом Писму и Предању православне Цркве. Остваривана некад мање некад више у различитих раздобљима у животу руског народа, ова начела су ипак више од 900 година била живо присутна у свим слојевима друштва - од Цара па све до последњег сиромаха. Међутим, у последња два столећа, подстицан непријатељем нашег спасења, антихришћански опредељени револуционарни атеизам употребио је сва средства и ангажовао све своје снаге да та хришћанска начела у руском народу затре.

Од 1917.године, почев од свенародног греха гажења заклетве дате пред крстом и јеванђељем, о верности Православљу, Цару и Отадбини, атеисти су почели да раде на искорењивању православног духа, како у устројству државе, тако и у свакодневном животу, обома већ окренутим од Бога. То зло је спровођено суровим прогоном вере и живота утемељеног на Православљу, и сав народ, од Цара и јерарха до најобичнијих верника постао је жртва тог процеса.

Од самог почетка Револуције почео је прогон и ругање ухапшеном Цару и његовој породици и скоро истовремено, јуриш на Цркву: на епископе, свештенике и вернике. Већ у првој години Револуције, наша Црква је обојена пурпуром царске крви свргнутог Цара, целе његове породице и васцелог царског рода који се тада затекао у Русији, као и безбројних верника. касније је број жртава увећан и страдалницима од "обновљеничке јереси" и исповедницима који нису пристали на службе

ње и Христу и Велизарју: тј. на компромис са антихришћанским властима. Небројени, многамилионски хор мученика се сабрао. За шездесетчетири године Совјетске владавине десетине хиљада црква и манастира је уништено и милиони људи мученички пострадали зато што су чували своју православну веру и нису се поклонили идолу материјализма.

Падајући ницице у молитви пред свима њима, Сабор епископа одлучује да се хору светитеља приброје сви мученици и исповедници пострадали од безбожника у Русији: јерарси, клирици, монаси, монахиње и сав Православни народ мучен и убијан за Православну веру и начела Свете Русије.

Свих светитеља има толико да је њихов број познат само Свезнајућем Богу и Сабор епископа ће морати да допуњава већ постојећу листу именима и других који су се у славу Божију борили за веру.

Посебно место у хору Светих Новомученика заузима Цар-мученик Николај са својом породицом као помазаник Божији, носилац идеје о православној држави. Њима ће бити посвећена посебна служба на дан њиховог убиства, дан туге 4/17 јула, уз читање покајне молитве на литургији, раније већ установљене за парастосе који су им држани.

Свим овим Светим мученицима треба да узносимо хвалу усрдно их молећи да својим посредовањем пред престолом Божијим омогуће избављење Русије од безбожника и поновно рађање Православног живота. И да својим примером надахну и другу децу Руске цркве да крену путем борбе за веру и благочешће.

Зајендички празник руских Новомученика славиће се у недељу, између 22. и 28. јануара, по Православном (старом) календару. Појединачно, мученици и исповедници прослављаће се у дане њихове блажене кончине, ако је тај дан познат, а ако није онда у дан општег празника Новомученика.

*Председавајући на Сабору епископа
Митрополит Филарет
и чланови Сабора*

**СВЕТИ РУСКИ НОВОМУЧЕНИЦИ МОЛИТЕ
БОГА ЗА НАС**

**ЛИСТА РУСКИХ НОВОМУЧЕНИКА
И ДАНИ ЊИХОВОГ СЛАВЉЕЊА**
(по православном календару)

Архиепископ Аверкије Житомирски	15.мај (+1927)
Старица Агата Белоруска	5. фебруар (+1939)
Митрополит Агатангел Јерославски	3.октобар (+1928)
Свештеник Александар Медведски	18.фебруар (+1932)
Протојереј Александар Филипенко и Свештеник Александар	8. јун
Александар Јокабсон	8. септембар (+1930)
К.А. Алексејев и Алексеј Икоников	20.јули (+1928)
Епископ Алексеј Буј Вороњешки	12.фебруар (+1936)
Митрополит Алексеј Вилнски и Епископ Амфилохије (Скворцов) Јенисејски	(+1946)
Анастасија Андрејевна (Христа ради јуродива)	1.март
Архиепископ Анатолије Иркутски	24.јануар (+1921)
Старац Анатолије Оптински	30.јули (+1922)
Митрополит Анатолије (Грисјук) Одески	10.феб. (+1938)
Епископ Андреј (Уктомски) изУфе	26. децембар 1 (+1937)
Епископ Антоније (Романовски)	12.јун (+1937?)
Игуманија Антонина	1.март (+1929)
Епископ Аркадије	26.јан. (+1938)

Архимандрит Арсеније	23.септ. (+1937)
Митрополит Арсеније (Страдниcki) Новгородски	Април (+1936)
Архиепископ Атанасије Кијевски и Архиепископ Варлама (Риашенцев)	8.јун (1942)
Монах Варнава, келејник Старца Анатолија	12.носембар (+1938)
Епископ Варсануфије (Лужин)	12.јун
Јеромонах Венијамин (Есен)	18. фебруар (+ 1938)
Митрополит Венијамин петроградски	14.август (+1922)
Новомученик Борис	16. август (+1937)
Епископ Герман (Риашенцев)	8.јун (+1937)
Григорије "Крстоносац"	6.нв. (+1936)
Епископ Гурије	(+1937)
Епископ Дамаскин (Цедрик) Глуховски	4дец. (+1935)
Архиепископ Димитрије (Љуимов) Гдовски	6.авг. (+1938)
Архимандрит Димитрије Иванов	22.март (+1934)
Старац Доситеј Оптински	6.носембар
Свештеник Илија и Матушка Евгенија Четверухин	16. феб. (+1934)
Сијеромонах Евгеније	5.фебруар (+1939)
Архиепископ Иларион (Троицки)	15. дец. (+1929)
Епископ Иларион (Белски)	(+1937)
Епископ Иринарх Великоустјужски Свештеник Исмаил Рождественски	17.јун

Епископ Јеротеј (Афоник) Никољски	31.мај (+1928)
Архиепископ Јован (Помер) Латвијски	12.октобар (+1934)
протојереј Јован Андрејевски и Протојереј Јован Стеблин - Каменски	(+1930)
Епископ Јосиф (Орехов)	12.јун
Митрополит Јосиф Петроградски	15.дец. (+1938)
Митрополит Кирил Казански	26. јануар (+1937?)
Кирил Атајев	20.јули (+1928)
Скиепископ Макарије	1.април (+1944)
Матушка Марија Гачинска	26.јан(+1930)
Епископ Максим (Жижилџенко) Серпуховски	23.јун (+1931)
Јеромонах Методије	1.март (+1920)
Михаил (Миша) Христа ради јуродиви	1.април (+1941)
Протојереј Митрофан	12.феб. (+1931)
Епископ Нектарије (Трезвински) јарански	23.јули
Старац Нектарије Оптински	29.април (+1928)
Јеромонах Нектарије Иванов Монах Никанор Протојереј Николај Пискановски	(+1932)
Свештеник Николај Цедрик	4.дец. (+1917)
Свештеник Николај Кедров	15.мај (+1936)
Свештеник Николај Прозоров	6.август (+1930)

Свештеник Николај Загоровски	30.септ. (+1943)
Цар - мученик Николај II	4.јули (+1918)
јеромонах Никон Оптински	6.новембар
Епископ Онуфрије	12.јун
Архиепископ Пахомије Черњиговски	15. мај (+1938)
Архимандрит Пантелејмон Оптински	6.нов. (+1918)
Новомученик Парамон	5.феб. (+1941.)
Епископ Партеније (Бријанских)	19.јуни (+1937)
Епископ Павле (Кратиров) Јалтски	(+1933-5)
Архиепископ Петар (Зверев)	27.јан. (+1929)
Митрополит Петар Крутицки	29.авг (+1936)
Свештеник Петар (Лагов)	16. феб. (+1931)
Архиепископ Платон Ревелски	14.јан. (+1919)
Епископ Платон (Риднев) Богородски	(+1933)
Архиепископ Серафим (Звездански) Димитриовски Архиепископ Серафим (Самоилович) Угљачки	12. дец. (+1935)
Сијеромонах Серафим	31.мај (+1923)
Епископ Сергије (Дружинин) Наравски Свештеник Сергије Шукин Игуманија Софија Кијевска	22.март (+1941)
Епископ Стефан	13.април (+1933)
Архимандрит Симеон Елазарски Архиепископ Теодор Поздејв	21. март (+1938)

Протојереј Теодор К.Андрејев (проф.) Архимандрит Теодосије Кијево - Печарски	Април (+1929)
Теокиста Михаиловна, Христа ради јуродива	22. феб. (+1936)
Патријарх Тихон	25. март (+1925)
Новомученица Валентина	26.дец. (+1937)
Свештеник Валентим Свентицки	26.јан. (+1936)
Епископ Виктор Глазовски	19.јули (+1934)
Протојереј Викторин Добронравов Монах Викентије Оптински	12.носембар
Митрополит Владимир Кијевски, Правомученик комунистичког режима,	25.јануар (+1918)
Свештеник Владимир	16. авг. (+1937)
Свештеник Владимир Загарски	15.мај (+1937)
, - и небројено мноштво других. Њиховим молитвама Господе човекољубили, спаси све нас од искушења која долазе. АМИН.	

О АУТОРУ И ДЕЛУ

Почетком двадесетог века руска интелигенција је већ далеко стајала од својих православних корена. Обећавајући почеци изворне православне философије, из средине деветнаестог века, способне да одогворе изазову западне мисли, у лицу Киријевског и Хомјакова, нису имали много приврженика. Са ретким изузецима, попут Константина Леонтијева, руска интелигенција се удаљила од православне Цркве окрећући се више западним револуционарним идејама, завршавајући тако у материјализму и марксизму.

Природна реакција на такво поимање света, није нажалост добила православног вид. Моћна религијска философија Владимира Соловјева крајем века утицала је на многе да се врате некој врсти религије, али "слободног" типа, а не Православљу византијског и руског предања. Исход тога био је да руски верски препород почетком двадесетог века стоји по страни православља.

Иван Михаилович Андрејевски (Андрејев је његов књижевни псеудоним) рођен је 1894.године у Санкт Петербургу. Очевидно одгајан у православној побожности (два пута се срео са Светим Јованом Кронштатским), у младости је прошао период "побуне" заокупљен револуционарним идејама, због чега је и удаљен из гимназије. Завршивши средњошколско школовање у Швајцарској, студирао је философију у Паризу где је похађао курсеве Емила Дурхајма, Леви Бријела и Бергсона. Бергсон је својим религиозним идејама имао највише утицаја на младу и за питања вечности увек отворену руску душу. Он га је и упутио на Асколдова, руског филозофа који је коначно уобличио Андрејева и вратио га Православљу.

Време повратка Андрејева у Русију поклапа се са избијањем револуције, али он не узима никаквог учешћа у њој. Жедан истине он се после сусрета са Асколдовим латио ревносног изучавања Православља, истовремено темељно студирајући медицину и психијатрију, тако да је годинама касније умео да каже: "Наука ме је привела Богу". Завршни печат његовом духовном обраћању дало је познанство са чувеним духовницима, Старцима Оптинске пустиње и ходочашћа у манастире: Валаам, Саров, Кијевско-печарску лавру, Соловјецки манастир, Дивјејево. Уз то и читање дела св. Теофана затвореника, Игњатија Брјанчанинова и "До-

бротољубља" као и познанство са Павлом Флоренским и, наорчито, са Теодором К. Андрејевим, професором и потоњим свештеником (чије је презиме и узео као псеудоним) учинили су да ученик превазиђе учитеља, те је Андрејев Асколдова исправио у неким ставовима у вези Цркве и учинио да овај "умре помирен са свим што је црквено."

Зрелост Андрејева и његова утемељеност у православљу била је већ 1927.године стављена на велику пробу. Митрополит Сергије је те године издао своју чувену "Декларацију" о признавању комунистичке власти, и сви њени јавни опоненти, међу њима и Андрејев, су похапшени. После петогодишњег тамновања у концентрационом логору Соловке, где је био тесно повезан са самим утемељивачима катакомбне Цркве, заточеним руским епископима, за време Немачке окупације пребегавши је на Запад у Америку, скрасивши се у руском манастиру Свете Тројице у Джорданвилу. Ту је постављен за професора Духовне Академије при манастиру, која је за његовог борављења, педесетих и шездесетих година окупила еминентне умове руске дијаспоре - Помазанског, архимандрита Константина Зајцева, Концевича, Таљберга. Андрејев је као плодан писац оставио богату библиографију за собом - поред читаве серије чланака у црквеним листовима руске дијаспоре, он је аутор и неколико књига. Његову "Апологетику Православног хришћанина, чудним путевима доспелу иза "Гвоздене завесе" користио је у својим проповедима отац Димитрије Дудко. Друга његова важнија дела су: Кратки преглед историје руске књижевности 19.века, књижевна критика писана са теолошком димензијом и дубоким философско-психолошким прозрењем, Морално богословље Православног хришћанина и Катакомбни Светитељи Русије. Књига која је пред нама само је једним својим делом плод Андрејевљевих сећања. Њима су прикључени животи мученички пострадалих светитеља - епископа, свештеника, монаха и лаика катакомбне Цркве записани по казивању и објављеним сведочанствима руских емиграната пребеглих из Совјетског Савеза. Најзначајније од њих свакако је двотомна књига протојереја Михаила Пољског Новомученици Русије, досад најопсежнији преглед страдања Руске Цркве под комунистима. Ту су и сведочења архимандрита Нектарија, некада члана Катакомбне Цркве, а данас монаха Светотројицке Лавре у Джорданвилу, протојереја Николаја Масича, Ивана и Јелене Концевич, Наталије Китер и других. Сва та сведочанства сабрао је дугогодишњим трудом и истраживањем јеромонах Серафим Роуз, савршено добро осетивши да се у Русији не збива пуко иживљавање тоталитарне власти над недужним становништвом, већ да се пише нови мученикослов Цркве Христове, можда највећи за ове две хиљаде године хришћанства. Отац Серафим је осетио колико је свест о савременом страдању за Христа способна да пробуди уснуле саве-

сти и да подари свештени трепет пред љубављу и жртвом нових исповедника вере код оних који су Хришћанство почели да посматрају кроз призму уджбеника из историје. Пламена вера ових људи који из љубави према Христу "силазе у катакомбе", то јест повлаче се у тајност, за оца Серафима је путоказ, пример, и чак образац за живот у условима гоњења, које недоступно прати сваку хришћанску епоху. Изношењем свјетих и свјетлих примера страдања за веру отац Серафим се труди да савремени раслабљени нараштај поврати сазнање да мучеништво није нека давнашња мера светитељства већ да представља реалност и суштину хришћанског живота.

С А Д Р Ж А Ј

УВОДНО СЛОВО	3
Катакомбна Црква	4
Епископ максим Серпуховски, први Епископ катакомбне Цркве	7
Архиепископ Димитрије Гдовски и његов свештеник Николај Прозоров	17
Митрополит јосиф петроградски и почетак Катакомбне Цркве	23
Сведочанство Оптине Пустине	31
Оци Исмаил и Михаил Рождественски	36
Епископ Алексеј Буј Вороњежски	42
Епископ Аркадије пастир световног братства катакомби	49
Новомученица Лидија и војници Кирил и Алексеј	56
Епископ Јеротеј Никољски и његов пријатељ схи-јеромонах Серафим	60
Игуманија Софија Кијевска	63
12. Епископ Андреј Јерарх "Цркве у пустињи"	69
Отац Владимир Нови чудотворац Катакомбне Цркве	74
Схи-епископ Макарије и Света ноћ руског монаштва	78
Отац Николај Загоровски (у монаштву јеромонах Серафим)	89
Епископ Онуфрије Светитељ Колиме и Магадана	98
Свештеномученик Илија и његова матушка Евгенија Четверухин	114
Старица Агата Белоруска и њена служба у катакомбној Цркви	125
Игуманија Антонина и пустиножитељи Кавкаских планина	139
Александар Јакобсон Нови исповедник дома Израилјева	148
Шездесет Свештеномученика Покољ у тајги код качуг-Нижње удинска	154

Григорије Крстоносац Предукус раја Новомученика	156
Катакомбна Црква 1976.	159
Епилог	161
Одлука о канонизацији руских новомученика	162
Листа Новомученика руских	164
О аутору и делу	169

СТР - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

271.222(470) -34"19"
271.222(470) -34:929
271.222(470) -674.5:929

АНДРЕЈЕВ, Иван М.

Катакомбе: (нови светителји руских катаком-
би) / Иван М. Андрејев, јеремонах Серафим (Роуз);
Преводилац с руског Антонина Пантелић. - 2. изд.
(тј.) 1. - Београд: Удружење грађана ЦЕР, 204
(Београд : Тимграф). - 173 стр. : илустр.; 21. cm -
(Edicija Kiparis)

Тираж 2.000.

ISBN 86-903367-6-1

1. Серафим, јеремонах

а) Катакомбна православна црква - СССР

б) Мученици - Русија - 20в - Биографије

ц) Православно свештенство - Прогони - СССР -
20в

COBISS.SR-ID 112714508